

Opinnäytetyö (YAMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (YAMK)
2012

Maija Ranta

PIENTEN PERJANTAI VANHEMMUUTTA TUKEMASSA

– alle 2-vuotiaiden lasten vanhempien kokemuksia
perheryhmän antamasta tuesta Lausteen perhetu-
valla

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Maija Ranta

PIENTEN PERJANTAI VANHEMMUUTTA TUKEMASSA – alle 2-vuotiaiden lasten vanhempien kokemuksia perheryhmän antamasta tuesta Laus- teen perhetuvalla

Olen toteuttanut kehittämishankkeeni Lausteen perhetuvalla, joka tarjoaa perheille sekä avoimia varhaiskasvatuspalveluja että lastensuojelun perhetyötä. Toiminnan tavoitteena on vanhemmuuden vahvistaminen, lapsen ja vanhemman välisen varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen ja vertaistuen mahdollistaminen. Työn lähtökohtana on arjen tukeminen, johon asiakas saa yhteisöllisyydestä voimaa. Toiminta on tarkoitettu Lauste-Vaala-Huhkola alueen lapsiperheille.

Syksyllä 2010 lähdin kehittämään ohjaamaani Pienten perjantai –perheryhmää voimakkaammin vanhemmuutta tukeväksi. Toive ryhmän kehittämisestä tuli asiakkailta itseltään. Kehittämishankeryhmä käynnistyi tammikuussa 2011. Ryhmässä oli varhaista vuorovaikutusta tukevaa toimintaa sekä yhteistyössä neuvolan terveydenhoitajien ja psykologin kanssa toteutettuja keskustelua ja vanhemmuudesta. Käytin ryhmän ohjaamiseen mm. valokuvaterapeuttisia menetelmiä ja 2000 & 11 omakuvahankkeesta tuli valokuvataiteilija vetämään omakuvatyöpajan perheille.

Vauvan muuttuessa taaperoksi kasvatuksen haasteet muuttuvat. Perheet saattavat tarvita tukea varhaiseen vuorovaikutukseen. Ryhmän tehtävänä oli tukea perheitä näiden haasteiden edessä. Kehittämistehtävänä oli kehittää perheryhmästä vanhemmuutta tukeva. Tavoitteena oli selvittää miten vanhemmat ovat kokeneet perheryhmän 15 tapaamiskertaa. Halusin saada selville olivatko perheet saaneet tukea vanhemmuuteen ja olivatko he kokeneet voimautuneensa vanhempina.

Viitekehikseksi muodostuivat Pienten perjantai -ryhmän ohjausorientaatiot, jotka koostuvat arjen tukemisesta, yhteisöllisyyden ja vertaistuen mahdollistamisesta sekä narratiivisesta otteesta toteuttaa perheiden ohjausta. Lisäksi perehdyin vanhemmuuden haasteisiin nyky-yhteiskunnassamme.

Pienten perjantai –perheryhmää kehittäessä valitsin tiedonkeruumenetelmäksi kyselyn. Ryhmän alussa tein perheille alkukartoituskyselyn toiveista ja tarpeista koskien ryhmän tapaamiskertojen sisältöjä. Lopuksi pyysin perheitä vastaamaan kyselyyn, jossa he saivat kertoa mielipiteitään ryhmän tapaamiskerroista ja niiden vaikutuksesta omaan vanhemmuuteen. Perheet olivat pääosin erittäin tyytyväisiä toimintaan. Perheryhmiä olisi mahdollista ohjata tällä samalla mallilla muuallakin kuin Lausteen perhetuvalla.

ASIASANAT:

perhe, vanhemmuus, vertaistuki, perheryhmä, varhainen vuorovaikutus, yhteisöllisyys, arjen pedagogiikka, voimautuminen, narratiivisuus

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Masters Degree Programme in Social Services

2012 | 84+33

Kari Salonen

Maija Ranta

TODDLERS' FRIDAY SUPPORTING PARENTHOOD – parents' experiences about family group support in the Family House of Lauste

I did my developing project in the Family House of Lauste, which offers open daycare services and family work. We have four different family groups there. We support families and interaction between children and their parents. The Family House of Lauste also offers a venue for peer support. We think it is important to support normal family life and everyday life. Being a part of a community is empowering for parents. Family House is targeted for families with children in the area of Lauste, Vaala and Huhkola.

Toddlers' Friday family group is for families who have children under two years of age. This group started on winter in 2010. In autumn I decided to develop Toddlers' Friday to become more supporting for families. Families themselves had ideas for developing their group. I was working with Lauste child health center nurses and a psychologist. I arranged a programme to support early communication within family. That included for example conversations about educating a child and two photo therapy workshops.

When a baby grows into a toddler, the challenges in education change. This is a critical point where families might need some support. Family group is there for that. My developing task was to develop the group to be more supporting for parents. I also did a survey to find out how the parents experienced 15 meetings of the group. Did they get the support they needed? Did they feel empowered?

My work is based on a narrative touch in counselling. I also believe in communality and peer support. In the beginning I tell something about family life in Finland nowadays and what difficulties there may be.

I chose a survey to collect information from the families. In the beginning of the family group I asked what families want to do there. Later I asked for some feedback from the group. I wanted to know what works and what doesn't. I got ten answers from parents. They were very pleased and they enjoyed being in the group. The family group model of the Family House of Lauste could be run on other places, too.

KEYWORDS:

Family, parenthood, peer support, family group, early interaction, community work, empowerment, everyday pedagogy, narrative

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 PIENTEN PERJANTAI -KEHITTÄMISHANKE LAUSTEEN PERHETUVALLA	10
2.1 Lausteen perhetupa osana Turun kaupungin varhaiskasvatusta ja lastensuojelun perhetyötä	10
2.2 Lauste lapsiperheen asuina-alueena	12
2.3 Pienten perjantai -kehittämishankkeen tausta ja tarve	16
2.4 Kehittämishankkeen tavoitteet ja kehittämistehtävät	17
3 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN	18
3.1 Vanhemmuuden ja perhe-elämän haasteet	18
3.2 Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys perheessä	21
3.3 Lapsiperheiden tukeminen Turussa	24
3.4 Perheryhmytyön mahdollisuudet	26
4 SOSIAALIOHJAUS LAUSTEEN PERHETUVAN PIENTEN PERJANTAI RYHMÄSSÄ	28
4.1 Sosiaaliohjaus on vuorovaikutuksellista tukemista	28
4.2 Arkielähtöinen sosiaalipedagogiikka	30
4.3 Voimautuminen ja vertaistuki	32
4.4 Yhteisöllisyys ja ryhmämuotoinen vanhemmuuden tukeminen	35
4.5 Narratiivinen ohjaus Pienten perjantai – perheryhmyssä	37
4.6 Yhteenveto kehittämishankkeen tietoperustasta	39
5 PIENTEN PERJANTAI -HANKKEEN KEHITTÄMISPROSESSI	41
5.1 Kehittämistoiminnan tunnusmerkkejä	41
5.2 Pienten perjantai -hankkeen suunnittelu ja organisointi	42
5.3 Kehittämismenetelmät	54
5.4 Hankkeen toteutus Lausteen perhetuvalla	62

5.5 Hankkeen tulokset ja arviointi	64
5.6 Kehittämishankkeen levitys ja juurrutus	77
6 YHTEENVETO JA POHDINTA	78

LÄHTEET **80**

LIITTEET

- Liite 1. 28.1. Pienten perjantai – ensimmäinen tapaamiskerta.
- Liite 2. 4.2. Pienten perjantai – vanhemmuus.
- Liite 3. 11.2. Pienten perjantai – vanhemmuus.
- Liite 4. 18.2. Pienten perjantai – leikki.
- Liite 5. 25.2. Pienten perjantai – omakuvan ideointia ja jumppaa.
- Liite 6. 4.3. Pienten perjantai – omakuvan ideointia ja musiikkimaalausta.
- Liite 7. 11.3. Pienten perjantai – psykologi Kati Rinne: oma jaksaminen.
- Liite 8. 18.3. Pienten perjantai – valokuvataiteilija Vesa Aaltosen työpaja 2000 & 11 omakuvaa.
- Liite 9. 25.3. Pienten perjantai – valokuvataiteilija Vesa Aaltosen työpaja 2000 & 11 omakuvaa.
- Liite 10. 1.4 Pienten perjantai – omakuvien työstämistä.
- Liite 11. 8.4. Pienten perjantai – omakuvien työstämistä.
- Liite 12. 15.4 Pienten perjantai – neuvolan terveydenhoitajat Jaana Huittinen ja Kirsi Hakala: päivärytmi, rajat ja lapsen uhma.
- Liite 13. 6.5. Pienten perjantai – omavalokuvanäyttelyn avajaiset.
- Liite 14. 13.5. Pienten perjantai – retki Leaf-areenalle.
- Liite 15. Pienten perjantai – viimeinen tapaamiskerta.
- Liite 16. Pienten perjantai – perheryhmän alkukartoitus.
- Liite 17. Valokuvauslupa Lausteen perhetuvalla Pienten perjantai –perheryhmässä.
- Liite 18. Pienten perjantai –perheryhmän palautekysely kevät 2011.

KUVAT

Kuva 1. Kahvitauolla.	11
Kuva 2. Kartta Lausteen, Vaalan ja Huhkolan alueista.	13
Kuva 3. Omakuvanäyttelyn pystytystä.	56
Kuva 4. Jumpataan yhdessä.	64
Kuva 5. Omakuvanäyttely valmistuu.	68
Kuva 6. Retki Leaf-areenalle.	71
Kuva 7. Omakuvanäyttelyn teoksia.	74
Kuva 8. Ruoka-aika perheryhmässä.	
Kuva 9. Kollaasi vanhemmuudesta.	
Kuva 10. Toinen kollaasi vanhemmuudesta.	
Kuva 11. Lasten lounasaika.	

- Kuva 12. Temppuradalla tasapainoilua.
Kuva 13. Musiikkimaalausta.
Kuva 14. Omavalokuvastudiossa.
Kuva 15. Omavalokuvien katselua studiossa.
Kuva 16. Omavalokuvauksen tuotoksia.
Kuva 17. Valokuvanäyttelyn pystytys.
Kuva 18. Pallomeressä.

KUVIOT

Kuvio 1. Varissuolla ja Lausteella asuinalueensa turvattomaksi kokevat.	15
Kuvio 2. Turussa asuinalueensa turvattomaksi kokevat.	15
Kuvio 3. Voimautumisen mahdollisuudet Pienten perjantai -perheryhmässä.	33
Kuvio 4. Pienten perjantai -kehittämishankkeen toimijat.	45
Kuvio 5. Kehittämishankkeen prosessikuvaus.	47

TAULUKOT

Taulukko 1. Väestö iän ja kielen mukaan Lausteen alueella.	13
Taulukko 2. Mitkä keskustelun aiheet kiinnostaisivat sinua tai tukisivat omaa vanhemmuuttasi?	52
Taulukko 3. Mitä haluaisit tehdä Pienten perjantaissa yhdessä lapsesi kanssa?	53
Taulukko 4. Pienten perjantai -ryhmän päiväohjelma.	62
Taulukko 5. Pienten perjantai -perheryhmän toimintakertojen (15krt) aiheet.	63
Taulukko 6. Palautekyselyn resursseja koskevat monivalintakysymykset.	67
Taulukko 7. Pienten perjantai -ryhmän vaikutus perheen kokemana.	73

1 JOHDANTO

Lapsiperheet kaipaavat tukea pystyäkseen toimimaan arjessa. Monilla nuorilla perheillä muu suku on kaukana, eikä apua edes haluta pyytää lasten kasvatukseen ja ongelmien selvittämiseen. Perheryhmät ovat hyvä keino koota yhteen samassa elämäntilanteessa olevat lapsiperheet, jotka asuvat samalla alueella. Perheet saavat vertaistukea, verkostoituvat ja luovat asuinalueelleen heille mielekästä toimintaa.

Toteutin kehittämishankkeeni Lausteen perhetuvalla, jossa kokoontuu erilaisia perheryhmiä. Perhetupa tarjoaa perheille sekä avoimia varhaiskasvatuspalveluja että lastensuojelun perhetyötä. Lähdin kehittämään Lausteen perhetuvalle uudenlaista Pienten perjantai -perheryhmää, jossa perheet saisivat tukea vanhemmuuteen toiminnallisien menetelmin ja keskusteluin sekä voisivat kokea voimautumista vanhempana.

Aloitan työni kertomalla Lausteen alueesta ja Lausteen perhetuvasta, jossa työskentelin lastentarhanopettajana vuodesta 2008 vuoteen 2011. Tämän jälkeen selvitän kehittämishankkeeni taustaa ja tarvetta sen toteuttamiselle. Hankke alkoi vuonna 2010, kun perhetuvalle oli tarkoitus kehittää uutta toimintaa perjantapäiviksi. Asiakkailta kysyttiin, minkälaista toimintaa he kokivat tarvitsevänsä ja mitä he toivoisivat perjantaisin perhetuvalla tapahtuvan. Ryhmä kokoontui vuoden 2010 ajan hakien toimintamuotoaan. Syksyllä 2010 ryhmää alettiin kehittää yhteistyössä Lausteen neuvolan terveydenhoitajien ja psykologin kanssa. Pienten perjantai -perheryhmä kokoontui uudella konseptilla keväällä 2011 viisitoista (15) kertaa.

Pienten perjantai -hankkeen tavoitteena on varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen lasten ja vanhempien välillä. Tärkeää työssä on vertaisryhmän tuki perheille. Koko perheen tasolla tarkoituksena on tukea vanhempien jaksamista, mikä heijastuu suoraan lapseen. Tehtävänä oli kehittää Pienten perjantai -perheryhmää sisällöllisesti vanhemmuutta tukevaksi yhteistyössä neuvolan kanssa sekä saada aikaan voimautumisen kokemuksia vanhemmissa.

Seuraavassa osiossa käsittelen vanhemmuuden tukemista. Kerron siinä vanhemmuudesta, perheestä ja perheryhmyöstä. Vanhemmuus on lapsen kehitykselle välttämätöntä. Yksi vanhemmuuden kokemiseen ja toteuttamiseen voimakkaasti vaikuttava asia on varhainen vuorovaikutus. Kehittämishankkeessani panostin varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen erilaisin toiminnallisina menetelmin ryhmän tapaamisissa. Perheryhmyö tapahtui monen perheen muodostamassa yhteisössä, jossa vertaistuella oli suuri merkitys. Hankkeessa tuettiin vanhemmuutta ryhmässä.

Tämän jälkeen olen pohtinut Pienten perjantai -perheryhmyssä toteuttamaani sosiaaliohjausta. Olen selvittänyt, mihin ohjausotteeni perustuvat ja mitkä teoriat vaikuttavat taustalla. Sosiaaliohjaus on asiakkaan vuorovaikutuksellista tukemista. Asiakkaalle ei kerrota, mitä hänen tulisi tehdä, vaan etsitään yhdessä vastauksia ja uusia vaihtoehtoja sekä toimintamalleja. Valmiita vastauksia ei ohjaajalla saa olla.

Lausteen perhetuvalla sosiaaliohjaus on hyvin arkielämäistä. Ohjaus on narratiivista ja se kohdentuu yhteisöllisyyden ja vertaistuen mahdollistamiseen sekä voimauttamiseen. Pienten perjantai -perheryhmyssä ohjauksen tavoitteena on luoda asiakkaalle tunne omien voimavarojensa kasvusta sekä auttaa asiakasta ratkomaan arkielämänsä ongelmia. Voimautuminen on prosessi, joka tapahtuu ihmisessä itsessään ja se vaikuttaa suoraan ihmisen hyvinvointiin. Voimautuneella ihmisellä on kyky ottaa vastuu itsestään ja valinnoistaan. Vertaistuella on keskeinen merkitys ryhmäläisten voimautumisessa.

Yhteisöllisyys kasvaa tekemällä asioita yhdessä. Yhteisöllisyys on voimauttavaa ihmiselle. Yhteisöllisyyttä ei synny vain ihmisten ollessa yhdessä, vaan sitä on tuettava. Yhteisöllisyys pohjautuu vahvasti vuorovaikutukseen. Narratiivisesti ohjattaessa on tärkeää, että asiakkaan tarina ei jää asiantuntijatarinan alle. Pienten perjantai -perheryhmyssä olen pyrkinyt tukemaan perheitä kertomaan omaa tarinaansa omalla tavallaan. Hankkeessa se toteutui esimerkiksi perheiden valokuvatessa itse itseään.

Viimeiseksi kuvaan Pienten perjantai -hankkeen kehittämisprosessia. Kehittäminen on nykyaikana tapa tehdä työtä ja pysyä mukana asiakkaiden muuttuvissa tarpeissa. Käyn läpi hankkeen suunnittelun ja organisoinnin, jota tein yhdessä Lausteen neuvolan kanssa, sekä kerron kehittämishankkeeni menetelmistä. Käytin hankkeessani valokuvaterapeuttisia menetelmiä sekä leikkiä avuksi varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen ja voimauttamiseen. Tämän jälkeen siirryin itse toteutukseen, joiden kautta pääsen tuloksiin ja arviointiin. Arviointini pohjautuu tekemiini kyselyihin sekä havainnointiin. Lopuksi pohdin hankkeeni juurrutusta perhetuvalle ja levitystä muihin perheryhmiin. Kokoan työni yhteen yhteenveto ja pohdinta -osiossa. Kehittämishankkeeni oli innostava ja kiinnostava projekti sekä itselleni että asiakasperheille. Opin hallitsemaan pitkäkestoista hanketta ja viemään sitä eteenpäin muuttuvissa tilanteissa. Pienten perjantai – ryhmä toimii edelleen Lausteen perhetuvalle.

2 PIENTEN PERJANTAI – KEHITTÄMISHANKE LAUSTEEN PERHETUVALLA

2.1 Lausteen perhetupa osana Turun kaupungin varhaiskasvatusta ja lastensuojelun perhetyötä

Kehittämishankkeen toimintaympäristönä on Lausteen perhetupa, joka on toiminut Turussa Lausteella vuodesta 1996. Se sai alkunsa Lausteen alueella pienten lasten perheiden parissa työskentelevien ammattilaisten aloitteesta. Lausteella oli tuolloin suuria ongelmia johtuen lamavuosista ja niiden mukanaan tuomasta työttömyydestä sekä voimakkaasta ulkomaalaistaustaisesta muutto- liikkeestä. (Tolonen 2007, 23–24.) Perhetuvan toiminta on tarkoitettu Lausteen, Vaalan ja Huhkolan kaupunginosien lapsiperheille (Lausteen perhetupa).

Toiminnan tavoitteena on vanhemmuuden vahvistaminen, lapsen ja vanhemman välisen varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen, vertaistuen mahdollistaminen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy. Työn lähtökohtana on arjen tukeminen, johon asiakas saa yhteisöllisyydestä voimaa. (Lausteen perhetupa.) Vuonna 1996 samanlaisia perheryhmiä ja -tupia perustettiin seitsemään turkulaiseen lähiöön. Vain Lausteen perhetupa on toiminut yhtäjaksoisesti sen aloittamisesta alkaen. (Tolonen 2007, 24.)

Lausteen perhetuvalla tarjotaan perheille sekä avoimia varhaiskasvatuspalveluja että lastensuojelun perhetyötä. Perhetuvalla työskentelee lastentarhanopettaja kasvatusta ja opetustoimesta viitenä päivänä viikossa sekä lastensuojelun perhetyöntekijä sosiaali- ja terveystoimesta neljänä päivänä viikossa. Molemmilla työntekijöillä on omat esimiehensä. Perhetupa on tilojensa ja materiaaliensa puolesta kasvatusta ja opetustoimen hallinnoima. Perhetupa kuuluu itäiseen varhaiskasvatusalueeseen. Tällä palvelualueella on erityisesti keskitytty maahanmuuttajille tarjottuihin perhepalveluihin. Perhetupa on osa Huhkolan päivähoitoyksikköä. Fyysisesti perhetupa toimii Lausteen koululla yhdessä perus- ja esiopetuksen, nuorisotoimen, kirjaston ja iltapäiväkerhon kanssa. Perhetuvan toi-

minnasta vastaa Huhkolan päivähoitoyksikön johtaja Klaus Rytöhonka yhdessä kaupungin vs. johtavan perhetyöntekijän Taru Hantulan kanssa. (Lausteen perhetupa.)

Perhetuvan toiminnan lähtökohtana ovat alueen asukkaiden tarpeet. Vuosien varrella toiminnan sisältöä on muutettu tarpeen mukaan. Perhetuvan tiloissa on järjestetty myös usean eri yhteistyökumppanin toimintaa, esimerkiksi suomenkielenopetusta maahanmuuttajille ja läksykerhoa koululaisille. (Tolonen 2007, 24–25.) Tällä hetkellä perhetuvalla kokoontuu neljä erilaista perheryhmää.

Kuva 1. Kahvitauolla. (© Maija Ranta)

Maanantaisin ja keskiviikkoisin kokoontuu kiinteä perheryhmä klo 9.30–14.30. Kiinteän ryhmän asiakkaat tulevat ryhmään neuvolan, sosiaalityön, perhetyön tai Lausteen perhetuvan omien ryhmien kautta. Kiinteässä perheryhmässä tavoitteena on arjen hallinta ja vanhemmuuden tukeminen. Ryhmään tulevat perheet valitsee tiimi, johon kuuluvat perhetuvan työntekijät, heidän esimiehensä,

Lausteen neuvolan terveydenhoitajat sekä alueen lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Kiinteässä perheryhmässä asetetaan tavoitteet, joiden saavuttamista seurataan puolen vuoden välein ja arvioidaan ryhmässä jatkamisen tarve. (Lausteen perhetupa.)

Tiistaisin Lausteen perhetuvalla on avoin perheryhmä klo 9-13. Avoin perheryhmä on tarkoitettu kaikille Lauste-Vaala-Huhkola -alueen lapsiperheille. Avoin ryhmä voi toimia kiinteän ryhmän jatkona tai rinnalla. Torstaisin klo 9-13 perhetuvalla tapaa ensisynnyttäjien vauvaryhmä, jossa keskustellaan vauva-arkeen liittyvistä asioista. Lausteen neuvola lähettää kutsut ryhmään kaikille alueen ensisynnyttäjille. Uusi vauvaryhmä alkaa aina tammi- ja elokuussa. (Lausteen perhetupa.)

Perjantaisin on lastentarhanopettajan ohjaama Pienten perjantai – avoin perheryhmä alle 2-vuotiaiden lasten perheille klo 9-12. Tämän ryhmän sisältöä lähdin kehittämään yhdessä neuvolan kanssa vuonna 2010. Kehittämishankkeessani selvitän vanhempien kokemuksia ryhmän voimauttavista vaikutuksista ja vanhemmuuden vahvistumisesta. (Lausteen perhetupa.)

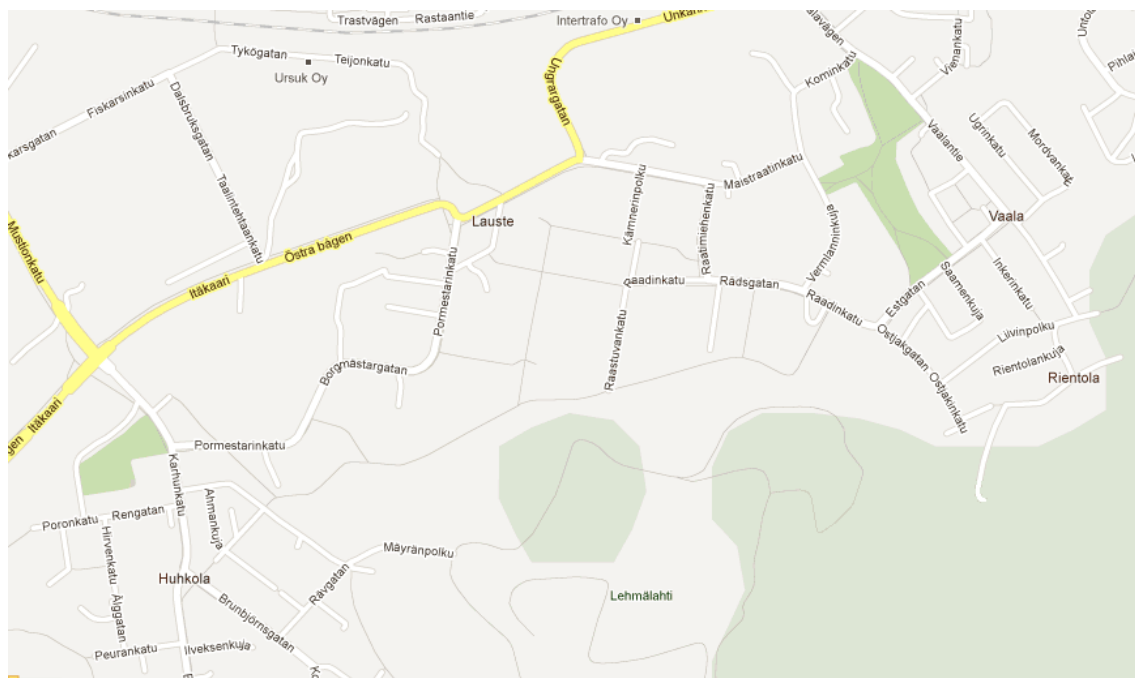
2.2 Lauste lapsiperheen asuinalueena

Lauste on monikulttuurinen lähiö, joka on rakennettu 1970-luvulla. Lausteella asuu Turussa toiseksi eniten maahanmuuttajia Varissuon jälkeen. Alueen väestöstä on maahanmuuttajia 29 % (Turun kaupunki 2011c). Lausteen perhetuvan asiakkaat tulevat Lausteelta, Vaalasta ja Huhkolasta. Alla olevasta taulukosta (Taulukko 1. Väestö iän ja kielen mukaan Lausteen alueella) näkee, että alueet ovat hyvin erilaisia keskenään. Pientaloalue Huhkolassa ei ole juuri maahanmuuttajia. Lausteella heitä on yli neljäsosa väestöstä. Turun väestönkehityksen historiallisestikin merkittävä muutos on ollut ulkomaalaisperäisen väestön osuuden nopea nousu vuoden 1990 0,8 prosentista vuoden 2009 lopun 7,1 prosenttiin (Turun kaupunki 2011b).

Taulukko 1. Väestö iän ja kielen mukaan Lausteen alueella (Turun kaupunki 2011b)

Alue	yhteensä	0-14v.	15-64v.	65v.-	suomenk.	ruotsink	muut
Huhkola	899	153	674	72	810	65	24
Teoll. Lauste	10	0	9	1	10	0	0
Lauste	3 219	494	2 237	488	2 294	58	867
Vaala	919	248	599	72	750	21	148

Pääosa asuinrakennuksista Lausteella on kerrostaloja. Alueella on paljon kaupungin vuokra-asuntoja. Lausteen 1768 asunnosta 909 on omistusasuntoja ja loput vuokra-asuntoja. Huhkolassa on 337 asuntoa, joista 334 on omistusasuntoja. Vaalan 320 asunnosta 190 on omistusasuntoja. (Turun kaupunki 2011c.) Lausteen kyljessä olevissa Vaalassa ja Huhkolassa on omakoti- ja rivitaloja. Palveluita näissä kaupunginosissa ei juuri ole, vaan palvelut ovat keskittyneet pääasiassa Lausteelle. Siellä on koulu, kaksi kauppaa, joista toisen yhteydessä posti, kaksi päiväkotia, seurakuntakoti, uimahalli, kampaamo, leikkipuisto, neuvola, kaksi pizzeriaa ja pankkiautomaatti.

Kuva 2. Kartta Lausteen, Vaalan ja Huhkolan alueista. (Google Maps 2012)

Bussilinjoja on kaksi keskustaan menevää ja kaksi työmatkalinjaa toiselle puolelle kaupunkia. Myös palvelulinjan bussi kulkee Lausteen läpi. Huhkolan vieressä on uusi iso ostoskeskus Skanssi.

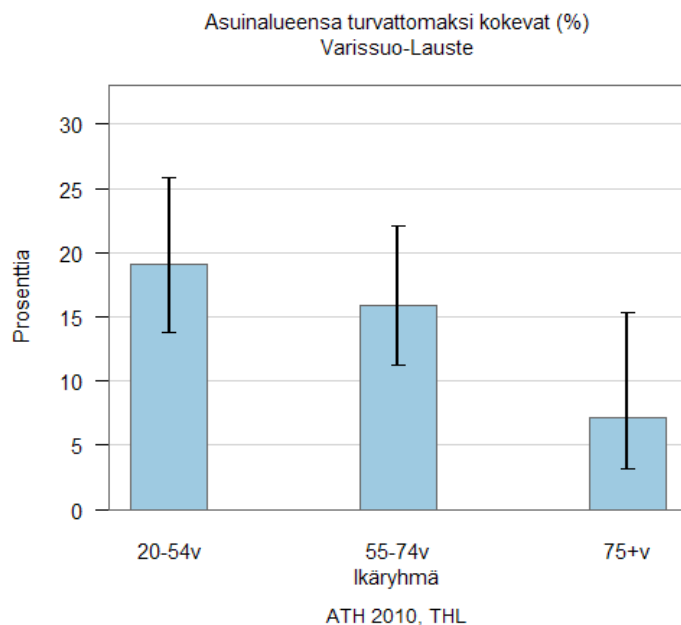
Turun kaupungin virallinen asukasluku 31.12.2009 oli 176 087, jossa oli kasvua 505 henkeä edelliseen vuodenvaihteeseen verrattuna. Lausteen alueella eli Lausteella, Huhkolassa ja Vaalassa asuu 5047 ihmistä. (Turun kaupunki 2011b.) Lausteella asuvista työkäisistä 26,7 prosenttia on työttömänä. Tämä työttömyysaste on Turun alueista neljänneksi isoin. Lausteella asuu Turun asuinalueista kolmanneksi vähiten korkeakoulututkinnon suorittaneita. (Turun kaupunki 2011c.)

Lausteen alueella asuu paljon lapsiperheitä. Lausteen 337 lapsiperheestä 35,9 prosenttia on yksinhuoltajia. Vaalassa yksinhuoltajia on 30,4 prosenttia lapsiperheistä ja Huhkolassa 15,1 prosenttia. Lausteella asuu Turussa yhdeksänneksi eniten alle kuusi -vuotiaita lapsia, joita on 7,8 prosenttia Lausteen asukkaista. Lausteella on Turun alueista seitsemänneksi eniten viiden tai useamman henkilön asuntokuntia. (Turun kaupunki 2011c.)

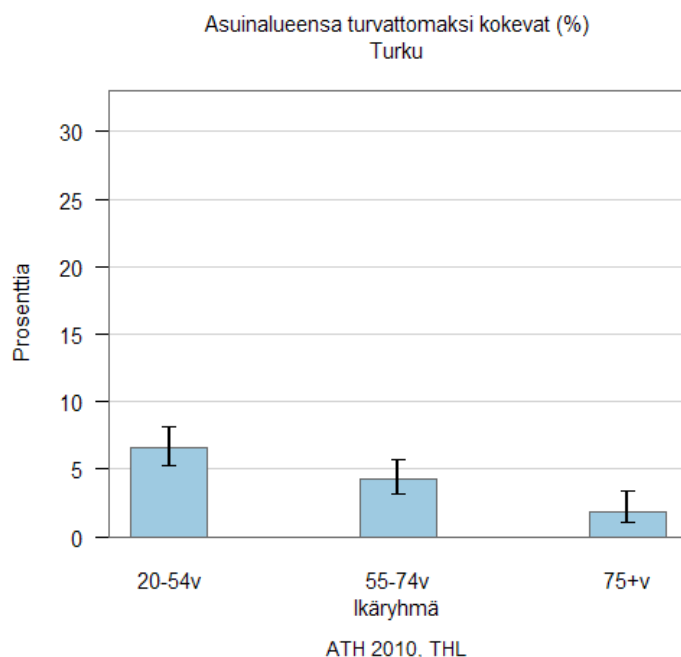
Perhetuvalla tapaavat nämä aivan erilaisilta alueilta tulevat ihmiset. Vaala ja varsinkin Huhkola ovat hiljaisia ja rauhallisia alueita. Lausteella on maineensa hieman levottomanakin kaupunginosana. Alueella asuu paljon lapsiperheitä, siksi onkin merkittävää, että juuri Varissuo-Lauste alueella moni kokee alueen turvattomaksi seuraavalla sivulla olevien kuvioiden (Kuvio 1. Varissuolla ja Lausteella asuinalueensa turvattomaksi kokevat ja vrt. kuvio 2. Turussa asuinalueensa turvattomaksi kokevat) mukaan.

Asuinalueen turvattomuus saattaa lisätä sulkeutuneisuutta ja syrjäytymistä. Perheet eivät välttämättä ole keskenään tekemisissä. Vierasta naapuria saataan vältellä ja pelätä. Leikkipuistoja on Lausteella rikottu eikä perheillä ole paikkoja missä kokoontua. Lausteen perhetupa vastaa tähän haasteeseen ja tarjoaa kaikille alueen perheille turvallisen ja virikkeellisen paikan kokoontua toimimaan yhdessä lasten kanssa.

Riittävä turvallisuuden tunne ilmenee elämänhallintana ja kyynä suunnitella tulevaisuutta. Ihmisillä on erilaiset lähtökohdat ja kyvyt peilata maailmaa ja hallita turvattomuuden tunnetta. Turvattomuus voi ilmetä stressinä ja psykosomaattisina oireina. (Suoninen 2010, 302–303.)

Kuvio 1. Varissuolla ja Lausteella asuinalueensa turvattomaksi kokevat (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010).

Kuvio 2. Turussa asuinalueensa turvattomaksi kokevat (THL 2010).

Jotta alueen asukkaat voisivat kokea asuinalueensa turvallisemmaksi, tulisi heidän ottaa mukaan alueen suunnitteluun, alueen palvelujen muokkaamiseen juuri heidän tarpeitaan vastaavaksi ja yhteisöllisyyden lisäämiseen. Suomessa on pohdittu lähiyhteisöjen merkitystä lapsen kehityksen tukijana. Nykyään ei uskalta puuttua asioihin, joiden ajatellaan olevan perheen sisäisiä. Sanonta ”lapsen kasvattamiseen tarvitaan koko kylä” pitää edelleen paikkansa. Yhteisöjen tukemiseen pitäisikin kiinnittää enemmän huomiota sosiaalisen kontrollin aikaansaamiseksi. Tämä vaatii perheiden tutustumista toisiinsa. (Pulkinen 2002, 20.) Lausteen perhetuvalla se on mahdollista.

2.3 Pienten perjantai -kehittämishankkeen tausta ja tarve

Kinnusen ja Rönkön (2002, 4) mukaan lasten psyykinen pahoinvointi on lisääntynyt 1990-luvulta lähtien. Haitallisen kehityssuunnan taustalla on aikuisten ja nimenomaan vanhempien läsnäolon vähentyminen lasten elämässä. Tämä johtuu usein kiristyneistä työelämän vaatimuksista, jotka uuvuttavat vanhempia. Toinen haaste vanhemmuudessa on sosiaalisten verkostojen puute. Läheltä ei löydy tukea arjen pieniin pulmiin. Isovanhemmat asuvat kaukana ja naapureita ei tunneta. (Kinnunen & Rönkä 2002, 4–5.) Näihin haasteisiin vastaamaan on Pienten perjantai -perheryhmä perustettu. Perheryhmän tarkoitus on luoda mielekkäitä mahdollisuuksia läsnäoloon oman lapsen kanssa, saaden samalla vertaistukea muilta perheiltä.

Lausteen perhetuvan asiakkailta kysyttiin vuoden 2010 alussa, minkälaista toimintaa he toivoisivat perhetuvalla järjestettävän perjantaisin. Palautteesta nousi esiin tarve taaperoikäisten omasta ryhmästä. Vanhemmat kokivat pienten alle 2-vuotiaiden lastensa jäävän helposti avoimessa tiistairyhmässä isompien lasten jalkoihin. Sama toive pienten lasten omasta avoimesta ryhmästä oli kuulunut asiakkaiden palautteista jo usean vuoden ajan.

Hankkeen taustalla on myös tarve saada jatkoryhmä viisi kuukautta kestäväälle ensisynnyttäjien vauvaryhmälle, jollainen alkaa Lausteen perhetuvalla kaksi kertaa vuodessa aina tammi- ja elokuussa. Näin varhaisen vuorovaikutuksen

tuki saadaan ulottumaan pidemmälle lapsen kehityksen kannalta tärkeänä ensimmäisenä vuotena. Mukaan Pienten perjantai -perheryhmään ovat tervetulleita muutkin Lauste-Vaala-Huhkola -alueella asuvat alle 2 -vuotiaiden lasten vanhemmat. Ryhmä perustuu yhteisöllisyydelle ja yhdessä tekemiselle sekä vertaistuelle ja keskusteluille. Ryhmässä ei harrasteta valmista tiedonjakamista, vaan kannustetaan keskusteluihin kasvatuksesta. Jokaisella tapaamiskerralla on vanhemman ja lapsen välinen varhaista vuorovaikutusta tukeva tuokio. Työntekijänä olen nähnyt tarpeen tukea lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta ja vanhemman jaksamista. Perhetuvan asiakaspalautteista ovat tulleet esiin samat tarpeet tuen viikoittaiselle saannille.

2.4 Kehittämishankkeen tavoitteet ja kehittämistehtävät

Tarkastelen tässä työssäni perheiden ja vanhemmuuden tukemista avoimessa perheryhmässä. Kehittämishankkeeni on toiminnallinen. Toiminnallinen kehittämishanke tavoittelee ammatillisesti käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Toiminnallisessa kehittämishankkeessa yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimuksellisin keinoin. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9.)

Kehittämishankkeeni tavoitteena on vuorovaikutuksen tukeminen lasten ja vanhempien välillä. Hankkeessani on tärkeää vertaisryhmän tuki ja jo vauvaryhmässä syntyneiden suhteiden tukeminen. Koko perheen tasolla tarkoituksena on tukea vanhempien jaksamista, mikä heijastuu suoraan lapseen. Hankkeella on myös mahdollista tukea lasta tämän kehityksen kannalta tärkeinä ensimmäisinä vuosina. Ryhmässä pystymme antamaan vanhemmille tukea uudessa tilanteessa lasten kasvaessa vauvoista taaperoiksi.

Hankkeen kehittämistehtävänä on:

1. Kehittää Pienten perjantai -perheryhmää sisällöllisesti vanhemmuutta tukevaksi yhteistyössä neuvolan kanssa.
2. Saada aikaan perheryhmän asiakkaissa voimaantumisen kokemus.

Edellisissä kappaleissa olen luonut kuvan kehittämishankkeeni toimintaympäristöstä sekä hankkeeni tavoitteista ja tehtävistä. Seuraavaksi esittelen hankkeen taustalla olevaa teoriaa sekä sitä viitekehystä, jonka pohjalta lähdin kehittämishankkeessani toimimaan.

3 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

3.1 Vanhemmuuden ja perhe-elämän haasteet

Lapsuus ei ole valmistautumista aikuisuuteen, vaan oma ainutkertainen elämänvaiheensa, jota vanhempien tulee arvostaa ja vaalia (Vilen ym. 2006, 10). Vanhemmuus kehittyy yhdessä lapsen kanssa. Vanhemmuus syntyy aina suhteessa lapseen. Kukaan ei ole vanhempi ilman lasta. Jokainen vanhempi on saanut eväät vanhempana oloon omasta lapsuuden perheestään ja kasvuympäristöstään. (Rautiainen 2001, 3, 60.)

Vanhemmuus on lapsen kehitykselle välttämätöntä, mutta myös yhteiskunnallisesti tärkeää. Yhteiskunnassamme vanhemmuus on murroksessa. (Rautiainen 2001, 3.) Myös Jallinojan (2006, 112) mielestä perhe on tullut murroskohtaansa Suomessa. Vanhemmuus on ennen ollut erilaista kuin mitä se tänään on. Nykyään ei ole selvää, ketkä ovat ne ihmiset, jotka yhdessä muovaavat lapsen kehitystä. Perheet hakevat tukea yhä useammin yhteiskunnalta. Omat vanhemmat saattavat asua eri paikkakunnalla, naapurit ovat vieraita, eikä muitakaan yhteisöjä ole. Yksinhuoltajia on enemmän kuin ennen. (Rautiainen 2001, 3, 60.) Perheet ovat myös moninaisempia kuin ennen. Avoliittoja, avioeroja ja uusioperhei-

tä on paljon. Myös monikulttuurisia perheitä on enemmän kuin ennen. (Kinnunen & Rönkä 2002, 4–5.)

Yhteiskunnassamme perheet turvaavat ammatillisiin tahoihin. Vanhemmat kokevat, että yksin ei edes kuulu selviytyä. Entistä laajemmalla ammatillisella yhteistyöllä koetetaan vastata perheiden tarpeisiin ja löytää ratkaisuja perheiden ongelmiin. Vanhemmuus on hukassa, koska kasvatust vastuu on siirretty ammatillisille. (Jallinoja 2006, 155–159.)

Työelämässä tapahtuneet muutokset heijastuvat myös vanhemmuuteen. Jotkut syrjäytyvät työelämästä jo varhain, kun toisia työ kuormittaa liikaakin. Tulevaisuuden näköalattomuus ja aikuisten turvattomuus syövät voimavaroja vanhemmuudelta, mutta näin tekevät myös työelämän lisääntyneet vaatimukset. (Rautiainen 2001, 60.) Työ vie liikaa aikaa ja energiaa, jolloin voimia ei riitä enää perheelle. Työn ja perheen yhteensovittaminen on noussut haasteeksi. (Kinnunen & Rönkä 2002, 4–5.) Työ ja perhe voivat joko tukea tai kuormittaa toisiaan. Parhaimmillaan nämä elämänalueet ovat tärkeitä voimavarojen lähteitä, jolloin perhe antaa energiaa työhön ja päinvastoin. (Peltonen 2009, 6.)

Lapsen ja aikuisen maailmat ovat nykyään melko lähellä toisiaan. Vanhemmilla on mahdollisuus ymmärtää lastensa elinolosuhteita ja maailmaa, toisin kuin heidän vanhemmillaan, jolloin sukupolvien välinen raja oli jyrkkä. Jopa ulkoisesti lapset vaikuttavat aikuisemmilta kuin ennen. Vanhempien saattaa olla vaikeaa ottaa vanhemman roolia. Terve raja sukupolvien välillä on joissain perheissä kokonaan häipynyt. Ollaan tasavertaisia kaveruksia, ei lapsi ja vanhempi omine velvollisuuksineen ja oikeuksineen. (Rautiainen 2001, 59.)

Sota-aikana vanhemmuudessa korostettiin rajojen asettamista. Tästä johtuen seuraava sukupolvi korosti omille lapsilleen rakkauden antamista, josta itse olivat lapsena jääneet paitsi. Perheissä menttiin siis toiseen ääripäähän. Nyt perheet etsivät taas uutta suuntaa toteuttaa vanhemmuutta. (Rautiainen 2001, 59.) Perheiden on vaikea löytää sopivaa polkua kuljettavaksi. Autoritaariseen kasvatukseen ei tahdota enää palata, mutta uutta suuntaa on vaikea löytää. Perheet saattavat nykyään kokea, että vanhemmuudesta on tehty elämän vaikein ja

vaativin tehtävä. Vanhemmuutta on alettu pitää taitolajina. (Jallinoja 2006, 113, 209.) Vanhemmuus voi vaikuttaa monimutkaiselta ja jäsentymättömältä. Se on kuitenkin pohjimmiltaan arkista osaamista, johon jokainen ihminen voi kasvaa. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 5.) Sinkkosen (2008, 21) mukaan vanhemmuus kannattaa ajatella pienempinä osina, jos sen taakka tuntuu kohtuuttoman ras-kaalta. Kaikkiin asioihin lasten kasvatuksessa eivät vanhemmat voi vaikuttaa. Lapsella on kuitenkin omat taipumuksensa ja temperamenttinsa, joita ei voi vanhemmuudella muuttaa. (Sinkkonen 2008, 21.)

2000-luvun vanhemmat perustelevat lapselle sääntöjä, keskustelevat, neuvottelevat ja ovat lämpimiä. Rönkön ym. (2009, 275) mukaan kasvatuksesta on tullut tietoisempaa sekä demokraattisempaa. Lasta kuunnellaan, hänen kanssaan neuvotellaan ja hänen hyvinvoinnistaan ollaan kiinnostuneita. Aikuisen määräysvaltaa lapseen ei pidetä itsestään selvänä. Ajallemme tyypillinen neuvotteleva kasvatustyyli uuvuttaa vanhemmat helposti, jos kaikesta pitää neuvotella. (Rönkä ym. 2009, 275.)

Perheen merkitys on muuttunut, sillä yhteiskunta on ottanut hoitaakseen osan ennen perheelle kuuluneista tehtävistä, esimerkiksi lasten kasvatuksen, vanhusten hoidon ja toimeentulon turvaamisen. Moderni elämäntapa tarvitsee rinnalleen palveluja entisen perheen ja yhteisöjen tuottaman turvan ja tuen korvauksiksi. (Vilén ym. 2006, 59–61.) Häggman-Laitisen ym. (2003, 385) mukaan suurin osa vauvaperheiden tuen tarpeista liittyy vanhemmuuteen. Vanhemmuuden ongelmassa korostuvat uupumus, epävarmuus vanhempana, parisuhde- ja itsetunto-ongelmat sekä vauvan hoitoon liittyvät asiat kuten nukkuminen tai imetys.

Pienten lasten vanhemmat elävät intensiivistä elämänvaihetta toimiessaan erilaisissa rooleissa ja tilanteissa. Toimiva arki perheessä on kuin joukkuepeliä. Vanhemmuuden, parisuhteen, työelämän, päivähoidon ja perheen jäsenten täytyy sitoutua yhteisen päämäärän tavoitteluun. Kukaan ei saa lähteä soloilemaan. (Rönkä ym. 2009, 274.)

Monet vauvaperheet kokevat sosiaalisen verkostonsa puutteelliseksi. Vanhemmat kaipaavat vertaistukea itselleen ja lapsilleen. Perhettä ja vanhemmuutta

koskevia asioita on vaikea ottaa esiin neuvolassa, jossa on perinteisesti puhuttu vain lapsen asioista. Neuvolan terveydenhoitajat pitävät perheasioiden käsitteilyä neuvolassa tärkeänä ja siihen on pyritty panostamaan, mutta kaikki perheet eivät koe sitä vieläkään mahdolliseksi. On löydettävä uusia tapoja ja keinoja lähestyä perheitä. Neuvolan kanssa yhteistyössä järjestetty perheryhmätyö on näistä yksi. (Häggman-Laitinen ym. 2003, 395–397.) Kehittämishankkeessa vastasimme perhetuvalla osaltamme tähän tarpeeseen ja lähdimme yhdessä neuvolan kanssa kehittämään toimintaa vanhemmuuden tukemiseen.

Vanhempien yhteiskunnallinen asema ei nyky-yhteiskunnassa ennusta lapsen tulevaisuutta. Sen sijaan eroja tulevaisuudennäkymissä tuottaa vanhempien tapa olla vanhempi. (Jokinen 2005, 126.) Perheet tarvitsevat tukea asioissa, joille ei ole palvelua järjestelmässämme. On helpompaa löytää hoitoa lapsen sairauteen kuin tukea vanhemmuuteen. Usein tuki ja toimenpiteet myös kohdistuvat vain yhteen perheenjäseneseen, ei koko perheeseen. Perhettä tukevia tahoja on vähän. Ennaltaehkäiseviä palveluja on myös liian vähän perheille. Ongelmien täytyy usein olla jo kasautuneita, ennen kuin apua on mahdollista käytännössä saada. (Häggman-Laitinen ym. 2003, 395–397.)

3.2 Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys perheessä

Vanhemmuus kehittyy ja muotoutuu monitasoisena vuorovaikutusprosessina lapsuuden ja nuoruuden aikana ennen omaa vanhemmaksi tuloa. Vanhemmuus kehittyy koko ajan eikä se tule koskaan valmiiksi. Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksessa on kyse molempien kehitysmahdollisuuksien kohtaamisesta. Jokaisella lapsi-vanhempi -parilla on oma ainutlaatuinen vuorovaikutuksensa. Varhaisessa vuorovaikutuksessa olevat ongelmat voivat kuitenkin siirtyä perheissä sukupolvelta toiselle jopa tunne- ja kehomuistinkin avulla. (Siltala 2003, 16–18.)

Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan vauvan ja häntä hoitavan ihmisen tai ihmisten välistä vuorovaikutusta. Varhaisesta vuorovaikutuksesta puhutaan yleensä kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. (Vilén ym. 2006, 86.) Vauva tarvit-

see heti syntymästään asti empaattisen aikuisen äärelleen (Rautiainen 2001, 17). Jos vanhemmat saavat tukea vuorovaikutuksen kehittämiseen lapsen kanssa ensimmäisenä vuotena, vanhemman ja lapsen suhteesta tulee usein turvallinen. Vanhemmat myös kokevat osaavansa hoitaa lasta. Varhaisessa vuorovaikutuksessa muodostuu lapsen minäkäsitys, joka säilyy melko muuttumattomana läpi elämän. Ihmisen saama tuki varhaislapsuudessa vaikuttaa siihen, miten hän oppii ajattelemaan itsestään ja käsittelemään tunnetilojaan. (Vilén ym. 2006, 86–87.) Lapsuus säilyy ihmisessä aikuisena. Se näkyy siinä miten suhtaudumme muihin ihmisiin ja maailmaan (Vilén ym. 2006, 12).

Varhaista vuorovaikutusta ovat tutkineet monet teoreetikot ja tutkijat¹. Jotta työntekijä voi ymmärtää ja tukea lapsen ja vanhemman välistä suhdetta, on ymmärrettävä kiintymys- eli objektisuhteen merkitys. Lapsella on luontainen, biologinen, tarve kiinnittyä häntä hoitaviin aikuisiin. Kiintymyssuhde ei mittaa aikuisen rakkautta lapseen. Vanhempi voi rakastaa lastaan, mutta silti hänelle

¹ Britti John Bowlby (1907–1990) loi kiintymyssuhdeteorian perusteet (Hautamäki 2011, 29). Teorian mukaan kiintymyssuhteen laatu vaihtelee sen mukaan, millaisia vuorovaikutuskokemuksia vauvalla on kiintymyksen kohteen kanssa. Turvallisesti kiinnittynyt lapsi saa hyvän itsearvostuksen ja otaksunnan, että ihmiset ovat hyväksyviä ja vastuullisia. Turvaton kiintymys ilmenee lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa. (Suoninen ym. 2010, 151.) Bowlby oli ensimmäinen varhaisen vuorovaikutuksen tutkijoista, joka korosti havaittavaa vuorovaikutusta (Leiman 2003, 45).

Newyorkilainen teoreetikko Daniel Stern (1934 -) taas painottaa vuorovaikutuksen kognitiivisia puolia. Hän totesi, että kiintymyssuhteen laadusta on mahdollista ennustaa myöhempää persoonallisuuden kehitystä. Stern kehitti skeema-ajattelun ulkoisen ja sisäisen maailman ymmärtämiseen. Hän huomasi, että vuorovaikutus tapahtuu ulkoisen käyttäytymisen kautta. Vauva ei voi ennustaa äidin sielunelämää, vaan saa kokea sen hoito ym. tilanteissa äidin kanssa. Stern kehitti varhaisen vuorovaikutuksen malliinsa kuusi sisäisten skeemojen perusluokkaa, johon ulkoa tulevat asiat sijoittuvat. (Leiman 2003, 47–48.)

Britanniassa psykoanalyytikko Donald Winnicot (1896–1971) kehitti objektisuhdeteorian, joka korostaa tarpeentyydytyksen asemasta ihmissuhteita. Winnicot kiinnostui eleistä, esineistä ja merkeistä, jotka loivat äidin ja vauvan välistä vuorovaikutusta. Hän tutki miten psyykinen kehitys tapahtuu sisäisen ja ulkoisen maailman rajalla ”kolmannella alueella”. (Leiman 2003, 53–54.)

Kehityspsykologian puolella varhaista vuorovaikutusta tutki valkovenäläinen Lev Vygotsky (1896–1934). Hänen lähtökohtansa oli, että ihminen on osallinen siihen maailmaan, jonka kehityksen tuotetta hän on. Häntä kiinnosti miten toiminnalliset ilmiöt saavat alkunsa vauvassa. Vygotsky käytti esimerkkinä osoittamisen kehityskulkua, jossa vauva kurottamalla kohti esinettä osoittaa pyrkimystään vanhemmalle. Vanhempi käsittää vauvan ilmauksen merkinä, johon hän vastaa omalla toiminnallaan. Kurottaminen kehittyy eleeksi. Hän oppii luottamaan siihen, että kurottaminen tuottaa käytännön seurauksia, jonka sekä hän että vanhempi ymmärtävät. (Leiman 2003, 50–51.)

voi olla vaikeaa antaa lapselle turvallista kokemusmaailmaa, jonka kautta lapsi hahmottaa itseään. Kiintymyssuhteessa syy- ja seuraussuhteet alkavat hahmottua lapselle. Lapsi kokee, että elämä on hallittavissa. Turvallinen kiintymyssuhde syntyy, kun lapsi luottaa siihen, että hänet huomioidaan, tarpeet (fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset) tunnustetaan ja niihin reagoidaan. Turvallisessa kiintymyssuhteessa elänyt lapsi osaa aikuisenakin antaa ja vastaanottaa rakkautta ja hänen tunneilmaisunsa on avointa ja suoraa. (Vilén ym. 2006, 87–89.)

Kiintymyssuhdeteorialla koetetaan käsitteellistää ihmisen taipumusta muodostaa tunnesiteitä toisiin ihmisiin sekä selittää menetyksistä muodostuvaa stressiä, joka ilmenee ahdistuksena, depressiona tai aggressiona. Lapsella on synnynnäinen tarve kiintyä hoitajaansa oman turvallisuutensa vuoksi. (Sinkkonen 2003, 93.) Kiintymyssuhteen synty on varmistanut ihmisen eloonjäämisen (Hautamäki 2011, 30). Vauva tarvitsee hoitajan selviytyäkseen. Vauva kiintyy myös epäterveesti käyttäytyvään hoitajaansa. Kiintymyssuhdeteoriasta on viime vuosina koitettu tehdä kaiken selittävää kokonaisteoriaa ihmisen psyykkisistä ilmiöistä. Sitä se ei ole, mutta se luo kuitenkin pohjaa ihmisen psyykkiselle kehitykselle ja terveydelle. (Sinkkonen 2003, 93.)

Lausteen perhetuvalla kaikissa perheryhmissä pyritään tukemaan varhaista vuorovaikutusta. Käytännössä tämä tapahtuu esimerkiksi leikkimällä ja laulamalla lasten kanssa päivittäin. Päivittäin toistuvat hoito- ja ruokailutilanteet ovat myös oivallisia varhaisen vuorovaikutuksen havainnointiin ja tukemiseen. Lauluhetket ovat suosittu osa perhetuvan toimintaa. Lauluhetken ajatuksena on tarjota mahdollisuus positiiviseen ja innostavaan vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Lauluhetken aikana vanhempi ja lapsi istuvat usein sylikkäin tai kasvot vastakkain. Tällöin voi ohjaaja luoda kontaktinottotilanteita vanhemman ja lapsen välille. Perhetuvalla opittuja lauluja ja loruja perheet voivat leikkiä myös kotona. Varhaisen vuorovaikutuksen toimiminen on edellytys terveelle perhe-elämälle. Sen tukemisen olen kehittämishankkeessani nostanut merkittävään osaan.

3.3 Lapsiperheiden tukeminen Turussa

Suomessa lapsiperheitä on tuettu vuosisadan alussa kirkon vaivashoidon toimesta ilman ammatillista pohjaa. Varsinaista perhetyötä alkoivat ensimmäisinä tehdä eri järjestöt, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Sotien jälkeen perhetyö tuli myös osaksi kuntien ja valtion palveluja. Vapaaehtoistyön panos on kuitenkin vielä tänäkin päivänä merkittävä perheiden parissa työskennellessä. Lapsiperheiden tukemisessa on aina ollut mukana kirjava joukko eri ammattikuntien edustajia. (Nätkin & Vuori 2007, 10–16.)

Suomessa sosiaali- ja terveysministeriö vastaa perhepolitiikan linjauksista sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ylläpitämisestä ja kehittämisestä yhdessä muiden ministeriöiden kanssa. Ministeriön vastuulla on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittäminen sekä lapsiperheiden toimeentulon turvaaminen. Ministeriö edistää työn ja perheen yhteensovittamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2011.) Vuoden 2008 alusta voimaan tulleen lastensuojelulain mukaan kunnan tulee laatia lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja kehittämiseksi lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma. Turku on tehnyt oman lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmansa, joka pohjaa valtion perhepolitiikkaohjelmaan. (Turun kaupunki 2011a.) Lausteen perhetupa on myös osaltaan toteuttamassa Turun lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaa tarjoamalla palveluita lapsiperheille.

Turun lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmassa esitetään Turun kaupungin tavoitteet lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi sekä palvelujen kehittämiseksi vuosille 2009 - 2012. Ohjelmassa linjataan kaupungin vastualueisiin kuuluvaa toimintaa sekä eri toimijoiden yhteistyötä lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisessä. Kohderyhmänä ovat pääasiassa 0-24-vuotiaat turkulaiset. Hyvinvointiohjelmalla tavoitellaan Turkuun mm. enemmän ennaltaehkäisevää työtä, yhteisöllisyyttä tukevien toimintojen kehittämistä sekä hallintokuntarajat ylittävää toimintaa. Turussa toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaissa on nuoria lapsiperheitä enemmän kuin muissa suurissa kaupungeissa tai muualla Varsinais-Suomessa. Lapsiperheistä yhden huoltajan perheitä on Turussa myös suhteellisen paljon. (Turun kaupunki 2011a.)

Perhetuvan toiminta on pitkälti ennaltaehkäisevää. Ennaltaehkäisevään toimintaan panostaminen edistää varhaisen puuttumisen mahdollisuutta. Lapsen ja nuoren hyvinvointi liittyy koko perheen hyvinvointiin ja toisin päin. Palvelujärjestelmän on aina tuettava lapsen lisäksi myös perhettä. Lapsiperheille suunnattujen palvelujen ensisijaisena tavoitteena on turvata jokaiselle lapselle suotuisa kehitys ja hyvinvointi. Lapsen etu asetetaan aina vanhempien edun edelle. (Turun kaupunki 2011a.)

Lapsen paras ei kuitenkaan voi yleensä toteutua ilman vanhempia, sillä lapsen hyvinvointi on riippuvainen koko perheen hyvinvoinnista, erityisesti vanhempien parisuhteesta ja vanhemmuuden laadusta. Jallinojan (2000, 208) mukaan miehet seurustelevat perheensä kanssa keskimäärin 18 minuuttia vuorokaudessa ja naiset 20 minuuttia. Näillä minuuttimäärillä ei perheen hyvinvointi ainakaan lisääny eikä vanhemmuus vahvistu. Lausteen perhetuvalla vanhempi saa seurustella lapsensa kanssa jo pelkän lauluhetken aikana 20 minuuttia.

Turussakin perheiden hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu lisäämällä perheiden mahdollisuuksia vaikuttaa hyvinvointiinsa ja sen taustalla oleviin tekijöihin. Perheen voimavaratekijät lisäävät lapsen hyvinvointia ja tervettä kasvua sekä kehitystä. (Vilen ym. 2006, 15–16.) Toiset perheet selviävät peruspalvelujen varassa, mutta toiset tarvitsevat intensiivistäkin tukea vanhemmuuteensa (Vilén ym. 2006, 17). Turussa on Suomen ainoa lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus, joka tekee lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyvää arvokasta tutkimusta.²

Perheiden kanssa tekevät töitä monet eri ammattilaiset Turun kaupungilla, järjestöissä, seurakunnissa, erilaisissa säätiöissä ja yhdistyksissä. Perhetyö on käsitteenä ja palveluna moninainen ja vielä epäselvä. Työn sisältö on hyvin kirjavaa. Perheiden kanssa tehdään ennaltaehkäisevää työtä, korjaavaa työtä,

² Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus on kaikkien kuuden (Turun yliopisto, Åbo Akademi, Turun ammattikorkeakoulu, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Yrkeshögskolan Novia) Varsinais-Suomessa toimivan korkeakoulun yhteinen tutkimuskeskus, joka aloitti toimintansa 2007. Tutkimuskeskuksen tehtävänä on edistää lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa tutkimusta ja kehittää tiederajat ylittävää yhteistyötä. Keskus harjoittaa monitieteistä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Lapsi ja nuorisotutkimuskeskus toimii kiinteästi yhdessä kaupungin kanssa Turun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kehittämiseksi. (Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus 2010.)

avo- ja kuntoutustyötä. (Kupiainen 2010, 7.) Lausteen perhetuvan Pienten perjantai -perheryhmässä tehdään ennaltaehkäisevää perhetyötä. Tätä puoltaa myös se, että ryhmä on tarkoitettu perheille, joiden lapset ovat alle kaksivuotiaita. Lapset saavat jo tärkeässä varhaisessa elämänvaiheessaan tukea. Ongelmat eivät ole perheissä välttämättä ehtineet vielä kasautua. Perheen tasolla varhainen tuki merkitsee perheen mahdollisuutta saada apua haasteisiinsa. Tavoitteena on perheen omien valmiuksien kehittyminen tulevia ongelmatilanteita varten. (Häggman-Laitinen ym. 2001, 28–29.) Perhetuvan tapauksessa varhainen tuki on myös perheen verkoston vahvistumista perheryhmän jäsenillä.

3.4 Perheryhmyön mahdollisuudet

Hallitus on kirjannut lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaan tavoitteeksi perustaa perhekeskuksia kuntiin. Perhekeskusten tarkoituksena on organisoida perheiden tarpeita vastaavaa vertaistoimintaa ja -tukea. Vanhempainryhmä voi olla kaikille avoin perhekahvila, vain tietyille kohderyhmälle tarkoitettu perheryhmä tai tiettyyn elämänvaiheeseen kytkeytyvä vertaisryhmä. Ryhmien tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta, auttaa arjessa selviytymisessä, toimia käytännön apuna ja perheiden elämänhallinnan edistäjänä. Vertaisryhmätoiminta tarjoaa mahdollisuuden lapsi-vanhempi -suhteen ja oman vanhemmuuden kokemukselliseen tutkimiselle. (Sosiaaliportti 2008.)

Perhekeskusten perustamisen tarkoituksena on lisätä perheiden osallisuutta ja keskinäistä vertaistoimintaa, joka vahvistaa vanhemmuutta ja lapsen hyvinvointia. Työntekijöiden moniasiantuntijuus taas vahvistaa peruspalvelujen ennaltaehkäisevää ja varhaisen tuen osaamista. Perhekeskuksissa kumppanuuteen perustuva yhteistyö ja eri toimijoiden voimavarojen yhteen kokoaminen mahdollistavat resurssien optimaalisen käytön. Perhekeskustoiminta myös vahvistaa asuinalueen yhteisöllisyyttä. (Sosiaaliportti 2008.) Perhekeskustoiminnan lähtökohtana on kunnan moniammatillisten verkostojen sekä seurakunnan ja järjestöjen yhteistyö. Toiminnan kantava ajatus on perheiden ja ammattilaisten yhteistyö. Perhekeskus koordinoi alueen lapsiperhepalveluja. Yhteistyön etuna on,

että myös ammattilaiset oppivat toisiltaan uudenlaisia lähestymistapoja työhönsä. (Kupiainen 2010, 9–10.)

Perheryhmätyö ei ole lakisääteistä, eivätkä kaikki Suomen kunnat sitä tarjoa. Tämän takia suoraa tutkimustietoa perheryhmistä on vähän ja tilastoja ei juuri ole saatavissa. Perheryhmätyön kehittäminen kuuluu kuitenkin valtion perhepolitiikkaohjelmaan. (STM 2011). Tulevaisuudessa tietoa saattaa siis olla enemmän tarjolla. Perheryhmätyö luokitellaan usein myös ennaltaehkäiseväksi työksi eikä sitä silloin ole niin helppo tilastoida ja tutkia. Ennaltaehkäisevän työn tuloksia on vaikeampi todentaa. Ehkä tästä syystä perheryhmätyö joutuu usein säästöjen kohteeksi. Ei ole näyttää tilastoilla, mitä hyötyä perheryhmästä on kunnalle ollut. Turussakin on lopetettu monet 1990-luvulla perustetut perheryhmät. Kuumalla asiakkaita ja pyytämällä palautetta perheryhmistä voisi kuitenkin saada kerättyä tietoa ja kokemuksia valtakunnallisestikin.

Perheryhmätyö tapahtuu monen perheen muodostamassa yhteisössä, jossa vertaistuellalla on suuri merkitys. Perheryhmätyössä tuetaan vanhemmuutta ryhmässä ja kiinnitetään huomiota varhaiseen vuorovaikutukseen lapsen ja vanhemman välillä. Perheryhmissä opetellaan arjen taitoja ja ehkäistään vanhempien uupumusta. Perheryhmän työntekijät tekevät yhteistyötä perhettä tukevien eri ammattiryhmien kanssa. Perheryhmätyö on kunnallisesti kuitenkin usein hyvin selkiytymätön toimintamuoto. Monissa kunnissa perheryhmätyötä ei ole määriteltä lainkaan. Ei tiedetä, että onko se lastensuojelua, ennaltaehkäisevää lastensuojelua, avopalvelua vai avointa varhaiskasvatustoimintaa. (Metsäranta 2011.)

Suomessa ei vielä ole valtakunnallista mallia perheryhmäpalvelun sisällöstä. Ei ole määriteltä keiden vastuulla palvelun järjestäminen on. Olisi hyvä, jos kunnat tekisivät selkeän organisaatiokaavion ja palvelusuunnitelman, jossa olisi määriteltä perheryhmätyön paikka. Kaaviosta tulisi käydä ilmi, missä perheryhmätyötä tehdään, kuka sitä tekee, miten työtä tehdään, mitkä ovat resurssit ja mistä viitekehuksesta työtä tehdään. Tällöin tilanne olisi selkeä niin asiakkaille kuin työntekijöille ja esimiehillekin. Työn laatu paranisi sekä jatkuvuus ja kehittäminen olisivat turvattuja.

Turun kaupunki tekee perheryhmätyötä tällä hetkellä Lausteella, Pernossa, Halisissa ja Varissuolla. Lausteella ja Pernossa sosiaali- ja terveystoimi pyörittää toimintaa yhdessä kasvatus- ja opetustoimen kanssa. Varissuolla ryhmää ylläpitää yksin sosiaali- ja terveystoimi, kun taas Halisissa ryhmiä organisoii yksin kasvatus- ja opetustoimi. Perheryhmä voi vastata monen erilaisen perheen tarpeeseen ja se sopii monissa eri vaiheissa oleviin perhetilanteisiin. Turussa perheryhmiä tarvittaisiin enemmän eri lähiöihin. Perheryhmä toimii parhaiten ollessaan lähellä perheitä. (Metsäranta 2011.) Turussa perheryhmien työntekijät ovat lastentarhanopettajia ja lastensuojelun perhetyöntekijöitä. Turussa perheryhmien ohjaajien vertaistukiryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa vaihtamaan ajatuksia perheryhmätyöstä.

Turun lähikunnissa tehdään myös kunnallista perheryhmätyötä. Paraisilla on perhetalo Ankkuri, Raisiossa Pihapiiri, Naantalissa Väentupa, Kaarinassa perhetalo Oskariina ja Liedossa Perhepesä. Perhetaloilla kokoontuu erilaisia avoimia ja kiinteitä perheryhmiä. Suomessa järjestöt ja seurakunnat ovat perinteisesti olleet aktiivisesti järjestämässä vertaistukeen perustuvaa toimintaa lapsiperheille. Esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on useita perheryhmiä Turun alueella.

4 SOSIAALIOHJAUS LAUSTEEN PERHETUVALLA PIENTEN PERJANTAI -RYHMÄSSÄ

4.1 Sosiaaliohjaus on vuorovaikutuksellista tukemista

Lausteen perhetuvalla toteutetaan sosiaaliohjausta sekä lastentarhanopettajan että lastensuojelun perhetyöntekijän toimesta. Sosiaaliohjauksesta ei ole olemassa yhtä valmista määritelmää (McLeod 1998, 2). Sitä on vaikea selittää kaikenkattavasti (Onnismaa 2003, 7). Sosiaaliohjausta voi tehdä monesta eri lähtökohdasta käsin. Erilaisissa sosiaaliohjauksen määritelmissä roolit ja itse sosi-

aaliohjauksen prosessi on määritelty eri tavalla. Riippuu siitä, minkä alan edustaja on määrittänyt. Sosiaaliohjausta tehdään monella eri alalla. Tällaista heterogeenisyyttä voidaan tietysti pitää voimavarana ja keskustelun ylläpitäjänä. (McLeod 1998, 2–11).

Englanninkielistä sanaa counselling voidaan Vilenin ym. (2002, 11–23) mukaan suomeksi kuvata sanoilla vuorovaikutuksellinen tukeminen. Vuorovaikutus on ajatusten ja tunteiden vaihtamista, yhdessä tekemistä ja olemista sekä asioiden jakamista. Voidaan puhua myös sosiaaliohjauksesta käytettäessä counselling -sanaa. Counselling ei tarkoita ainoastaan jotakin, joka tapahtuu asiakkaan ja työntekijän välillä. Se on myös laajempi käsite, joka tarkoittaa sosiaalista instituutiota ja tapaa olla vuorovaikutuksessa. Tämä tapa on syntynyt teollistuneissa yhteiskunnissa ja niissä sitä voidaan soveltaa. (McLeod 1998, 2–7.)

Ohjaus on amerikkalainen ilmiö, joka on saanut alkunsa mm. individualismista ja sodanjälkeisen amerikkalaisen unelman romahduksesta. Vain psykiatrit saivat antaa psykoterapiaa, jolloin psykologit keksivät tarjota uudenlaista nopeampaa asiakkaan ohjausta. (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2000, 8.) Sosiaaliohjauksen avulla voidaan asiakasta voimauttaa ottamaan vastuuta elämästään ja saavuttamaan tavoitteitaan. Sosiaaliohjaus on asiakkaan rinnalla kulkemista ja arkipäivän taitojen ohjausta sekä opettelua asiakkaan voimavarojen ehdoilla. (Kiuru 2009.)

Sosiaaliohjaus ei ole terapiaa, opetusta eikä neuvojen antamista (Onnismaa 2003, 8–9). Ohjauksessa asiakkaalle ei kerrota, mitä hänen tulisi tehdä, vaan etsitään yhdessä uusia vaihtoehtoja (Onnismaa 2003, 281). Valmiita ja oikeita vastauksia ei ole (Vilen ym. 2006, 462). Ohjaus on asiakkaan oman toiminnan suunnittelua ja arviointia yhdessä dialogissa ohjaajan kanssa (Onnismaa 2003, 281). Ohjauksen kohteena voi olla yksilö, ryhmä tai yhteisö (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2000, 6–7).

Ohjattava on oman elämänsä paras asiantuntija (Onnismaa 2003, 6). Ohjaaja taas on ohjausprosessin asiantuntija. Ohjaustyössä asiantuntija liikkuu herkällä alueella. Toisen elämään puuttumisen, paremmin tietämisen ja hyvien neuvojen

antamisen vaara on olemassa. Tällöin ohjattavan oma toimintakyky ei saa tilaa kasvaa. (Onnismaa 2003, 82.) Ohjauksessa puhutaan asioista tässä ja nyt sekä lähitulevaisuudessa. Asiakas voi itse määrittellä, kuinka paljon hän tuo tässä ja nyt -tilanteeseen menneisyyttään. (Vilen ym. 2002, 24.)

Sosiaaliohjauksen perustan muodostaa dialogi asiakkaan ja työntekijän välillä (Peavy 1999, 87). Dialogi on ohjausprosessin tärkein osa, jossa kartoitetaan asiakkaan elämänpiiriä yhdessä hänen kanssaan. Dialogia ohjaavat aina asiakkaan tarpeet ja voimavarat, ei työntekijän (Vilen 2006, 462). Dialogissa kumpikin osapuoli on avoinna toisen vaikutuksille. Keskustelun ja dialogin ero on lopputuloksessa. Keskustelussa koetaan saada asia pois päiväjärjestyksestä tekemällä päätöksiä, kun taas dialogissa ei valita puolia, vaan kuunnellaan toista ja mahdollisuuksia. Kuuntelu on dialogissa aktiivisempaa kuin puhuminen. (Onnismaa 2003, 113). Aktiivinen kuuntelu lisää empatiaa, jolloin toista ihmistä on helpompi ymmärtää ja hänen asemaansa samaistua. Tällöin on mahdollista selvittää, mistä viitekehuksesta ihminen asioitaan katselee. Dialogissa tulisi minimoida omien oletusten ja ennakkoluulojen vaikutus toisen viestiä tulkittaessa. Myös hiljaisuutta on mahdollista kuunnella ja tehdä siitä tulkintoja. Eleiden, ilmeiden, asentojen ja liikkeiden kuulostelu on tärkeää dialogissa. (Peavy 1999, 87–88.)

4.2 Arkilähtöinen sosiaalipedagogiikka

Sosiaaliohjaus Lausteen perhetuvalla perustuu arkilähtöiseen sosiaalipedagogiikkaan. Tarkoituksena on helpottaa jokaisen siellä käyvän lapsiperheen arkea. Tavoitteena on löytää tasapainoinen ja toimiva arki perheelle. Perhetuvalta on mahdollista saada välineitä, joilla selvitä arjesta. Perusajatuksena perhetuvalla on yhdessä toimiminen, arjen tukeminen ja siinä mukana eläminen. Joskus toiminnan arkisuus voi tuntua merkityksettömältä, mutta asiakkaalle säännölliset arkirutiinit vapauttavat voimia muuhun muutostyöhön. Toiminta ei kuitenkaan jää pelkälle puuhastelun tasolle, vaan perhetuvan toiminnassa on aina taustalla

pedagogiikka ja tietynlainen ohjausote ja työorientaatio, joista kerron tarkemmin tässä ja seuraavissa alaluvuissa.

Sosiaalipedagogiikassa arkilähtöisyys tähtää arjen asioiden ymmärtämiseen ja hoitamiseen. Ihmisen arki on kokonaisuus erilaisia tehtäviä, rutiineja, asioita ja rooleja. Arkilähtöisyys ilmenee sekä tavoitteena hallita tilanteita että ongelmien ja ristiriitojen selvittämisenä. Käytännön työssä arkilähtöisyyden periaatteena on ihmisen ohjaaminen itseapuun unohtamatta samalla kunnioittaa hänen itsemääräämisoikeuttaan. Arkilähtöisyydessä pyrkimyksenä on tukea ihmistä rakentamaan ja luomaan itselleen hyvä arki. (Lahden ammattikorkeakoulu 2009–2010.) Työssä sekä lähtökohtana että päämääränä on aina konkreettinen arkielämä ja paremman arjen mahdollisuuden tiedostaminen (Ruotsalainen 2007, 9).

Työ on ihmisen tukemista ja rohkaisemista tarttumaan asioihin ja näkemään muutoksen mahdollisuudet elämässään. (Lahden ammattikorkeakoulu 2009–2010.) Arkilähtöinen sosiaalipedagogiikka pyrkii arjen käytännöllisten asioiden ymmärtämiseen ja hoitamiseen (Ruotsalainen 2007, 9). Lausteen perhetuvalla eletään tavallista arkea yhdessä perheiden kanssa. Työntekijänä roolini on arjen toimien ohessa havainnoida ja kuunnella vanhempia ja tämän pohjalta mahdollisesti tukea heitä heille sopivien menetelmien avulla.

Julkisen sektorin lapsiperheille tarjoamista palveluista on karsittu viime vuosina. Ryhmäkoot ovat suurentuneet ja työntekijöitä on vähennetty, mikä on johtanut laadun kärsimiseen. Lapsiperheiden arkea ei ole pystytty riittävästi tukemaan. Työttömyys ja velkaantuneisuus ovat yhdet tekijät lapsiperheiden ongelmien taustalla. Etenkin yksinhuoltajat ovat kärsineet tilanteen heikkenemisestä. Arjen vaikeudet heijastuvat koko perheen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Kärjistyessään arjen ongelmat johtavat syrjäytymiseen. Vaarana on, että syrjäytymisprosessit alkavat jo lapsuudessa. (Kopomaa 2003, 214–215.)

Arjen tukemiseen tarvittaisiin ennaltaehkäisevän työn tehostamista, yhteisvastuullisuutta ja yhdessä tekemistä (Kopomaa 2003, 215). Juuri näillä keinoin Lausteen perhetupa pyrkii perheiden arkea tukemaan. Perhetuvan asiakkaista monet ovat yksinhuoltajia, joille arjen vaikeudet saattavat olla uhkana omalle ja

lasten hyvinvoinnille. Vaarana on myös, että nämä vaikeudet astuvat lasten elämään jo varhain. Perhetuvan tavoitteena on ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja olla kaikenlaisten perheiden tukena. Lausteelle on viime vuosina muuttanut runsaasti maahanmuuttajia. Työhön kuuluukin monenlaisten maailmankatsomusten ymmärtämistä ja eri kulttuureista tulevien ihmisten tukemista heidän arjessaan.

4.3 Voimautuminen ja vertaistuki

Perhetuvalla työskentelyn tavoitteena on luoda asiakkaalle tunne omien voimavarojensa kasvusta sekä auttaa asiakasta ratkomaan päivittäisen elämänsä ongelmia. Englanninkielinen sana empowerment käännetään usein voimautumiseksi, joka on ihmisen sisäistä voiman tunnetta ja omien voimavarojen kasvua. Se syntyy ihmisen omien kokemusten ja oivallusten kautta ja sitä tapahtuu myös sosiaalisessa kanssakäymisessä. Toimiva vuorovaikutus on merkittävä voimautumisen lähde. (Vilen ym. 2002, 26.)

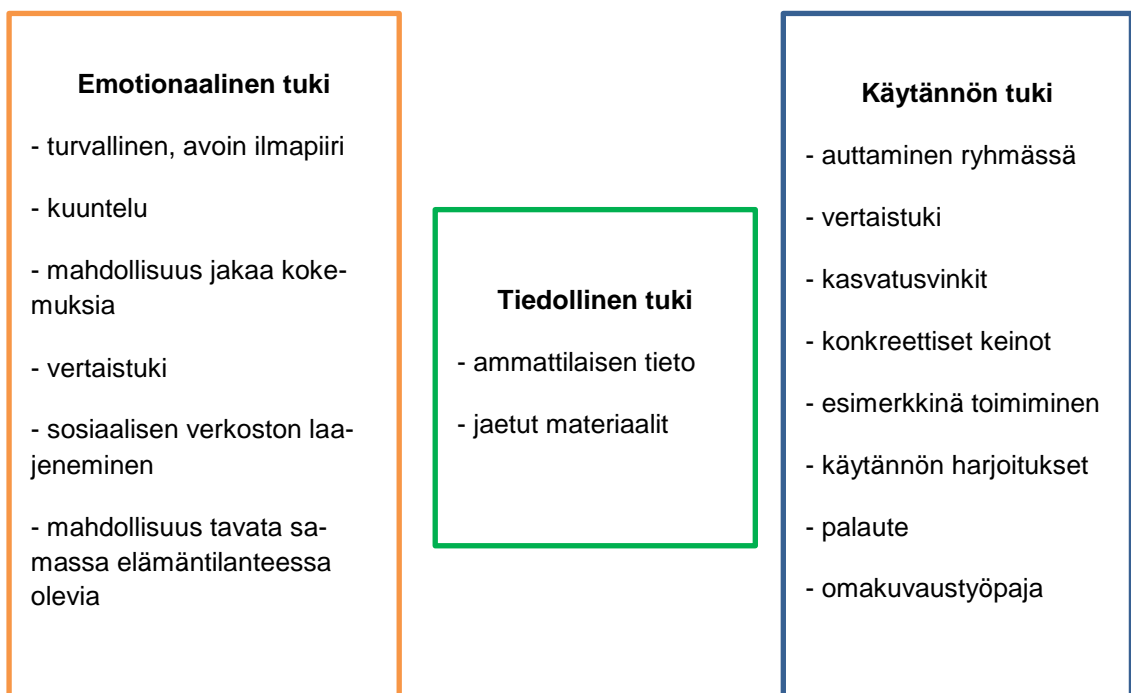
Voimautuminen on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, joka tapahtuu ihmisessä itsessään. Kukaan ei voi voimauttaa toista ihmistä. Tähän voi tuki tarjota välineitä ja suotuisan ympäristön. Voimautuessaan ihminen saa valtaa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Silloin tarvitaan vastuuta, vapautta, arvostusta, luottamusta, oikeanlaista kontekstia ja ilmapiiriin myönteisyyttä. Voimautuminen vaikuttaa suoraan ihmisen hyvinvointiin. (Hansen 2004, 30.) Voimautunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa (Tammi 2004, 5). Prosessi tuottaa sisäistä voimantunnetta, joka vapauttaa ihmisen sisällä olevia piileviä voimavaroja. Voimautuneella ihmisellä on kykyä ja halua yrittää parhaansa ja ottaa vastuu itsestään ja valinnoistaan. (Hansen 2004, 30.)

Voimautunut ihminen määrää itse itsensä ja on ulkoisesta pakosta vapaa. Tämä ilmenee eri ihmisissä erilaisina ominaisuuksina, käyttäytymisinä, taitoina tai uskomuksina. Voimautuessa ihmisen omat sisäiset voimat sekä vastuunotto omasta kasvusta ja kehityksestä kasvavat. (Tammi 2004, 5-6.) Prosessi on

päättymätön, mutta sitä voidaan tietoisesti edistää luomalla ihmisen muuttumista ja kasvua edesauttavat ulkoiset olosuhteet. (Mäkinen 2008, 10.)

Alla olevassa kuviossa (kuvio 3. Voimautumisen mahdollisuudet Pienten perjantai -perheryhmässä) on selvennyt, mitkä tekijät edesauttoivat perheiden voimautumista perheryhmässä. Olen eritellyt kuvioon emotionaalisen, tiedollisen ja käytännön tuen sekä näihin kuuluvat voimautumisen tekijät.

Voimautumista tukevat tekijät Pienten perjantai –perheryhmässä

Kuvio 3. Voimautumisen mahdollisuudet Pienten perjantai -perheryhmässä (mukaeltu Mäkinen 2008, 54).

Vertaistuella on keskeinen merkitys perheryhmän toimivuudessa ja ryhmäläisten voimautumisessa. Ryhmässä oleminen edellyttää ryhmäläisiltä aktiivisuutta ja kykenemistä sosiaaliseen kanssakäymiseen. Esimerkiksi masentunut vanhempi hyötyy vertaistuesta vasta, kun hänellä on voimavaroja olla perheryh-

mässä vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Perheryhmät, jotka perustuvat vertaistukeen, ovat tärkeässä osassa vanhemmuuden tukemisessa. Ryhmissä vanhemmat voivat määrittää ja muokata vanhemmuuttaan yhdessä toisten vanhempien kanssa. (Puttonen 2005, 25.) Pienten perjantai -ryhmässä on voimautumisen kokemusta lähdetty hakemaan yhdessä tekemisen ja keskustelun kautta. Yksi mahdollisuus voimautumisen kokemiseen oli omavalokuvaustyöpaja.

Pienten perjantai -perheryhmään liittyy kiinteästi keskustelu ja erilaiset toiminnalliset menetelmät mm. musiikki, taiteet ja liikunta. Yhdessä tekeminen vaatii yhteisten pelisääntöjen ja toimintatapojen sopimista. Toimiminen ryhmässä on jäsenelleen itsessään jo palkitsevaa, mutta tarkoituksena olisi herättää keskustelua jäsenien välille ja näin avata uusia näkökulmia ja ajatuksia. Ryhmässä on aina kokemusta enemmän kuin kahden ihmisen välisessä dialogissa. Erityisen tärkeää on juuri kokemusperäinen tieto. Jokaisella ryhmän jäsenellä voi olla erilaista tietoa ja erilaisia ajatuksia. Yhdessä voidaan pohtia näiden tietojen yleistettävyyttä. (Vilen ym. 2002, 202–204.)

Arkipäivän vuorovaikutustilanteissa toisen ongelmia saatetaan vähätellä, koska niitä ei itse ymmärretä. Yhteisössä, jossa kaikilla on sama elämäntilanne, ihminen voi kokea tulevansa helpommin ymmärretyksi. (Vilen ym. 2002, 202–204.) Pienten perjantai -ryhmän perheillä on hyvin samanlainen elämänvaihe menossa, jolloin juuri vertaistuella on suuri merkitys perheille itselleen. Ryhmässä voi kokea itsetuntonsa kohoavan, jos pystyy neuvoillaan auttamaan jotakin ryhmän jäsentä. Asiakas voi myös ottaa mallia ohjaajalta tai muilta ryhmän jäseniltä. Tärkeä työmenetelmä Pienten perjantai -perheryhmässä onkin mallina oleminen. Työntekijä näyttää omalla toiminnallaan mallia toimivista vuorovaikutustilanteista sekä lasten että aikuisten kanssa.

Pienten perjantai -perheryhmän vetäjänä en voi esiintyä asiantuntijana, vaikka minun täytyykin olla perehtynyt käsiteltävään aiheeseen hyvin. Koetan vain luoda avoimen ilmapiirin, jossa kaikilla olisi hyvä olla ja vapaus ilmaista itseään. Turvallisessa ryhmätilanteessa voi uskaltautua kertomaan henkilökohtaisiakin asioita ja mahdollisesti saada tukea yhteisön jäseneltä, joka on jo ratkaissut

kyseisen ongelman omalla kohdallaan. Luo toivoa, kun huomaa, että asiat ratkeavat ja menevät eteenpäin. Pienten perjantai -perheryhmässä pyritään vuorovaikutus pitämään counselling-tasolla eli puhutaan tässä ja nyt -tilanteista eikä pyritä käsittelemään syvällisesti menneitä ihmissuhteita tai tapahtumia terapian tapaan.

4.4 Yhteisöllisyys ja ryhmämuotoinen vanhemmuuden tukeminen

Yhteisö käsitteenä voi tarkoittaa koko ihmiskuntaa tai vain muutamaa ihmistä ja sen alueellinen laajuus voi vaihdella maapallosta yhteen perheeseen. Yleisesti yhteisökäsite viittaa ihmisten väliseen vuorovaikutuksen tapaan, yhteisyyteen. (Keränen ym. 2001, 49.) Lausteen perhetuvan yksi tavoite on ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Etsittäessä keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn on välttämätöntä kiinnittää huomiota ihmisten yhteisöllisyyteen. Yhteisöissä ihmiset rakentavat identiteettiään, ovat vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin ja ylläpitävät elämänlaatuaan. (Hämäläinen 1999, 15.)

Kaupungistumisen myötä yksinäisyys on lisääntynyt. Yhteisö ei ole kuitenkaan hävinnyt. Vaikka yhteiskunnalla on tietty yhteinen katoksensa, niin sen alla on mitä moninaisimpia yhteisöjä. Ihmisen tulee saavuttaa sosiaalisia taitoja ja valmiuksia, jotta hän voi sopeutua yhteiskuntaan. Saadakseen nämä taidot ihmisen tulee ensisijaisesti oppia kuulumaan ryhmään ja tuntea olevansa arvostettu ja yhteisönsä hyväksymä. (Kurki & Nivala 2006, 119.)

Yhteisöllisyys ei ole uusi asia. Se on erottamaton osa ihmisen historiaa, kuten esimerkiksi uskontojen tuhansia vuosia vanha historia osoittaa. Yhteisöllisyys on vanha ja pysyvä asia, mutta se ilmenee nykyään uusissa muodoissa. Modernia yhteiskuntaa vaivaa kasvava epävarmuus. Ihminen hakeutuu yhteisöihin epävarmaa maailmaa karkuun. Ihmisellä on tarve kuulua johonkin. (Hautamäki ym. 2005, 10–13.) Yhteisöstä sen jäsen saa sosiaalista pääomaa, joka ilmenee hyvinvointina ja menestyksenä. Ihmiset, joilla on paljon sosiaalista pääomaa voivat paremmin ja pärjäävät elämässä. (Jallinoja 2006, 197.) Kansalaisyhteiskunnan aktivoituminen voi ratkaista hyvinvointiyhteiskunnan ongelmia, jotka

eivät ole vain talouteen liittyviä, vaan ne keskittyvät luottamukseen ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Ilman näitä yhteiskunta ei voi menestyä myöskään taloudellisesti. (Hautamäki ym. 2005, 54–57.)

Yhteisö on jonkin tietyn yhteisen tavoitteen eteen toimiva joukko ihmisiä. Yhteisöllisesti toimimalla voi jokainen yhteisön jäsen olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa ja saada tukea ja toimivuutta oman arkensa hallintaan. Yhteisö on voimavara, johon voi luottaa ja jolta saa itselleen paljon, jos vain uskaltautuu sille myös antamaan. Ihminen on toisten ihmisten kanssa vuorovaikutukseen hakeutuva olento, joka pystyy toteuttamaan itseään ainoastaan olemalla osa perhettä, ryhmää tai yhteisöä. (McLeod 1998, 123.) Sosiaaliset siteet ja yhteisöihin kuuluminen ovat ihmiselle hyvän elämän takeita (Kuusela 2004, 46).

Yhteisöllisyys kasvaa viettämällä aikaa ja tekemällä asioita yhdessä. Ilman yhteistä aikaa ei ole yhteisöllisyyttä. (Økland & Henriksbø 2009, 153.) Yhteisöllisyyttä ei synny vain ihmisten liittyessä yhteen, vaan sitä on opeteltava ja tuettava. Yhteisöllä voi olla merkittäviä parantavia voimia. (Jallinoja 2006, 158.) Yhteisöllisyys on itsessään jo voimauttavaa ihmiselle (Økland & Henriksbø 2009, 153).

Lausteen perhetuvalla auttamisen kohteena on yksilön sijasta yhteisö, perheryhmä. Tavoitteena on saada aikaan sosiaalisen tuen ryhmiä, joissa vertaistuki muodostuu merkittäväksi voimavaraksi yhteisössä. Perhetuvalla jokainen perheryhmä muodostaa oman yhteisönsä, jossa on omat tapansa ja vuorovaikutussuhteensa. Perhetuvalla yhteisöllisyys toteutuu konkreettisesti mm. yhteisen lounaan valmistamisena yhdessä asiakkaiden kanssa, yhteisinä keskusteluina, päivittäin yhdessä laulamisenä, lasten kanssa leikkiessä ja yhteisöllisinä juhlina.

Perheiden kanssa työtä tekevien tehtävänä on edistää lapsiperheiden yhteenkuuluvuutta, perheiden keskinäistä yhteistyötä sekä toistensa tukemista. Toimivimmillaan yhteisöllisyys ilmenee kollektiivisena vastuuna lapsista. (Vilén ym. 2006, 17.) Lausteen perhetuvan ajatuksena on tukea sellaista alueellista yhteisöllistä toimintaa, jossa asukkaat itse ovat todellisia toimijoita ja kulttuurinsa tuottajia. Pienten perjantai -perheryhmässä on jokaisella perheellä mahdollisuus

vaikuttaa ryhmän toimintaan. Kysyin odotuksia ja toimintaehdotuksia, joiden pohjalta tein toimintasuunnitelman. Keräsin myös palautetta toiminnasta, jonka varaan voi rakentaa taas seuraavaa kautta. Perhetuvan toiminnan pitää olla kaikkien saatavilla ja kaikilla täytyy olla oikeus osallistua itse sen toiminnan luomiseen.

Jokainen ihminen tuo ryhmään oman persoonallisuutensa, joka vaikuttaa ryhmädynamiikkaan ja vuorovaikutukseen. Ryhmän tarkoitus on tukea ja toimia voimauttavana tekijänä. Ryhmässä perheet jakavat arkielämän kokemuksia ja luottamuksen kasvaessa hakevat tukea toisilta perheiltä. Ryhmän jäsenten keskinäiseen dynamiikkaan pitää voida vaikuttaa, jotta ryhmästä muodostuu turvallinen ja ilmapiiristä salliva. Luottamus on rakentavan vuorovaikutuksen edellytys ja se mahdollistaa muutoksen. Työntekijän täytyy jakaa ryhmässä tasaisesti huomiota kaikille, antaa positiivista palautetta ja toimia peilinä jokaiselle. (Hansen 2004, 27.)

4.5 Narratiivinen ohjaus Pienten perjantai -perheryhmässä

Pienten perjantai -perheryhmässä ohjaus perustuu narratiivisuudelle. Narratiivinen ohjaus kunnioittaa asiakkaan henkilökohtaista ja kulttuurista tietoa. On tärkeää, että asiakkaan tarina ei jää asiantuntijatarinoiden syrjäyttämäksi. (Peavy 2000, 17–21.) Asiakkaan ongelmatarinan tilalle koetetaan löytää vaihtoehtoinen tarina, jolloin ongelma ei enää hallitse elämää. Ongelmatarina jää taka-alalle. Toiselle ei saa tyrkyttää uutta tarinaa, vaan hänen on se itse löydettävä. Tarinaa voi kuitenkin rakentaa yhdessä. Tarinan uudelleenrakentaminen ei koskaan lakkaa, vaan se on jatkuva osa ihmisen elämää. (Russell & Carey 2006, 46–47.)

Ihmisen ajatustavat eivät koskaan ole pelkästään hänen henkilökohtaisia tulkin-tojaan ympäröivästä maailmasta, vaan ne kertovat myös yhteisöjen ja yhteiskunnan tavoista ja arvoista. Narratiivisella ohjauksella autetaan ihmistä hahmot-tamaan omaa identiteettiään ja elämänsä kokonaisuutta. (Kekkonen 2004, 24.) Jokainen ihminen elää syntymästään asti prosessissa, jossa luodaan itseä materiaalisesti, narratiivisesti ja käyttäytymisen suhteen. Ihmiselämässä on aina

mahdollisuus vaihtoehtoisen tarinan kertomiseen. Tarinoiden kertominen auttaa ihmistä olemaan oman elämänsä päähenkilö ja käsikirjoittaja. Narratiivisesti ohjatessa koetetaan aktivoida asiakas löytämään uusia vaihtoehtoisia tapoja elämäntarinansa suuntaamiseen. Narratiivista ohjausta on käytetty paljon juuri perheiden kanssa. (Peavy 2000, 17–21.)

Ihminen rakentaa omaa elämäntarinaansa jatkuvasti uudelleen. Tarinan käsikirjoitus ei tapahdu eristyksissä vaan ihmisen sosiaalisessa ympäristössä yhteydessä toisiin ihmisiin ja olosuhteisiin. (Russell & Carey 2006, 46–47.) Perheryhmyössä tarvitaan taitoa sekä kuunnella että auttaa asiakasta kertomaan tarinansa. Narratiivisessa ohjauksessa tulee rohkaistuksi itseilmaisuun, iloon ja yhteisöllisyyteen. (Karjalainen 2004, 171–179.)

Narratiivisuus ilmestyi suomalaiseen keskusteluun 1990-luvulla ja sen vastaanotto oli heti innostunutta (Heikkinen 2001, 118). On olemassa monenlaisia narratiivisia menetelmiä. Kiinnostavaa narratiivisuudessa on sen moninaisuus, sillä ei ole yhtä ja oikeaa tietä soveltaa narratiivista lähestymistapaa. (Kaasila ym. (toim.) 2008, 5.) Narratiivista ohjausta voi toteuttaa esimerkiksi puhumalla tai kirjoittamalla elämäntarinaansa tai työstämällä omia valokuvia eri tavoin. (Karjalainen 2004, 171–179.) Tarinoiden kerronnan ja kuuntelemisen sekä reflektoinnin kautta voi selkeyttää omaa elämäntarinaansa ja kehittää sitä haluamaansa suuntaan. Oman tarinan luominen on mahdollista mielikuvituksen, tahtomisen ja toimimisen avulla. (Peavy 2001, 32–33.)

Tarinallisuus ei ole mitään ihmeellistä ja uutta. Se on perusasia, jota ihmiset käyttävät keskinäisessä vuorovaikutuksessaan. Ihmiset siis kommunikoivat tarinoiden välityksellä. Ihmisen elämä koostuu useista kuulluista ja kerrotuista tarinoista, jotka on kerrottu siitä kontekstista, jossa ihminen sillä hetkellä elää. Koskaan ei ole mahdollista kuulla koko tarinaa, vaan tarinasta kuullaan osia, vaikka vain lauseen mittaisia. Ohjaajan tulisi pystyä yhdistämään näitä lauseita asiakkaan päässä kokonaiseksi tarinaksi, jolla on alku, keskikohta ja loppu. Tarinoilla voi olla hyvin monenlaisia merkityksiä. Osa tarinoista on ongelmakeskeisiä, osa uhritarinoita tai esimerkiksi tulevaisuuteen suuntaavia tarinoita. Elämänsä aika-

na ihminen kertoo hyvin monenlaisia tarinoita, jotka määrittelevät sen millaisia olemme. (Peavy 1999, 102–103.)

Ohjaajan on oltava tietoinen narratiivisen työn emotionaalisesta puolesta ja hyväksyttävä se. Emotionaalisten prosessien liikkeelle laittamista ei tarvitse pelätä. Omaa elämäntarinaansa miettivä ei tee vahinkoa itselleen refleктоimalla omaa elämäänsä. Ohjaajan täytyy olla itse pohtinut narratiivisen työn merkitystä itselleen, jotta kestää sen aiheuttamat tunteet asiakkaassa ja itsessään. (Karjalainen 2004, 171–179.)

Tällainen työskentely toimii myös tunteiden avaajana. Esimerkiksi oman elämän kuvaaminen on voimakas prosessi. Ohjaaja ei ole kuitenkaan terapeutin roolissa, vaan kulkemassa vierellä. Narratiivisessa työskentelyssä tärkeää on ryhmän luottavainen henki. Tämä edellyttää, että työskentelyyn on varattu riittävästi aikaa. Silloin ryhmä voi jakaa elämäkokemuksiaan ja unelmiaan. (Kekkonen 2004, 24.)

Narratiivisten menetelmien ihmisessä herättämät prosessit ovat voimautumisprosesseja, omaan kohtaloon vaikuttamista. Prosessi on kokijan oma ja hänestä itsestään lähtöisin. Ohjaaja on vain käynnistämässä prosessia asiakkaan kanssa. (Karjalainen 2004, 171–179.) Pienten perjantai – kehittämishanke pohjautuu vahvasti yhteisöllisyyteen ja narratiivisuuteen ja sitä kautta tapahtuvaan voimautumiseen. Narratiivisista menetelmistä käytössä on mm. omavalokuvaus. Valokuvien kautta voi näyttää itsestään jotakin muille ja kertoa omaa tarinaansa omasta elämästään.

4.6 Yhteenveto kehittämishankkeen tietoperustasta

Olen perustellut ja pohjustanut Pienten perjantai -perheryhmässä tehtävää sosiaaliohjausta edellä olevassa tietoperustassa. Kehittämishankkeella on tarkoin suunniteltu pohja, jolla sitä tein. Tietoperustan aluksi kerron kehittämishankkeen toimintaympäristöstä Turussa sijaitsevasta Lausteen kaupunginosasta ja siellä olevasta Lausteen perhetuvasta. Lausteen perhetuvalla tarjotaan perheil-

le sekä avoimia varhaiskasvatuspalveluja että lastensuojelun perhetyötä. Itse olen työskennellyt perhetuvalla lastentarhanopettajana.

Tämän jälkeen pohdin vanhemmuuden ja perhe-elämän haasteita nyky-yhteiskunnassamme. Tarkemmin kerron lapsiperheiden tukemisesta Turussa ja listaan perheille tarjottuja perheryhmäpalveluja. Varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen ovat merkittävässä osassa puhuttaessa lapsiperheiden tukipalveluista. Perheryhmätyöllä on hyvät mahdollisuudet tukea vanhempien ja lasten välistä varhaista vuorovaikutusta.

Sosiaaliohjaus on vuorovaikutuksellista tukemista, joka tapahtuu dialogissa. Lausteen perhetuvalla tehtävä sosiaaliohjaus pohjautuu arkilähtöiseen sosiaalipedagogiikkaan. Perheitä tuetaan heidän arjessaan. Säännöllinen ja tasainen arki perheessä nähdään tärkeänä ja voimia tuovana asiana. Tietoperustaisuus käsittelee myös vertaistukea, joka on Pienten perjantai -perheryhmässä tärkeä koossapitävä voima. Jokainen vanhempi antaa vertaistukea toiselle vanhemmalle omalla tavallaan. Ohjaajana mahdollistan omalla ohjauksellani vertaistuen saannin perheille. Kerron myös voimautumisesta, joka on perheen omien voimavarojen kasvua. Ohjaajana en voi voimauttaa perhettä, mutta voin antaa heille keinoja kokea voimautumista. Pienten perjantai -ryhmässä käytin perheiden voimauttamiseen mm. omavalokuvausta ja keskusteluja.

Perheryhmässä koettu yhteisöllisyys tuo voimautumisen tunnetta. Yhteisöllisyyttä ryhmässä tuettiin mm. antamalla perheille yhteistä valtaa päättää itse tapauskertojen sisällöistä, vastata kahvihetkien tarjoiluista ja leikkiä yhdessä lasten ja muiden vanhempien kanssa joka kerta. Pidän Lausteen perhetuvalla yhteisöllisyyttä ja vertaistukea merkittävinä voimavaroina, joiden varassa perhetupa oikeastaan toimiikin.

Perheet rakentavat omaa elämäntarinaansa jatkuvasti uudelleen. Tarina uudistuu riippuen siitä millaisessa elämäntilanteessa perhe on. Tarinaan vaikuttavat aina voimakkaasti sosiaaliset suhteet. Perheryhmätyössä ohjaaja auttaa perhettä kertomaan tarinansa. Oma työorientaationi on kehittämishankkeessa ollut

narratiivinen ja voimauttava. Seuraavaksi kerron tarkemmin kehittämishankkeeni kulusta.

5 PIENTEN PERJANTAI -HANKKEEN KEHITTÄMIS- PROSESSI

5.1 Kehittämistoiminnan tunnusmerkkejä

Työelämän kehittämiseen tähtäävä toiminta lisääntyy koko ajan. Maahamme tuodaan ja täällä luodaan jatkuvasti uusia ideoita ja kehittämisen tekniikoita. (Ramstad & Alasoini 2007, 40.) Kehittäminen on käytännöllistä asioiden korjaamista ja parantamista. Kehittämisen keskeinen elementti on tavoitteellisuus. Kehittäminen on toimintaa, jolla tähdätään tietyn tavoitteen saavuttamiseen. Kehittämistoiminnan kohteet, laajuus ja organisointi vaihtelevat. (Toikko & Rantanen 2009, 14–16.)

Muutama vuosikymmen sitten kehitys työpaikoilla oli lineaarista ja eteni niin kohtuullisella vauhdilla, että osaamisessa vaadittavat muutokset olivat helposti hallittavissa. Tilanne on nyt muuttunut. Osaamisen kehittämisen nopeassa tahdissa on pysyttävä mukana. Muutos ja kehittäminen muuttavat nykyistä osaamista riittämättömäksi ja haastavat uuden tiedon hankkimiseen. (Viitala 2008, 27–29.)

Julkishallintokin on kehittynyt viimevuosina nopeasti. Sitä on kehitetty asiakaslähtöiseksi, osallistavaksi ja toimintoja on muutettu läpinäkyväksi. Kehittäminen on muuttunut sykliseksi. Edellinen muutos ei pääty toisen muutoksen käynnistyessä, vaan ne kulkevat sykleittäin ja limittäin. Julkishallinnossa on parhailaankin menossa paljon kehittämishankkeita, joiden juuret ulottuvat jopa 30 vuoden päähän. Ajan kuluessa aina ei edes tiedetä, mistä joku kehittämisidea on tullut ja mitä toimintaa se on tullut korvaamaan. (Virtanen & Wennberg 2005, 47–48.) Nykypäivän työpaikoilla johdon tehtävänä on määritellä strategian edel-

lyttämät osaamiset. Jokaisessa työtiimissä tulisi nykyään olla osaamisen kehittämissuunnitelma. Jokainen työntekijä taas tekee itselleen oman kehittämissuunnitelman, jota tarkastellaan kehityskeskustelussa vuosittain. (Viitala 2008, 163.)

Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyölle on ominaista kiinteä yhteistyö alueen työelämän kanssa. Tutkimus- ja kehitystyön tulee luoda perusteita opetukselle sekä kehittää ja palvella työelämän tarpeita. Ammattikorkeakouluissa tehdään vähän perustutkimusta, jonka sijaan keskitytään kehittämistyöhön. (Ramstad & Alasoini 2007, 300–304.) Teoria tukee käytännön kehittämistyötä kentällä. Kirjallisuus ei ole niin tärkeässä roolissa kehittämisessä kuin itse toiminta. (Corbetta 2003, 38.) Pienten perjantai –hanke on ollut käytännön kehittämistyötä, jota on toteutettu suunnitteluvaiheen jälkeen viidellätoista tapaamiskerralla perheiden kanssa.

5.2 Pienten perjantai -hankkeen suunnittelu ja organisointi

Kehittämishankkeen suunnittelulle pitää varata riittävästi aikaa. Suunnittelu tarkoittaa taustaselvitystä, yhteistyöneuvotteluita, aivoriihiä, suunnitelmien luonnostelua ja kommenttien keräämistä suunnitelmista. Suunnitteluvaiheessa tehdään hankkeen rajaus sekä asetetaan tavoitteet hankkeelle. Hyvä suunnittelu edellyttää myös aktiivista tiedottamista kaikille hankkeen osapuolille. (Silfverberg 1996, 14–15.)

Pienten perjantai -perheryhmä, joka on tarkoitettu alle 2-vuotiaille lapsille vanhempineen, käynnistettiin keväällä 2010. Ryhmän suunnittelu alkoi tammikuussa, jolloin asiakkaille tehtiin mielipidekysely siitä, mitä toimintaa he tahtoisivat perjantaiksi Lausteen perhetuvalle. Aikaisemmin perhetupa ei ollut perjantaisin auki. Mielipidekyselystä ja perhetuvan muista ryhmistä viimeisten vuosien aikana saadusta palautteesta ilmeni, että alle 2-vuotiaille lapsille toivottiin omaa ryhmää. Monesta asiakkaasta tuntui, että vauvaryhmän loputtua pienet vauvat jäävät isompien lasten jalkoihin tiistain avoimessa perheryhmässä, joka on tarkoitettu kaikille alle kouluikäisille lapsille. Asiakaspalautteen ja pohdintojen jäl-

keen päätimme yhdessä esimieheni kanssa käynnistää perjantaisin alle 2-vuotiaiden Pienten perjantai -perheryhmän.

Vuonna 2010 ohjaamani Pienten perjantai -perheryhmän ohjelma vaihteli kolmen viikon jaksoissa. Toimintana vuorottelivat varhaista vuorovaikutusta tukevat lapsen ja aikuisen väliset hetket teemoina musiikki, liikunta ja kädentaidot. Teimme keväällä ja syksyllä retket lasten liikuntamaahan Leaf-areenalle. Perheet toivoivat syksyn 2010 palautteessa päiviin selkeämpiä sisältöjä ja enemmän toimintaa sekä keskusteluja kasvatuksesta.

Syksyllä 2010 aloin suunnitella sosionomi (YAMK) -kehittämishanketta. Päätin yrittää kehittää perjantairyhmän toimintaa aktiivisesti vanhemmuutta tukeväksi ja vanhempia voimauttavaksi. Ryhmää kokeiltiin kevään 2011 ajan 15 kertaa. Jokaiselle tapaamiskerralle oli oma pedagogisesti suunniteltu ohjelmansa. Kehittämishankeryhmässä käytin erilaisia toiminnallisia menetelmiä syventämään perheiden kanssa käytyjä keskusteluja vanhemmuudesta. Ajatuksena oli, että jos vanhemmuutta tukeva toiminta ryhmässä saa positiivista palautetta ja se koetaan voimauttavaksi, on ryhmän mahdollista jatkaa toimintaansa seuraavana syksynä samalla konseptilla.

Asiakaskunta

Pienten perjantai -perheryhmän asiakaskunta koostuu perheistä, joilla on yksi tai kaksi alle 2-vuotiaista lasta, joita he hoitavat kotona. Perheryhmä alkoi helmikuussa 2010. Ryhmään ohjautui syksyn 2009 vauvaryhmästä 5 äitiä ja vauvaa sekä perhetuvan muista ryhmistä 4 äitiä ja vauvaa. Myös neuvola mainosti Pienten perjantai -ryhmää ja itse vein mainoksen Lausteen kaupan seinälle. Perhetuvan ulkopuolelta ryhmään saapuikin 5 äitiä ja 6 vauvaa. Yhteensä ryhmässä oli kevään aikana 14 äitiä ja 15 alle 2-vuotiaista lasta. Ryhmässä kävi keskimäärin 6 äitiä/kerta. Yksi äideistä oli maahanmuuttaja.

Syksyllä 2010 perheet vaihtuivat yhtä perhettä lukuun ottamatta Pienten perjantai -ryhmässä, koska äidit menivät töihin. Syksyn ryhmään tuli kevään vauvaryhmästä 8 äitiä ja vauvaa. Muualta perhetuvan ryhmistä tuli 2 äitiä ja yksi isä

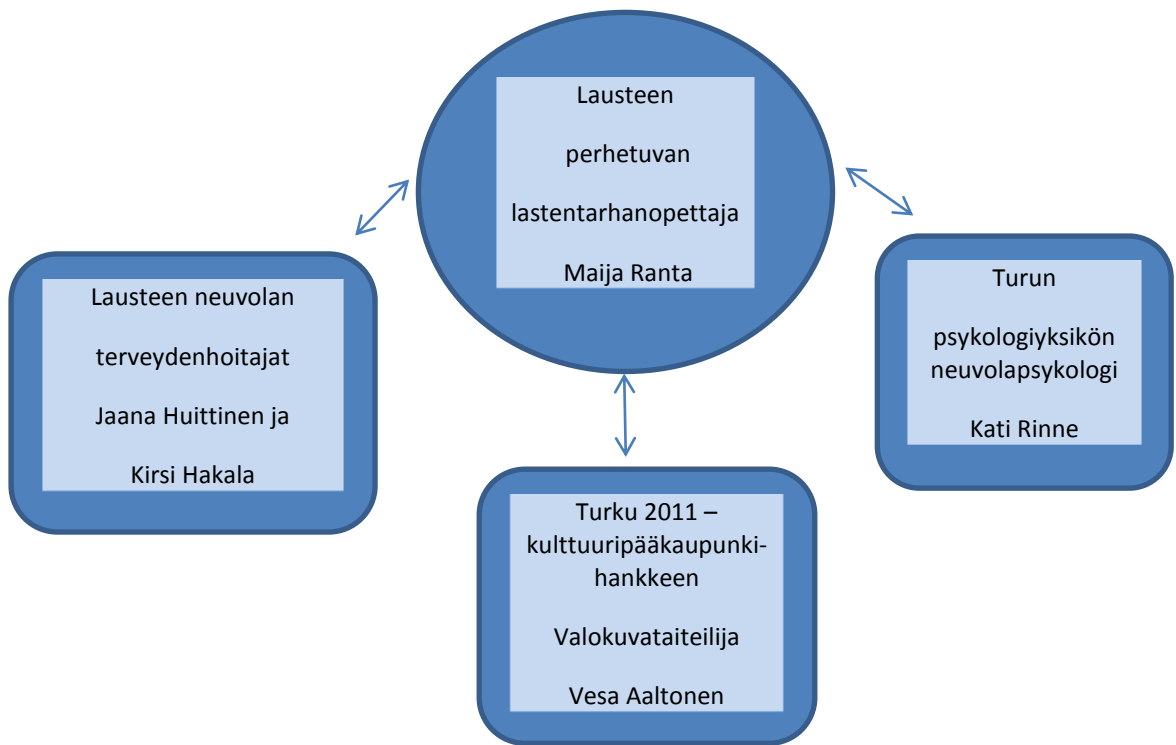
lapsen kanssa. Perhetuvan ulkopuolelta ryhmään tiensä löysi raskaana oleva äiti ja lapsi. Yhteensä syksyllä 2010 asiakkaana oli siis 12 vanhempaa ja 12 lasta. Ryhmässä kävi keskimäärin 7 vanhempaa/kerta. Vanhemmista 4 oli maahanmuuttajia.

Kehittämishankeryhmä alkoi tammikuussa 2011. Keväällä ryhmässä kävi 27 perhettä, joilla on yhteensä 30 lasta. Asiakasmäärä nousi huomattavasti vuodesta 2010. Neljästä perheestä isä ja äiti kävivät välillä ryhmässä yhdessä ja välillä vuorotellen. Yhdestä perheestä kävi välillä myös isovanhempi lapsen kanssa. Vanhemmista maahanmuuttajia oli 6. Ryhmässä kävi keskimäärin 11 vanhempaa/kerta.

Toimijat

Ohjasin lastentarhanopettajana ryhmää yksin. Tehtävänäni oli suunnitella toiminta asiakkaiden tarpeiden mukaan ja vastata siitä, että kaikilla on hyvä olla ryhmässä ja jokainen saa mahdollisuuden puhua halutessaan asioistaan. Ryhmänohjaajan täytyy myös olla tietoinen ryhmän käyttäytymiseen vaikuttavista tekijöistä ja huolehtia ryhmän toimivuudesta.

Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa (Kuvio 4. Pienten perjantai – kehittämishankkeen toimijat) on esitetty kehittämishankkeeseen osallistuvat tahot ja henkilöt. Pienten perjantai -perheryhmää suunniteltiin yhdessä Lausteen neuvolan psykologin Kati Rinteen sekä terveydenhoitajien Jaana Huittisen ja Kirsi Hakalan kanssa. Neuvola osallistui myös ryhmän ohjaamiseen. Sekä terveydenhoitajat että psykologi ohjaisivat kumpikin yhden keskustelukerran vanhempien kanssa. Turku 2011 -kulttuuripääkaupunkihankkeesta yhteistyökumppanina toimi valokuvataiteilija Vesa Aaltonen, joka ohjasi kaksi omavalokuvatyöpajaa perheille hankkeen aikana. Kehittämishankkeeni mentorina toimi oma esimieheni Huhkolan päivähoitoyksikön johtaja Klaus Rytöhonka.

Kuvio 4. Pienten perjantai -kehittämishankkeen toimijat

Resurssit

Ajallisesti ryhmä vie työntekijältä yhden työpäivän viikossa suunnitteluineen ja toteutuksineen. Pienten perjantai – perheryhmä kokoontuu alle 2-vuotiaille lapsille valmiiksi sopivissa tiloissa, joissa on tarpeelliset kalusteet ja työvälineet toiminnallisiin hetkiin ja lasten leikkiin sekä ruokailuvälineet omien eväiden syömiseen. Vanhemmat tuovat vuoroviikoin kahvipullaa. Kahvista maksetaan pieni korvaus. Ryhmä ei siis tarvitse erillistä toimintarahaa.

Pienten perjantai -ryhmä säästää päivähoidon resursseja, koska vanhemmat jaksavat olla pidempään pienten lastensa kanssa kotona, kun he saavat tukea

vanhemmuuteen. Pitkällä aikavälillä vaikutuksia saattaa olla syrjäytymisen ehkäisyyn. Kun samalla alueella asuvat ihmiset tutustuvat toisiinsa, he voivat kokea oman asuinalueensa viihtyisämmäksi ja turvallisemmaksi. Vertaistuellalla on iso merkitys jaksamiselle. Maahanmuuttajien kohdalla voidaan edistää kotouttamista.

Hankkeen eteneminen

Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa (Kuvio 5. Kehittämishankkeen prosessikuvaus) olen kuvannut hankkeen etenemisen tammikuusta 2010 huhtikuuhun 2012 asti. Hanke on ollut siis käynnissä kaksi vuotta ja neljä kuukautta. Kuviossa selviää suunnittelu-, organisointi-, toteutus- ja arviointi- sekä tuotosvaiheet kuukausittain. Siitä voi lukea joka kuukautena Pienten perjantai -perheryhmässä käytetyt menetelmät, dokumentit, toimijat ja tuokset.

Kehittämishankeyhteistyö toimijoiden kesken alkoi syyskuussa 2010, jolloin Lausteen perhetuvan tiimipalaverissa keskusteltiin erilaisista kehittämisen mahdollisuuksista perhetuvalla. Perhetuvan tiimiin kuuluvat perhetuvan työntekijät ja heidän esimiehensä, neuvolan terveydenhoitajat ja alueen lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Tällöin ei vielä päätetty mitä lähdetäisiin perhetuvalla kehittämään. Lokakuussa lähetin neuvolalle sähköpostia, jossa kyselin heidän halukkuuttaan osallistua kehittämishankkeen toteutukseen.

Olen avoin kaikille ajatuksille. Mistä teidän mielestä olisi tärkeää keskustella vanhempien kanssa? Missä asioissa vanhemmat tarvitsisivat enemmän ohjausta ja neuvontaa lasten tullessa yhden vuoden ikään? Mitä olette siellä neuvolassa huomanneet? (Ranta 2010.)

Terveydenhoitajat innostuivat yhteistyöajatuksista. Lokakuussa keskustelin mentorini kanssa kehittämishankkeesta ja päätimme lähteä kehittämään Pienten perjantai -perheryhmän sisältöä. Tämän jälkeen sain hankesuunnitelman ja alustavan aikataulun hankkeelle valmiiksi ja esittelin hanketta ammattikorkeakoulumme opinnäytetyöseminaarissa. Marraskuussa lähetin mentorilleni tarkentuneen hankesuunnitelman.

Suunnitelmasi perjantain suhteen vaikuttaa oikein hyvältä. Samoin yhteistyötahosi. (Rytöhonka 2010).

HANKKEEN VAIHE	SUUNNITTELU					ORGANISOINTI
AIKA	tammikuu 2010	helmikuu 2010	syyskuu 2010	lokakuu 2010	marraskuu 2010	joulukuu 2010
MENETELMÄ	– Kysely perhetuvan asiakkaille; mitä he toivoisivat perjantai-päiviksi perhetuvalle.	– Toiminnan aloitus	– Kehittämishankkeen ideointia perhetuvan tiimipalaverissa.	– Kysely Lausteen neuvolalle yhteistyöhalukkuudesta	– Suunnittelua ja yhteistyötä neuvolan kanssa. – Teorian lukemista ryhmänohjauksesta, valokuvaterapeuttisista menetelmistä, varhaisesta vuorovaikutuksesta, leikistä, vertaistuesta ja yhteisöllisyydestä.	– Ryhmän mainostaminen – Toimintakertojen suunnittelu – Teorian syventäminen lukemalla
DOKUMENTTI	– Yhteenveto kyselystä	– Asiakasmäärät toimintakerroista	– Palaverimuistio	– Sähköposti	– Sähköposti – Kirjallisuus ja muistiinpanot	– Paperimainos, kaksi erilaista – Toimintakertasuunnitelma- & havainnointilomake – Alkukartoituskyselylomake
TOIMIJAT	– Lastentarhanopettaja – Lto:n esimies Klaus Rytöhonka – Perhetuvan asiakkaat	– Lastentarhanopettaja ja asiakasperheet	– Perhetuvan tiimi, johon kuuluvat perhetuvan henkilökunta, heidän esimiehet, alueen lastensuojelun st:t ja neuvolan terveydenhoitajat.	– Lastentarhanopettaja – Lausteen neuvolan terveydenhoitajat Kirsi Hakala ja Jaana Huittinen	– Lto – Lausteen neuvola	– Lto
TUOTOS	– Alkaa uusi perheryhmä ”Pienten perjantai” alle 2-vuotiaiden lasten perheille.	– Ryhmässä aloittaa 14 asiakaista.	– Konkreettinen suunnittelutyö käynnistyy.	– Kehittämishankkeeksi varmistuu Pienten perjantai -perheryhmän sisällön kehittäminen.	– Toimintakertojen sisällöt alkavat muodostua.	– Mainokset syksyn vauvaryhmäläisille viimeisellä tapaamiskerralla. – Mainos Lausteen neuvolaan.

Kuvio 5. Kehittämishankkeen prosessikuvaus.

(jatkuu)

HANKKEEN VAIHE	TOTEUTUS						TUOTOS JA ARVIOINTI
AIKA	tammikuu 2011	helmikuu 2011	maaliskuu 2011	huhtikuu 2011	toukokuu 2011	kesäkuu 2011	huhtikuu 2012
MENETELMÄ	<ul style="list-style-type: none"> – Aikataulujen varmistus ja suunnitelma toimintakerroista valmiiksi. – Kehittämishanke alkaa Pienten perjantai – ryhmässä – Alkukartoituskysely asiakkaille – Teorian lukemista – Ryhmän havainnointia 	<ul style="list-style-type: none"> – Kevään suunnitelmien tarkennus kahden tapaamiskerran jälkeen. – Ryhmän havainnointia 	<ul style="list-style-type: none"> – Psykologi mukana perheiden tapaamiskerralla – Yhteistyö kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeen kanssa – Ryhmän havainnointia 	<ul style="list-style-type: none"> – Neuvolan terveydenhoitajat mukana tapaamiskerralla – Ryhmän havainnointia 	<ul style="list-style-type: none"> – Loppupalautte asiakkailta – Ryhmän havainnointia 	<ul style="list-style-type: none"> – Tulosten tarkastelua loppupalautteen ja havaintojen pohjalta. 	<ul style="list-style-type: none"> – Kehittämishanke on valmis
DOKUMENTTI	<ul style="list-style-type: none"> – Palaverimuistio – Sähköpostit – Alkukartoituksen tulokset – Havainnointimuistiinpanot 	<ul style="list-style-type: none"> – Sähköposti – Puhelinkeskustelusta muistiinpanot – Havainnointimuistiinpanot 	<ul style="list-style-type: none"> – Sähköpostit – Havainnointimuistiinpanot – Loppupalautte-kyselylomakkeen valmistuminen 	<ul style="list-style-type: none"> – Havainnointimuistiinpanot 	<ul style="list-style-type: none"> – Havainnointimuistiinpanot – Loppupalautteen tulokset 	<ul style="list-style-type: none"> – Muistiinpanot – Havainnot – Palautteet asiakailta 	<ul style="list-style-type: none"> – Raportti kehittämishankkeesta
TOIMIJAT	<ul style="list-style-type: none"> – Lto – Lausteen neuvolan th:t – Psykologi Kati Rinne – Valokuvataiteilija Vesa Aaltonen 	<ul style="list-style-type: none"> – Lto – Lausteen neuvolan th:t – Psykologi Kati Rinne 	<ul style="list-style-type: none"> – Lto – Psykologi Kati Rinne – Valokuvataiteilija Vesa Aaltonen 	<ul style="list-style-type: none"> – Lto – Lausteen neuvolan terveydenhoitajat 	<ul style="list-style-type: none"> – Lto – valokuvataiteilija Vesa Aaltonen 	<ul style="list-style-type: none"> – Lto 	<ul style="list-style-type: none"> – Lto
TUOTOS	<ul style="list-style-type: none"> – Toimintasuunnitelmat jokaiselle tapaamiskerralle – Aikataulut (ohjaajan ja asiakkaan) – Alkukartoituskysely – 1 tapaamiskertaa 	<ul style="list-style-type: none"> – 4 tapaamiskertaa – Kevään 2011 Pienten Perjantain aikataulu perheille – Omakuvan suunnittelu – Liikuntaa ja musiikki-maalausta lapsille – Keskustellaan leikistä ja leikitään kotileikkiä lasten kanssa – Vanhemmuus-kollaasit 	<ul style="list-style-type: none"> – 4 tapaamiskertaa – Psykologi Kati Rinne keskustelemassa perheiden kanssa – Vesa Aaltosen valokuva-työpaja toteutuu (2 työpä-jäpäivää) 	<ul style="list-style-type: none"> – 3 tapaamiskertaa – Neuvolan th:t keskustelemassa perheiden kanssa – Omakuvien työstämistä 	<ul style="list-style-type: none"> – 3 tapaamiskertaa – Valokuva-näyttelyn avajaiset – Retki Leafille – Viimeisen kerran grillijuhlat 	<ul style="list-style-type: none"> – Kehittämishankkeen arviointi ja kirjoitus alkaa. 	<ul style="list-style-type: none"> – Valmis opinnäytetyö

Kuvio 5. Kehittämishankkeen prosessikuvaus (jatkuu).

Mentorini hyväksytyä suunnitelmani lähetin sen Lausteen neuvolalle. Keskusteltuani neuvolan terveydenhoitajien kanssa, päätin kysyä hankkeeseen mukaan neuvolan psykologia. Olin tehnyt paljon yhteistyötä neuvolan terveydenhoitajien kanssa, mutta juuri vaihtunut psykologi Kati Rinne oli minulle ennestään tuntematon.

Tulen kyllä mielelläni keskustelemaan vanhempien kanssa, jos se vain esimiehelleni sopii. Aiheesta voisimme vielä palata asiaan. Esimerkiksi vanhempien jaksamisesta on aina hyvä puhua. (Rinne 2011.)

Hän kysyi esimieheltään mahdollisuutta osallistua hankkeeseen ja sai luvan. Joulukuussa 2010 ja tammikuussa 2011 pohdimme neuvolan kanssa sähköpostitse vanhempainryhmän keskusteluaiheita.

Päädyin hankkeessani käyttämään yhtenä toiminnallisena menetelmänä valokuvaterapeuttisia menetelmiä, joita olen käyttänyt työssäni paljon. Valokuvaterapeuttisten menetelmien kautta voi saada voimautumisen kokemuksen ja ne pohjautuvat narratiivisuuteen, kuten koko kehittämishankkeeni työorientaatio. Olin itse aiemmin syksyllä osallistunut Turun kulttuuripääkaupunkivuoden 2000 & 11 omakuvaa -hankkeeseen³ ja lähetinkin marraskuussa 2010 viestin hankkeen tuottaja Kaisa Lehdolle mahdollisuudesta toteuttaa omavalokuvapaja Lausteen perhetuvalla.

2000 & 11 OMAKUVAA – projektiin on kyllä vielä mahdollista osallistua. Olisi hienoa saada ryhmänne mukaan! (Lehto 2011.)

Hankkeen työpajaohjaaja valokuvataiteilija Vesa Aaltonen innostui tulemaan perhetuvalle vetämään kaksi päivän mittaista omavalokuvapajaa. Tammikuussa 2011 pääsimme Aaltosen kanssa suunnittelemaan työpajan sisältöä ja tarkoitusta. Lähetimme useita sähköposteja ja soittelimme. Aikataulujen sopiminen ei

³ 2000 & 11 OMAKUVAA – hanke antaa Turulle kasvot. Omakuvallisten ja yhteisötaiteellisten työpajojen vetäjinä toimii tunnettuja taiteilijoita. Kaikki turkulaiset ovat tervetulleita osallistumaan erilaisiin työpajoihin. Osa niistä on julkisia, osa taas räätälöidään kullekin ryhmälle sopivaksi ja toiveita vastaavaksi. Työpaja on mahdollista toteuttaa monilla eri tekniikoilla esim. valokuvina, kollaaseina, maalauksina, veistoksina, piirustuksina tai videoina. Osallistua voi myös kertoen tai kirjoittaen. Työpajoissa valmistuneet omakuvat esitettiin näyttelyissä taidemuseoissa, gallerioissa ja julkisissa kaupunkitiloissa Turussa syksyllä 2011. Näyttely on esillä Helsingissä valokuvataiteen museossa joulukuussa 2011. (Turku 2011 Euroopan kulttuuripääkaupunki-hanke.)

ollut ihan helppoa, koska Aaltonen oli kiireinen ja veti samaan aikaan ulkomailakin työpajoja.

Olen silloin vetämässä työpajoja muualla. Katsotaan aikatauluja vielä tarkemmin. (Aaltonen 2011.)

Tammikuussa 2011 järjestin Lausteen neuvolaan yhteistyötapaamisen, johon kutsuin itseni lisäksi sekä terveydenhoitajat että psykologin.

Yritän päästä käymään. Mielelläni tulisin juttelemaan, niin pääsisi homman alkuun. (Rinne 2011).

Esittelin aikataulut, tekemäni alkukartoituskyselyn ja tarkat suunnitelmat toimintakerroista. Pohdimme yhdessä keskustelun aiheita ja sitä kuinka keskustelu olisi toteutettava. Mietimme myös keinoja saada vanhemmat mukaan keskusteluun, ettei keskustelu muutu luennoksi. Sovimme, että palaamme keskusteluaiheisiin ja niiden toteutukseen, sitten kun alkukartoituskysely on tehty ja tiedetään mistä perheet haluavat keskustella. Sovimme, että psykologi pitää yhden keskustelun vanhempien kanssa ja terveydenhoitajat yhdessä toisen. (Suunnittelupalaverimuistio 2011.) Tammikuussa 2011 hyväksyin mentorillani valokuvapalapun, jonka myöhemmin annoin vanhemmille täytettäväksi koskien valokuvausta kehittämishankettani varten. Mentorini selvitti myös tutkimusluvan tarvetta kehittämishankkeelleni. En tarvinnut tutkimuslupaa.

Vihdoin Pienten perjantai -perheryhmä pääsi alkamaan tammikuun lopussa 2011. Helmikuussa kerroin neuvolalle alkukartoituskyselyn tuloksista, jonka jälkeen löimme lukkoon keskusteluaiheet.

Pienten perjantai alkoi viime viikolla ja paikalle tuli 12 vanhempaa. Ihan innostuneelta vaikuttivat ja odottavat keskusteluja toisten kanssa. Alkukartoituksesta tuli ilmi, että haluaisivat keskustella leikistä, omasta jaksamisesta, arjen hallinnasta. Mitkä näistä aiheista olisi Kirsi ja Jaana teille hyvät? (Ranta 2011.)

Ensimmäisellä ja toisella kerralla huomasin suunnitelleeni liikaa ohjelmaa jokaiseen tapaamiseen. Koska lapset olivat mukana tapaamisissa omine tarpeineen, ei suunnittelemaani aikataulua ollut mahdollista toteuttaa. Lasten perustarpeiden tyydyttämiseen, syöttämiseen, vaipanvaihtoon, nukuttamiseen ym. meni paljon enemmän aikaa kuin olin osannut sille varata. Karsinkin toiminnasta paljon pois ja jaksotin asioita useammalle kerralle tehtäväksi. Ratkaisu oli hyvä ja

osoittautui toimivaksi. Silti välillä tuntui, että tapaamiskerroilla tuli kiire toteuttaa suunniteltua runkoa. Myöhemmin pohdin, miksi olin aluksi suunnitellut niin paljon ohjelmaa yhteen kertaan. Olinhan vetänyt perheryhmiä jo yli kahden vuoden ajan, joten kokemusta asiasta minulla olisi pitänyt olla. Luulen, että ajattelin liikaa kehittämishanketta ja sille asettamiani tavoitteita. Unohdin käytännön ja sen arjen, jossa tämä työ tapahtuu. Olisikin aivan erilaista vetää pelkkää vanhemmille suunnattua ryhmää. Tällöin lastenhoitoon ei menisi suurinta osaa ajasta.

Kevään ohjelman jaoin asiakkaille vasta neljännellä tapaamiskerralla, jolloin lähes kaikki kevään asiakkaat olivat tulleet ryhmään, liika ohjelma karsittu pois ja työpaja-aikataulut varmistuneet.

Alkukartoituskysely

Alkukartoituskysely (Liite 16. Alkukartoituskysely) oli mahdollista täyttää ensimmäisellä Pienten perjantai -perheryhmän tapaamiskerralla. Alkukartoituskyselyyn vastasi 8 vanhempaa. Kyselyyn vastattiin nimettömänä. Vastanneiden vanhempien iät olivat 23, 24, 24, 25, 30, 33, 35 ja 45 vuotta. Perheiden lasten iät olivat 1kk, 3kk, 7.5kk, 7.5kk, 8 kk, 8.5 kk, 10kk, 1.5v ja 1.8 vuotta.

Kyselylomakkeessa kysyin vanhemmilta mitkä keskustelun aiheet kiinnostaisivat heitä tai tukisivat heidän vanhemmuuttaan. Vanhempien oli mahdollista rastiuttaa useampia toivomiaan aiheita. Eniten ääniä (6 kpl) saivat virikkeet ja leikki, oma jaksaminen (5 kpl) ja arjen hallinta (5 kpl). Äänet jakaantuivat seuraavalla sivulla olevan taulukon (Taulukko 2. Mitkä keskustelun aiheet kiinnostaisivat sinua tai tukisivat omaa vanhemmuuttasi?) mukaan.

Virikkeet ja leikki -aiheesta ohjasin keskustelun vanhemmille ja leikimme lasten kanssa ohjatusti kotileikkiä useammalla kerralla. Ohjasin myös perheille musiikkimaalausta ja jumppaa sekä jokaisella kerralla lauluhetken. Tarkoituksena oli saada ilon ja voimautumisen kokemuksia sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä ryhmässä leikkimällä yhdessä. Näitä toimintoja vanhemmat saattoivat myös toteuttaa kotona yhdessä lapsen kanssa. Seuraavaksi toivotuimmista aiheista omasta

jaksamisesta tuli vanhempien kanssa puhumaan Lausteen neuvolan psykologi ja arjen hallinnasta neuvolan terveydenhoitajat.

Taulukko 2. Mitkä keskustelun aiheet kiinnostaisivat sinua tai tukisivat omaa vanhemmuuttasi?

keskustelun aiheet	kpl
virikkeet ja leikki	6
oma jaksaminen	5
arjen hallinta	5
lapsen sosiaalinen kehitys	4
lapsen hoito ja sairaudet	4
perhe- ja parisuhteet	3
lapsen psyykinen kehitys	3
lapsen fyysinen kehitys	3
muu mikä?	0

Alkukartoituskyselyssä kysyin myös, mitä vanhempi haluaisi tehdä Pienten perjantai -ryhmässä yhdessä lapsensa kanssa. Seuraavalla sivulla olevan taulukon (Taulukko 3. Mitä haluaisit tehdä Pienten perjantaissa yhdessä lapsesi kanssa?) mukaan eniten ääniä saivat laulut, leikit ja lorut lapsen kanssa (8 kpl), askartelu (6 kpl) ja jumppaaminen (5 kpl).

Kaikki perheiden eniten toivotut tekemiset toteutettiin kevään aikana. Lauoimme, leikimme ja loruttelimme yhdessä lähes jokaisella tapaamiskerralla. Tämä tukee varhaista vuorovaikutusta, kun vanhemmat voivat laulaa ryhmässä opittuja lauluja kotonakin. Jumppasimme yhdessä Lausteen koulun voimistelusalissa yhdellä kerralla ja askarteluna toteutimme hedelmä- ja marjasoseilla musiikki-maalauksia. Toiseksi viimeisellä kerralla teimme retken Leaf –areenan lastenmaahan, jossa oli mahdollista leikkiä, liikkua ja seikkailla.

Taulukko 3. Mitä haluaisit tehdä Pienten perjantaisa yhdessä lapsesi kanssa?

tekeminen lapsen kanssa	kpl
laulaa, leikkiä, lorutella	8
askarrella	6
jumpata	5
tehdä retkiä	4
vauvahieroa	2
muuta, mitä?	- muitakin kädentaitoja kuin askartelua, kuvataidetta esim. erilaista maalausta, sormivärit, musiikkimaalaus - johonkin tapahtumaan osallistuminen yhdessä, näyttelyt yms.

Lopuksi kysyin muita ideoita ja toiveita kevään 2011 Pienten perjantai -perheryhmään. Vanhemmat toivoivat kivaa yhdessäoloa ja antoisia keskusteluja muiden vanhempien kanssa mm. arjen jaksamisesta. Toivottiin myös toimintaa, joka tapahtuisi perhetuvan ulkopuolella.

Hankkeen suunnittelussa ja organisoinnissa olivat mukana sekä yhteistyötahot Lausteen neuvola ja 2000 & 11 omakuvaa -hanke että perheryhmän asiakkaat. Asiakasperheiden ääni oli tärkeä saada kuuluville. Jotta toiminnasta on hyötyä ja se on laadukasta, on se kohdistettava juuri näiden perheiden tarpeita vastaavaksi. Osallistamalla ryhmän suunnitteluun mm. täyttämällä alkukartoituskyselyn, perheet voivat kokea saaneensa vaikuttaa ryhmän toimintaan. Tämä sitouttaa ja saa kokemaan voimautumisen tunnetta oman elämänsä hallinnasta ja siihen vaikuttamisesta.

5.3 Kehittämismenetelmät

Leikki

Pienten perjantai -perheryhmän toiminnan tavoitteena on varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen. Leikki on lapsen ja vanhemman välinen tapa olla vuorovaikutuksessa. Ryhmässä leikimme monella eri tavalla. Annoin perheille eväitä erilaisiin leikkeihin, joita lapsen kanssa voi leikkiä. Yksi suosituimmista leikeistä Pienten perjantai -ryhmässä olivat lauluhetket.

Lapsen ja aikuisen välisen leikin tärkein aika on vauvaiässä. Silloin luodaan pohja vuorovaikutukselle. Ensimmäisen ikävuoden lopulla lapsi alkaa jäljitellä voimakkaasti aikuisen toimintaa. Tässä vaiheessa lapsen kanssa tulisi leikkiä kotileikkiä. Myös vauvanukke on hyvä olla hoivattavana sekä tytöillä että pojilla. (Vilén ym. 2006, 161–162.) Leikimmekin usealla kerralla vauvanukeilla ja perheet innostuivat kotileikeistä. He kertoivat leikkineensä niitä kotonakin.

Leikin itu on lapsessa, mutta aikuisen täytyy kastella tuota itua. Ensimmäinen leikki alkaa siitä, kun vauvan ja vanhemman katseet kohtaavat. Siitä leikki lähtee kehittymään. Aikuiset luovat leikille suotuisat olosuhteet eli sallivan tunnelman ja luvan hassutella. (Sinkkonen 2008, 225.) Aikuisen ja lapsen yhteinen leikki on merkityksellistä lapsen kehityksen kannalta. Yhteiset leikkihetket valmistelevat kielen oppimista. Leikkien toistuessa samoina lapsi oppii säännönmukaisuutta ja hän pystyy ennakoimaan tapahtumia, mikä tuottaa tunnetta elämänhallinnasta. (Vilén ym. 2006, 161–162.)

Lapsella on synnynnäinen valmius leikkiin. Leikki kuitenkin syntyy vain tietyin edellytyksin. Lapsen täytyy kokea olevansa turvassa ja hänen perustarpeidensa tulee olla tyydytetty. Lapsen leikissä on kyse maailmaan tutustumisesta ja sen sääntöjen opettelusta. Lapsi tuntee suurta mielihyvää leikkiessään. Sananlaskussa sanotaan leikin olevan lapsen työtä. Sitä se ei Sinkkosen (2008, 223) mielestä kuitenkaan koskaan ole. Leikki on lapsen tapa olla olemassa ja suhtautua maailmaan. Leikki on toimintojen joukko, joiden tarkoituksena on auttaa lasta selviytymään maailmassa. Lapsen leikki heijastelee sitä, mitä hänen elä-

mässään ja kehityksessään on tällä hetkellä meneillään. Lapset leikkivät ulos mieltään askarruttavia asioita ja tapahtumia. (Sinkkonen 2008, 217–236.)

Valokuvaterapeuttinen työskentely

Päätin käyttää kehittämishankkeessani valokuvaterapeuttisia menetelmiä, koska niiden avulla on helppo kokea voimautumisen tunnetta ja lisätä oman itsen ymmärrystä. Olin osallistunut 2010 syksyllä 2000 & 11 omakuvaa – hankkeen työpajaan, jossa sai ottaa itsestään valokuvia studiossa. Otin tapahtumasta esitteen mukaani ja nyt kehittämishankkeen sisältöä suunnitellessani esite tuli mieleeni. Päätin ottaa yhteyttä omakuvahankkeeseen ja niin yhteistyö heidän kanssaan alkoi.

Valokuvaus on luovaa toimintaa. Se on jonkin asian työstämistä taiteen keinoin. Koska luova prosessi ei tottele ihmisen tietoista ohjausta, se on jatkuvaa kulkua tietoisien ja tiedostamattoman välillä. Luovan työn kautta pystyy hahmottamaan omia kokemuksia ja se voi tarjota myös uudenlaisen minä-kokemuksen⁴. (Kivellä 1992, 29–32.)

Valokuvissa on paljon terapeuttista informaatiota. Valokuvan terapeuttisessa käytössä voidaan soveltaa kaikkia tapoja, joissa ollaan suhteessa kameraan ja valokuvaan. Valokuvaterapeuttisessa työskentelyssä voidaan käyttää vanhoja perhekuvia, tehdä uusia kuvia, kuvata ja olla kuvattavana. (Mannermaa 2000, 61–74.) Kuvien sisältämä kieli on nonverbaalista ja sitä ymmärretään eri kulttuurien välillä. Jokainen kuva sisältää kuitenkin tuhat eri tarinaa, joita jokainen tulkitsee omasta kulttuuristaan ja historiastaan käsin. (Rantala 2008, 8.)

⁴ Ihmisen psyykkisen kehityksen tutkija Winnicot on käsittänyt aikuisen luovuuden ja kulttuurin kokemisen edellytysten syntyvän lapsuuden leikkien alueella. Winnicot kuvaa transitionaali-ilmiöitä, jotka liittyvät lapsuuden sisäisen ja ulkoisen kokemisen välimaastoon. Tätä välimaaston aluetta Winnicot nimittää potentiaaliseksi tilaksi. Siellä psyykkiset rakenteet kehittyvät, muuttuvat ja uudistuvat. Tämä tila sijaitsee sisäisen fantasiamaailman ja ulkoisen reaaliobjektimaailman välillä. Tähän kuvitteellisuuden alueeseen sijoittuvat myös taiteen kokemukset, joita valokuvaamallakin voi saavuttaa. (Aulio 1992, 20–21.)

Kuva 3. Omakuvanäyttelyn pystytystä (© Maija Ranta)

Kuvaan kätkeytyy aina elementtejä, jotka eivät ole silmin havaittavissa. Kuvat herättävät tunteita, virittävät tunnelmia ja ajatuksia. Kuvattujen ihmisten eleet, ilmeet ja asennot voivat tuoda mieleen asioita, jotka olivat unohtuneet kauan sitten tai niitä ei ollut katsojalle edes olemassa. Emotionaalisesti juuri se on tärkeää. Kuva voi olla silta menneisyyden muistoihin, psyykkisiin solmuihin ja elämän käännekohtiin. (Mannermaa 2000, 61–74.) Valokuvaterapeuttisin menetelmin ihmisen on mahdollista voimautua.

Ihmiset tuottavat ja tulkitsevat valokuvia oman elämänsä kontekstista käsin (Ulkuniemi 2005, 43). Omakuva tavoittaa paljon enemmän kuin pelkän ulkoisen olemuksen. Omakuvaa pitää tottua katsomaan. Siihen auttavat toistot. Pieni lapsi osaa nauttia itsensä katsomisesta, kunnes tulee tietoiseksi toisten ihmisten katseista ja siitä miltä ihmisen pitäisi näyttää ollakseen hyväksytty. Omakuvassa näkyy tarina, jota oma katse ja olemus heijastavat. Kuvauksen hetkellä omakuvaaja voi kääntyä sisäänpäin ja keskittyä tutkimaan miten haluaa nähdä ja rakentaa itseään. Itse otetussa omakuvassa voi luopua ulkonäköön liitetystä odotuksista helpommin ja keskittyä omaan sisäiseen maailmaan. Valokuvat auttavat vanhempaa rakentamaan kiintymyssuhdettaan lapseen. Rakkaaksi tuleva

omakuva todistaa, että elämän rujoudesta ja kolhuista huolimatta, oma sisin on säilynyt puhtaana. (Savolainen 2008, 153–179.)

Havainnointi

Kehittämishankkeessa käytin aineiston keräämiseen omaa havainnointia, vapaamuotoista suullista palautetta sekä lomakekyselyä alkukartoitukseen ja lopuarviointiin. Kehittämishankkeessa ei ole välttämätöntä analysoida kerättyä aineistoa yhtä tarkasti ja järjestelmällisesti kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57, 64).

En pystynyt enkä halunnutkaan toteuttaa havainnointia tarkasti kirjaamalla ylös kaikkia aistihavaintojani. Sen sijaan havainnoin tunnelmia, keskusteluja ja vanhempien ja lasten olemista Pienten perjantai – ryhmässä. Kirjasin havaintoni ryhmän tapaamiskerrasta aina viikoittain ryhmän päätyttyä. Havainnointi ei ole koskaan neutraalia eikä havainnoija voi olla täysin objektiivinen. Havainnoijan persoona, koulutus, elämäntilanne ym. vaikuttavat havaintoihin. Havainnointi täytyykin suunnitella tarkkaan etukäteen, jotta tietää mitä etsii. Havainnoijia olisi hyvä olla useampi, jolloin havaintoja voisi vertailla ja niistä keskustella. (Vilen ym. 2006, 471.) Havaintoja tehdessä työparista olisi Pienten perjantai -ryhmässä ollut hyötyä.

Havainnointia pidetään ensisijaisesti laadullisen tutkimuksen aineiston keräämisen tapana (Vilkkä 2006, 38). Havainnoimme erilaisia asioita päivittäin, mutta tieteellinen havainnointi ei ole vain katselemista vaan systemaattista tarkkailua (FSD - yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto). Arkielämän havainnointitapa on kuitenkin myös tieteellisen havainnoinnin perusta (Vilkkä 2006, 5). Havainnoinnin etuna on, että sen avulla saadaan välitöntä informaatiota yksilön, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta ja se tapahtuu luonnollisissa ympäristöissä. Havainnointi sopii menetelmänä vuorovaikutuksen tutkimiseen ja se voidaan jakaa osallistuvaan ja ei-osallistuvaan havainnointiin. Ensin mainitussa havainnoijalla on aktiivinen rooli havainnoitavassa toiminnassa. (FSD - yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.) Käytin kehittämishankkeessani osallistuvaa havainnointia.

Jotta havainnoija saa käsityksen siitä, mitä hänen havaintonsa kertovat, on hänellä oltava asiasta paljon sellaista taustatietoa, mitä itse havainto ei suoraan osoita. Hänen on ymmärrettävä, miten edustava hänen havaitsemansa asia on itse ilmiöön nähden. Työstin hankkeeni tietoperustaa ja hain asioista tietoa, jotta voisin hyötyä havainnoinnista.

Havainnoija ei koskaan havainnoi ilman omia tunteita ja ajatuksiaan. Havainnoinnissa käytetään kaikkia aisteja. Havaintoja tehdään tilanteista, sanomisista, tapahtumista, esineistä, asennoista ja liikkeistä. (Vilkkä 2006, 8.) Havainnointi ei kohdistu pelkästään verbaaliseen asioiden ilmaisuun, vaan myös eleet, ilmeet ja liikkeet ovat havainnoinnin kohteena. Vaikeutena havainnoinnissa voi olla se, että tekijä sitoutuu emotionaalisesti tutkittavaan ryhmään ja heikentää täten tutkimuksen objektiivisuutta. Havainnointitilanteissa on vaikea tallentaa havaintoja välittömästi, jolloin on vain luotettava muistiinsa ja kirjattava havainnot tilanteen päätyttyä. (FSD - yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.) Minun havainnointiini on varmasti vaikuttanut tunneside, joka minulla on ryhmässä käyviin perheisiin. Uskon myös kokemuksen edellisistä ryhmistä ja odotusten tätä ryhmää kohtaan vaikuttaneen havainnoinnin objektiivisuuteen. En kuitenkaan toteuttanut havainnointia tieteellisenä menetelmänä kehittämishankkeessani, vaan tahdoin merkata ylös tunnelmia ja käytännön asioita tapaamiskerroista.

Tietoinen havainnointi on huomion suuntaamista tutkittavaan asiaan. Havainnointi on tietoista ilmiöiden, asioiden ja tapahtumien aistimista suhteessa tilanteeseen. Havainnointi on vuorovaikutustilanteissa tutkimista ja kohteen ymmärtämistä. Havaintoja tehdään suunnitellusti ja järjestelmällisesti. Havainnointiin perustuva hanke on syytä olla tarpeeksi pitkä, jotta havaintoja saadaan useammalta kerralta. (Vilkkä 2006, 8-22.) Pienten perjantai -ryhmä kesti koko kevään 2011 tammikuusta toukokuuhun. Minä sain havainnoida ryhmän toimintaa viidentoista kerran ajan.

Minun havainnointini kehittämishankkeessani oli aktivoivaa osallistuvaa havainnointia, josta käytetään myös nimitystä toimintatutkimus. Osallistuin toimintaan yhdessä asiakkaiden kanssa ennalta sovitun jakson ajan. Tein havaintoja pohjaten kehittämistehtävään. Osallistuva havainnointi edellyttää, että havainnoitsi-

ja pääsee sisään yhteisöön. Tavoitteena on synnyttää liikettä yhteisöön. Aktiivovivassa osallistuvassa havainnoinnissa lähtökohtana on pyrkiä tietoisesti kehittämään toimintaa yhdessä havainnoitavien kanssa. Yhteisön jäsenet pyritään vetämään aktiiviseen rooliin kehittämishankkeessa ja vastaamaan itse omasta kehitymisestään. (Vilkka 2006, 45–47.) Osallistuva havainnointi on suoraa, se tapahtuu pitkän ajan sisällä luonnollisessa ympäristössään ja mahdollistaa henkilökohtaisen suhteen luomisen havainnoitaviin henkilöihin. Osallistuva havainnointi on aina kehittäjän itsensä suorittamaa. Sitä ei voi tehdä kukaan toinen. (Corbetta 2003, 236.)

Perheiden varhaista vuorovaikutusta voi havainnoida arjen tilanteissa. Tärkeitä havaintokohteita ovat vaipanvaihdot, syöttäminen, lohdutus, leikkiminen, nukuus ja lapsen viestien tulkitseminen. Näille tilanteille on ominaista jokapäiväisyys ja arkisuus. Aluksi nämä ovat ainoita vuorovaikutustilanteita vauvan elämässä. Havainnointi on usein konkreettisen toiminnan kuvausta, jossa täytyy ottaa huomioon vanhemman ja lapsen pienet eleet, ilmeet ja tunnereaktiot. (Ahlqvist & Kanninen 2003, 343.) Tällainen havainnointi kuuluu perheryhmäohjaajan perustyöhön.

Kysely

Kysely- eli survey-tutkimuksen tarkoituksena on koota tietyin kriteerein valitulta joukolta vastauksia samoihin kysymyksiin. Kysymyksiä ei laadita pelkästään uteliaisuudesta, koska liian runsas kysymysten määrä pelkästään väsyttää vastaajia. (Virtuaaliammattikorkeakoulu.) Ennen kyselyä täytyy olla selvillä kehittämistehtävä ja tavoitteet. Kyselylomake pohjaa aina tietoperustaan. (Vilkka 2005, 81.) Kyselylomake kannattaa pitää niin lyhyenä, yksinkertaisena ja suoraviivaisena kuin mahdollista. Liian monimutkaiset lomakkeet karkottavat vastaajat. (Virtuaaliammattikorkeakoulu.) Kyselylomaketta käytetään tarvittavan aineiston keruuseen sen helppouden vuoksi (Vesterinen 2001, 83).

Lomakkeeseen liitetään vastaajien henkilöllisyyttä koskevia tietoja vain siinä määrin kuin niitä todella tarvitaan vastausten analysoinnissa. Usein lomakkeis-

sa kysytään vastaajan ikää, sukupuolta, paikkakuntaa, ammattia ja koulutusta. Sen lisäksi voidaan kysyä perheenjäsenten lukumäärää, tulotasoa ja muita henkilöön liittyviä asioita. Nominaaliasteikkoa käytettäessä vastaaja valitsee hänelle sopivan vaihtoehdon useista mahdollisuuksista. Vaihtoehdoista ei mitään voida pitää toisen edellä olevana. Järjestysasteikkoa käytettäessä pyydetään vastaajia asettamaan asioita järjestykseen jonkin kriteerin mukaan. Likertasteikkoa käytetään tuomaan esiin suhtautumista johonkin ilmiöön, esimerkiksi täysin samaa mieltä, täysin eri mieltä. (Virtuaaliammattikorkeakoulu.)

Kysymysten asettelu ja sanamuotojen valinta vaikuttavat saatuihin vastauksiin. Sanavalintojen tulee olla selkeitä ja niitä ei saisi voida ymmärtää väärin. Kysymysten täytyy olla tarpeeksi lyhyitä ja koskea vain yhtä asiaa. (Corbetta 2003, 130–135.) Vastaajan täytyy ymmärtää kysymys samalla tavalla kuin kysyjän. Kyselylomaketta käytettäessä kysyjä ei pääse vaikuttamaan läsnäolollaan vastauksiin. (Valli 2001, 100–101.)

Kyselyn kysymyksillä ei saa johdatella vastaajaa vastaamaan tietyllä tavalla. Kysymykset eivät saa myöskään paljastaa kysyjän arvomaailmaa ja asenteita. Vastaajaa ei saa nolata kysymyksellä. Myös epäselviä, monitahoisia ja negatiivisia kysymyksiä tulee välttää. (Corbetta 2003, 130–135.)

Monivalintakysymyksissä ei saa olla liikaa vaihtoehtoja, koska se voi harhauttaa vastaajaa. Kielen tulisi olla sellaista, että ne joille kysely on suunnattu, voivat sen ymmärtää. Myöskään tulkintaan ei saisi kyselyssä olla varaa. Tämä vääristää kyselyn tulosta. Ei kannata käyttää voimakkaita ja tunnelatautuneita sanoja, vaan korvata ne neutraalimmilla. (Corbetta 2003, 130–135.)

Pienten perjantai -hankkeen loppupalautelomakkeessa oli monivalintakysymyksiä, joissa oli vastausvaihtoehdot valmiina. Monivalintakysymysten vastauksia voi helposti vertailla. Kyselyssäni oli myös avoimia kysymyksiä. Niiden tavoitteena oli saada vastaajilta spontaaneita mielipiteitä, jossa vastauksia rajoitetaan mahdollisimman vähän (Vilkkä 2005, 86). Muotoilin kysymykset niin, että uskon jokaisen vastaajan ymmärtävän mistä puhutaan. Käytin tuttuja sanamuotoja, joista olimme puhuneet tapaamiskerroilla. Uskon, että tekemiini kysymyksiin oli helppo vastata.

Pyrin tekemään kyselystä mahdollisimman selkeän, jossa on aikajärjestyksessä etenevä juoni. Asiasisällöt ryhmittelin kokonaisuuksiksi. Turhat kysymykset karsin pois ja jätin vain ne joiden avulla sain tietoa ja vastauksia kehittämistehtävääni. Kuitenkin pyrin tekemään kyselystä kattavan ja monipuolisen, koska kehittämistehtäväni vanhemmuuden tukemisen vahvistaminen on laaja aihe, johon vaikuttaa moni asia. Kyselyssä onkin melko paljon kysymyksiä.

Kun aineisto on koottu, alkaa sen muokkaaminen siihen kuntoon, että käsittely voi alkaa (Virtuaaliammattikorkeakoulu). Ensiksi tarkistin aineistosta mahdolliset virheelliset tai puutteelliset lomakkeet ja koodasin aineiston vastaukset. Tämän jälkeen jatkoin aineiston analysointia ja johtopäätösten tekemistä.

Tekemäni alkukartoituskyselylomakkeen avulla kartoitettiin, mitä vanhemmat halusivat perheryhmässä tapahtuvan. Näin perheet pääsivät vaikuttamaan ryhmän tapaamisiin ja sitoutuivat käymään ryhmässä. Loppukyselyn avulla voitiin selvittää, miten perheryhmä on toiminut ja mistä asioista perheet ovat saaneet tukea vanhemmuuteen ja mahdollisesti voimautumisen kokemuksia.

Loppukyselylomake on jaettu teemoihin. Alussa käytin helpommin vastattavia kysymyksiä, joita syvensin loppua kohden. Vanhemmuuden tukemiseen liittyvät teemat ovat nousseet alan kirjallisuudesta ja vanhemmuuden roolikartasta⁵, jossa on esitetty vanhemmuuteen liittyvät erilaiset roolit mm. rajojen asettajana ja rakkauden antajana. Loppukyselylomakkeen avulla on tarkoitus saada tietoa perheryhmän tukemismahdollisuuksista pienten lasten vanhempien elämässä. Haen vastausta kysymykseen, miten perheryhmä on tukenut vanhemmuutta ja missä määrin se on vastannut asiakkaiden toiveisiin ja tarpeisiin. Selvitän myös ovatko vanhemmat kokeneet voimautuneensa ryhmässä käydessään.

5 Vanhemmuuden roolikartta on Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän henkilökunnan vuonna 1999 kehittämä työväline. Roolikarttaa käytetään perhekuntoutuksessa ja vanhemmuuden arvioinnissa monipuolisesti. Sen avulla kuka tahansa vanhempi voi jäsentää omia vanhemmuuden roolejaan. Karttaa voidaan myös käyttää keskustelun apuvälineenä vanhempainiloissa koulussa, päivähoitossa sekä neuvoloiden vanhempainryhmissä ym. Roolikartta on osoittanut helppotajuiseksi työvälineeksi ja sitä käytetään monenlaisissa työpaikoissa eri puolilla Suomea. Kuntayhtymä on kouluttanut tuhansia ammatillisia toimijoita kartan käyttöön. Vanhemmuuden roolikartta® on rekisteröity tavaramerkki. (Sosiaaliportti 2011.)

5.4 Hankkeen toteutus Lausteen perhetuvalla

Kehittämishanke toteutui kevään 2011 aikana Lausteen perhetuvalla. Vedin Pienten perjantai -perheryhmää perjantaisin klo 9-12 Lausteen Perhetuvalla. Aikataulu tapaamiskerroilla oli alla olevan taulukon (Taulukko 4. Pienten perjantai -ryhmän päiväohjelma) mukainen.

Taulukko 4. Pienten perjantai -ryhmän päiväohjelma.

klo 9.00 perhetupa aukeaa
10.00 lauluhetki lapsen kanssa
10.15 keskustelua päivän aiheesta/toiminnallinen tuokio
11.00 lasten lounas ja aikuisten kahvit
12.00 perhetupa sulkee ovensa

Vanhemmilla oli mahdollisuus ensimmäisellä tapaamiskerralla vastata alkukartoituskyselyyn (Liite 16. Alkukartoituskysely) koskien ryhmän sisältöä. Kyselyn tulosten pohjalta hahmottelin ryhmälle 15 tapaamiskertaa, joissa on pedagogisesti suunniteltua ohjelmaa sekä lapsille että vanhemmille. Kevään 2011 teemoiksi valikoituivat vanhemmuus, leikki, rajojen asettaminen, päivärytmi, oma jaksaminen, voimautuminen ja lapsen kasvu vauvasta taaperoksi sekä lapsen ja vanhemman väliset vuorovaikutustuokiot leikin, kädentaitojen ja laulujen parissa. Pienten perjantai -perheryhmä on siis minun ja asiakkaiden yhdessä ideoima kiinteän ja avoimen ryhmän välimuoto. Toiminta on vapaaehtoista, maksutonta eikä jokaiselle kerralle tarvitse osallistua.

Pienten perjantai -ryhmän toiminta on tavoitteellista ja se tähtää voimakkaasti vanhemmuuden tukemiseen. Tietoperustassa olen selvittänyt mikä vaikuttaa perheryhmän toimintaan ja miksi olen valinnut tietyn tavan toimia ja ohjata ryhmää. Alla olevasta taulukosta (Taulukko 5. Pienten perjantai -perheryhmän toimintakertojen(15krt) aiheet) selviää kevään 2011 tapaamiskertojen aiheet.

Taulukko 5. Pienten perjantai -perheryhmän toimintakertojen (15 krt) aiheet.

kerta	päivämäärä	aihe
1.	28.01.11	tutustumista tiloihin ja ryhmäläisiin
2.	04.02.11	vanhemmuus
3.	11.02.11	vanhemmuus
4.	18.02.11	leikki
5.	25.02.11	omakuvan ideointia, liikuntaa koulun jumppasalissa
6.	04.03.11	omakuvan ideointia, musiikkimaalausta soseilla
7.	11.03.11	psykologi Kati Rinne: oma jaksaminen
8.	18.03.11	valokuvataiteilija Vesa Aaltosen omakuvatyöpaja
9.	25.03.11	valokuvataiteilija Vesa Aaltosen omakuvatyöpaja
10.	01.04.11	omakuvien työstämistä
11.	08.04.11	omakuvien työstämistä
12.	15.04.11	neuvolan terveydenhoitajat: lapsen uhma, rajoittaminen, päivärytmi
	22.04.11	pitkäperjantai (ei ryhmää)
	29.04.11	pääsiäisloma (ei ryhmää)
13.	06.05.11	vanhempi-lapsi omavalokuvanäyttelyn avajaiset
14.	13.05.11	retki Leaf-areenalle
15.	20.05.11	grillijuhlat

Liitteeksi tähän työhön olen laittanut tarkat kuvaukset jokaisesta viidestätoista tapaamiskerrasta. Näistä kuvauksista on mahdollista ymmärtää mitä Pienten perjantai -perheryhmässä on tapahtunut kevään 2011 aikana. Päädyin laittamaan toimintakertakuvaukset liitteeksi, jolloin ne ovat oma erillinen ja helppolu-kuinen osansa.

Olen merkannut ylös tapaamiskerran tavoitteet ja sen toiminnan, jolla nämä tavoitteet on pyritty saavuttamaan. Lisäksi olen tehnyt jokaiselta kerralta havaintoja asiakasperheistä sekä käyttämieni menetelmien toimivuudesta. Kysyin perheiltä aina palautetta tapaamisten päätteeksi. Olen lisännyt nämä sekä loppukyselystä tulleen palautteen niitä koskevan kerran kuvaukseen. Tapaamiskertakuvauksista on mahdollista saada ideoita oman perheryhmän vetämiseen. Tai perheryhmän voi suunnitella näihin tapaamiskertakuvauksiin pohjaten. Nämä liitteet löytyvät tämän työn lopusta.

Kuva 4. Jumpataan yhdessä (© Maija Ranta)

5.5 Hankkeen tulokset ja arviointi

Tulkinta hankkeen tuloksista on aina kehittäjän, aineiston ja teorian välisen vuoropuhelun tulos. Kehittäjän täytyy tarkastella kehitettävää asiaa yksittäistapausta yleisemmällä tasolla. Tällöin hän voi tehdä yleistyksiä hankkeen tuloksista. Tämä ilmenee taitona yhdistää havaintoja teoriaan. (Vilka 2005, 157.)

Hanke on luotettava, jos kehittäjän tekemät tulkinnat vastaavat asiakkaiden käsityksiä tulkittavasta asiasta. Luotettavuuden kriteeri on kehittäjä itse, koska arvioinnin kohteena ovat hänen hankkeessa tekemänsä valinnat ja ratkaisut. Hankkeessa täytyykin arvioida luotettavuutta jokaisen valinnan kohdalla. Luotettavuuden arviointia tehdään siis koko ajan suhteessa teoriaan, tulkintaan, aineiston luokitteluun ja johtopäätöksiin. Kehittäjän täytyy aina perustella ja kuvata tekemänsä ratkaisut ja arvioida ratkaisujen toimivuutta tavoitteiden kannalta. (Vilka 2005, 158–159.)

Vanhemmilta on kerätty suullista ja kirjallista palautetta Pienten perjantai -ryhmän alusta alkaen eli puolentoista vuoden ajan aina kauden päätteeksi. Kevään 2011 lopussa tein palautekyselyn toiminnasta kehittämishankeryhmän päätyttyä. Palautekyselyn lisäksi olen havainnoinut toimintakertoja kevätkaudella 2011 ja kirjoittanut ylös jokaisesta tapaamisesta tekemiäni havaintoja. Olen myös kysellyt asiakkailta suullista palautetta, joka on kirjattu aina heti ylös. Havaintoni löytyvät tapaamiskertojen kuvauksista tämän työn liitteistä. Palautetta toiminnasta tulee myös neuvolan terveydenhoitajien kautta. He näkevät vanhempia lapsineen säännöllisesti neuvolassa.

Hankkeessa etenen aineiston keruun päätyttyä analyttisen vaiheen kautta tulosten raportointiin. Analyttisessä vaiheessa aineisto luokitellaan ja jäsenellään eri teemoihin ja koodataan helposti tulkittavaksi. Tehtävänä on löytää keskeisimmät käsitteet, jolloin runsastakin aineistoa voidaan tarkastella. Tässä vaiheessa myös kehittämistehtävän kannalta epäolennaista aineistoa voi rajata pois. (Vesterinen 2001, 89.)

Aineiston analysointi ja lopullinen raportti on kehittäjän itsensä kokoama ajatus aiheesta ja tutkittavana olleesta ilmiöstä. Hankkeesta kerätyn aineiston analysointi, tulkinta ja johtopäätösten teko on kehittämisen ydinasiaa. (Vesterinen 2001, 89.) Jaoin palautekyselyn kaikille Pienten perjantai -ryhmän asiakasperheille. Palautteeseen vastasi yhteensä 10 perhettä. Asiakkaat täyttivät 4-sivuisen palautteen kotona ja toivat sen sitten minulle. Palautteet annettiin nimettöminä.

Aloitin loppupalautekyselyn selventävillä Likert-asteikkoisilla monivalintakysymyksillä. Näillä kartoitin Pienten perjantai -ryhmän fyysisiä resursseja ja toimintamuotoja. Seuraavasta taulukosta (Taulukko 6. Palautekyselyn resursseja koskevat monivalintakysymykset) on luettavissa perheiden vastaukset.

Vastauksista ilmeni, että tapaamiset ovat vastanneet kolmen asiakasperheen odotuksia erittäin hyvin ja kuuden perheen odotuksia hyvin. Yksi asiakas ei osannut sanoa. Yksi vanhempi vastasi odottaneensa lähinnä aikuisten juttelevan keskenään ja leikittävän lapsiaan.

Kellonaika 9-12 sopi kuudelle perheelle hyvin ja neljälle perheelle erittäin hyvin. Vanhemmat kokivat lapsen olevan virkeimmillään aamupäivällä ja lounasta oli heidän mielestään mukava syödä yhdessä. Jotkut kuitenkin kommentoivat, että aloitus oli liian aikainen. Lapsen rytmiiin sopisi paremmin aloittaa ryhmä vasta kello 10. Perhetuvan muissakin ryhmissä on usein toivottu toiminnan alkavan vasta kello 10 tai myöhemmin. Lasten täytyy kuitenkin päästä päiväunille jo kello 12:n jälkeen. Tällöin toiminta-aika ryhmässä kutistuisi lyhyeen. Mielestäni aloitus kello 9 on perusteltu, koska se tukee arjen sujumista. Aamulla herätään ja aamupäivä toimitaan, minkä jälkeen on aika mennä päiväunille. Perheryhmässä käynti tuo elämään säännönmukaista rytmiä.

Perhetupa aloitti vuoden 2011 uusissa tiloissa Lausteen koululla. Perheet ovat olleet tyytyväisiä muutokseen. Uudet tilat soveltuivat ryhmälle seitsemän perheen mielestä erittäin hyvin ja kolmen perheen mielestä hyvin. Tilat ovat paljon suuremmat kuin ennen. Perheiden mielestä tilaa, leluja ja istumapaikkoja on riittänyt paremmin kuin ennen.

Isot tilat. Kiva, kun kaikki mahtuvat syömään samaan aikaan. (Asiakas 1)

Seitsemän kyselyyn vastanneen mielestä henkilökunta suoriutui tehtävästään erittäin hyvin ja kolmen vastanneen mielestä hyvin. Ohjaus oli ollut luontevaa, ystävällistä, ammatillista sekä suunnitelmallista. Henkilökunnan he kokivat ystävälliseksi ja ymmärtäväiseksi. Yksi vanhempi nosti esiin henkilökunnan vähyyden.

Ohjaajia voisi hyvin olla kaksi, silloin jompikumpi pystyisi olemaan aina ryhmän kanssa. (A10)

Olen täysin samaa mieltä. Toisesta ohjaajasta saisi myös tukea ja asiakashainnoista voisi keskustella yhdessä. Jos olisi kaksi ohjaajaa, voisi jakaa henkistä taakkaa ja käytännön työtehtäviä.

Taulukko 6. Palautekyselyn resursseja koskevat monivalintakysymykset.

	Tausta	Kysymykset									
Havainto- matriisi	Lapsen ikä	Tapaamiset vastasivat odotuksiani	Klo 9- 12 sopi minulle	Tilat soveltuivat ryhmälle	Henkilö- kunta suorutui tehtä- västään	Tapaa- misten rakenne toimi	Yhteisten asioiden tiedotus toimi	Ryhmän ikä-raja 0-2v. toimi	Sain mahdolli- suuden ilmaista mielipiteeni	Sain mahdolli- suuden keskustella asioistani	Sain tukea vanhem- muuteen
Asiakas 1	yli 1v.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
2	alle 1v.	2	2	1	1	2	1	2	2	2	2
3	yli 1v.	2	2	2	2	3	4	2	3	2	3
4	alle 1v.	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1
5	yli 1v.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
6	yli 1v.	2	2	1	1	2	2	2	2	3	2
7	yli 1v.	3	1	2	1	2	2	2	2	2	2
8	alle 1v.	2	2	1	1	-	2	1	2	2	2
9	yli 1v.	2	2	2	1	2	2	2	2	2	-
10	alle 1v.	2	2	1	2	1	1	1	2	2	1

Arvoasteikko: 1=erittäin hyvin, 2=hyvin, 3=en osaa sanoa, 4=huonosti, 5=erittäin huonosti

Mielestäni perheryhmän laadukas vetäminen vaatii ehdottomasti kaksi ohjaajaa. Tämä on tärkeä lähitulevaisuudessa kehitettävä asia Pienten perjantai -ryhmässä.

Kolmen perheen mielestä tapaamisten rakenne toimi erittäin hyvin ja viiden perheen mielestä hyvin. Yksi asiakas ei osannut sanoa ja yksi oli jättänyt vastaamatta. Tapaamisissa oli perheiden mielestä hyvä rytmitys, joka sopi lapselle. Perheet olivat pitäneet myös siitä, että aikaa oli varattu vapaalle leikille ja seurustelulle.

Kuva 5. Omakuvanäyttely valmistuu (© Maija Ranta)

Yhteisten asioiden tiedotus toimi neljän perheen mielestä erittäin hyvin ja viiden mielestä hyvin sekä yhden asiakkaan mielestä huonosti. Asioista tiedottaminen oli välillä haastavaa, koska kaikki perheet eivät olleet läsnä jokaisella kerralla. Perheillä oli sairastumisia ja muita menoja. Perheitä oli niin paljon (24 perhettä), etten olisi voinut soittaakaan kaikille. Sähköpostikaan ei olisi viestintävälineenä toiminut, koska kaikilla perheillä ei ollut kotonaan tietokonetta. Tiedotin asioista

jakamalla infolappuja käteen, laittamalla tiedotteita esiin perhetuvan oveen tai kirjoittamalla huoneiden isoille liitutauluille.

Pienten perjantai -ryhmän perustaminen lähti ajatuksesta perustaa oma ryhmä alle 2-vuotiaiden lasten perheille. Lasten ikäraja 0-2 v. toimi neljän vastaajan mielestä erittäin hyvin ja kuuden mielestä hyvin. Ikärajan toimivuutta perusteltiin mm. seuraavanlaisesti.

Yli 2-vuotiaat pitäisivät varmasti enempi vauhtia yllä, jolloin pienemmät jäisivät jalkoihin. (A10)

Yläikäraja 2 v. on hyvä, ettei leikit mene liian rajuiksi pienemmille. (A1)

On hyvä, että on pienempiä lapsia, koska he eivät osaa tapella leluista. (A5)

Jotta perhe voisi kokea hyötyvänsä vertaistuesta, täytyy heidän tuntea, että heitä kuunnellaan ryhmässä. Tämä lisää itseluottamusta ja mahdollistaa voimautumisen. Kaksi asiakasta oli sitä mieltä, että he saivat mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä ryhmässä erittäin hyvin ja 7 hyvin. Yksi asiakas ei osannut sanoa, mutta kommentoi asiaa kuitenkin.

Mahdollisuus oli, mutta ujona ihmisenä en sitä käyttänyt juurikaan. (A2)

Perheryhmäohjaajan yksi tärkeimpiä tehtäviä on mielestäni luoda sellainen ilmapiiri, jossa kaikki uskaltavat avata suunsa. Vuorovaikutus on vertaistuen ja yhteisöllisyyden sekä koko sosiaaliohjauksen perusta. Sain mahdollisuuden keskustella asioistani -väitteen kokivat toteutuneen erittäin hyvin kaksi asiakasta ja hyvin seitsemän asiakasta. Yksi asiakas ei osannut sanoa. Mielestäni olisi hyvä, että olisi kaksi työntekijää, niin jäisi aikaa keskustella vanhempien kanssa. Itsekin koin, että minulla ei ollut riittävästi aikaa syventyä asiakkaiden elämäntilanteisiin. Perheryhmässä, jossa lapset ovat mukana, ei ole todellista rauhaa syventyä keskustelemaan vanhempien kesken.

Pienet lapset vie huomion, joten keskustelulle ei oikein jää aikaa eikä rauhaa. (A1)

Olisi mielenkiintoista vetää ryhmää ainoastaan vanhemmille. Tällöin ryhmän sisällöt ja toiminnan tavoitteet olisivat aivan erilaiset.

Pienten perjantai -hankkeen kehittämistehtävänä oli kehittää perheryhmää sisällöllisesti vanhemmuutta tukevaksi yhteistyössä neuvolan kanssa. Kolme vastaajista koki saaneensa erittäin hyvin tukea vanhemmuuteen, viisi hyvin ja yksi asiakas ei osannut sanoa. Yksi asiakas ei ollut vastannut tähän lainkaan. Mielestäni kehittämistehtäväni on onnistunut, jos 80 prosenttia vastaajista koki saaneensa tukea vanhemmuuteen joko hyvin tai erittäin hyvin. Tästä voisi päätellä, että perheryhmä on hyvä ja toimiva muoto tukea perheitä vanhemmuudessa.

Kysyin perheiltä, mistä he ovat pitäneet eniten Pienten perjantai -perheryhmässä ja miksi he siitä pitivät? Kahdeksan vanhemmista kertoi pitäneensä toisten vanhempien tapaamisesta ja juttelusta. Vertaistuki on siis koettu todella tärkeäksi.

Olen pitänyt eniten muiden äitien tapaamisesta, koska en muutoin ole tekemisissä samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. (A2)

Ihmisten tapaamisesta, helposti ollaan muuten oltu lapsen kanssa kahdestaan. Toisten tapaaminen on tuonut sisältöä ja uusia näkökulmia. (A1)

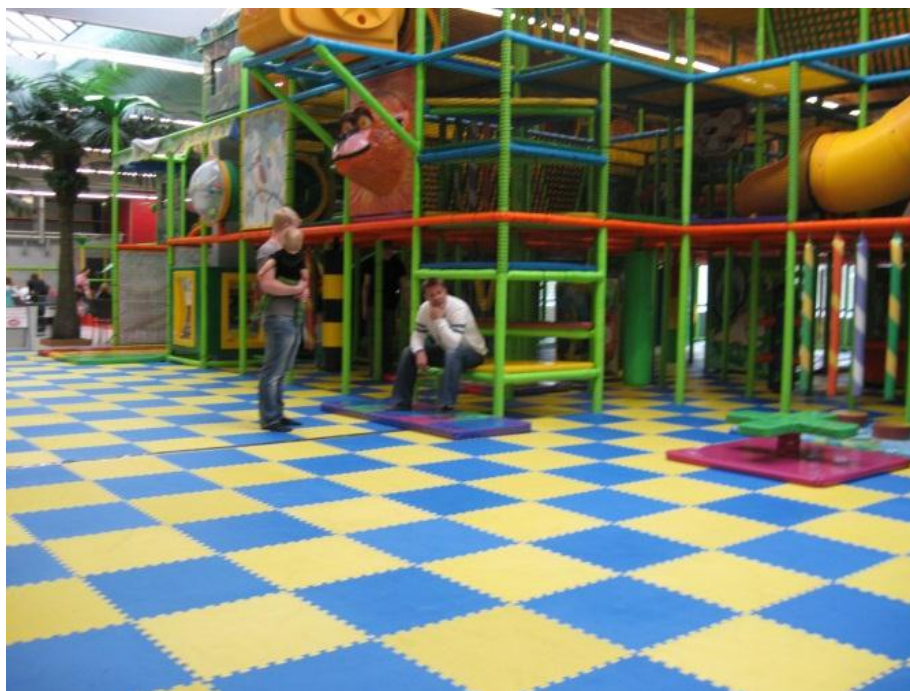
Juttutuokioista ja ajatusten vaihdosta muitten vanhempien kanssa. (A7)

Vastauksista tulee mielestäni ilmi, että vuorovaikutus, yhteisöllisyys ja yhdessä-olo toisten perheiden kanssa ovat tärkeää asiakkaille. Perheet pitivät suunnitellusta ohjelmasta ja yhdessä tekemisestä. Vastaajien mielestä yhdessä tekeminen on opettanut lapsille sosiaalisuutta, kärsivällisyyttä ja toisten huomioimista. Varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen perustuvasta lauluhetkestä tuli perheille tärkeää.

Lauluhetket ovat olleet mukavia. Eri lauluja kuin kotona ja se keskittyminen ja kuunteleminen mikä näkyy lapsista. (A9)

Ryhmään koettiin helpoksi tulla. Tunnelma ryhmässä oli perheiden mielestä rento. Ohjaajalla on iso merkitys ryhmän tunnelman luomisessa turvalliseksi ja kaikkia kuuntelevaksi sekä kunnioittavaksi.

Tykkäsin leppoisasta tunnelmasta, lämpöisestä, ystävällisestä vastaanotosta ja kontaktista ohjaajan kanssa jokaisena kertana. (A8)

Kuva 6. Retki Leaf-areenalle (© Maija Ranta)

Kysyin loppukyselyssä, mistä perheet eivät pitäneet Pienten perjantai - perheryhmässä. Perheet olivat kokeneet, että lasten nälkä ja väsymys oli aiheuttanut isossa ryhmässä välillä levottomuutta. Joku perhe oli kokenut aiheiden käsittelyn liian hätäiseksi.

Käsiteltäviin teemoihin olisi voinut pysähtyä toviksi pidempäänkin. (A8)

Olen samaa mieltä siitä, että olisin voinut varata enemmän aikaa keskusteluihin ja aiheiden käsittelyyn. Joku ei ollut pitänyt toisten äitien jutuista ja hän oli kokenut vertailua perheiden välillä. Jonkun mielestä keskustelu oli hankalaa ja hän uskoi hyvien neuvojen menneen varmasti usein ohi, kun lapsi ei jaksanut olla paikallaan.

Halusin kysyä vanhemmilta, miten he ovat ajatelleet lastensa kokeneen perheryhmässä käymisen. Kysymyksellä halusin herättää ajattelemaan lapsen tarpeita ja perheryhmän vaikutusta vanhempien ja lasten väliselle vuorovaikutukselle. Moni perhe vastasi, että lapsi oli pitänyt toisten kanssa leikkimisestä ja yhteisistä lauluhetkistä. Jotkut perheet kertoivat, että lapset eivät muualla tapaa muita lapsia kuin perhetuvalla.

Muiden lasten kanssa leikkimisestä ja vuorovaikutustaitojen opettelusta. Siellä oppii jakamisen taitoa ja muiden huomioon ottamista. (A10)

Luulen hänen pitäneen eniten muiden tapaamisesta, koska kotona on niin hiljais-ta. (A2)

Toisten lasten näkemisestä, muuten tavataan aika vähän muita lapsia. Myös erilaiset lelut kiinnostivat. (A1)

Kysyin myös mikä vanhempien mielestä lapsesta oli ollut kurjaa Pienten perjantai -ryhmässä. Joku lapsi oli pelännyt toisia lapsia ja heidän äkillisiä kiljahduksiin. Kahden vanhemman mielestä heidän lapsensa eivät olleet pitäneet paikallaan istumisesta ja hiljaa olemisesta, vaan se oli koettu haasteellisena. Ryhmässä ei ainakaan ohjaajan näkökulmasta ollut tilanteita, joissa lasten olisi tarvinnut olla hiljaa paikallaan. Luluhetkillä istutaan piirissä, jolloin tarvitsee olla paikoillaan, mutta ei hiljaa. Keskustelujen aikaan lapset saivat aina leikkiä vanhempien keskellä, eikä hiljaa paikoillaan tarvinnut olla. Lounas piti tietenkin syödä pöydän ääressä.

Kysyin perheiltä mitä vaikutusta Pienten perjantai -ryhmällä on ollut heidän elämänsä (Taulukko 7. Pienten perjantai -ryhmän vaikutus perheen kokemana). Vastaajat saivat ruksia niin monta vaikutusta, kuin kokivat ryhmässä käynnillä olleen. Tulokset olivat todella positiivisia. Yhdeksän kymmenestä vanhemmasta koki, että perheryhmä oli tuonut iloa arkeen ja enemmän sosiaalisia suhteita. Sosiaalisten suhteiden kautta saatu vertaistuki on tärkeää pienten lasten vanhemmille. Seitsemän vastaajaa olikin kokenut ryhmän vaikuttaneen omaan jakamiseen ja kuusi vanhempaa oli lähtenyt kotoa useammin liikkeelle perheryhmän ansiosta. Tällä tuloksella voi olla vaikutusta syrjäytymisen ehkäisyyn.

Varhaisen vuorovaikutuksen kannalta oli mukava kuulla, että seitsemän kymmenestä äidistä oli kotona laulanut ja loruillut lapsen kanssa. Lauluhetkillä laulettu laulut ja lorut olivat siirtyneet ryhmän ulkopuolellekin.

Taulukko 7. Pienten perjantai -ryhmän vaikutus perheen kokemana.

9	iloa arkeen
9	enemmän sosiaalisia suhteita
7	oma jaksaminen
7	olen laulanut kotona lastenlauluja/loruillut
6	olen lähtenyt useammin kotoa liikkeelle
5	lasten kasvatukseen
5	kasvu vanhempana
5	luottamus omaan vanhemmuuteen
4	olen saanut uusia ystäviä
4	leikkimiseen lapsen kanssa
4	olen ottanut valokuvia itsestäni/perheestäni /lapsestani
3	avun saaminen ongelmiin muilta vanhemmilta (vinkit/vertaistuki)
3	tunne voimavaraistumisesta
3	valoisampi tulevaisuus
3	avun saaminen ongelmiin henkilökunnalta
1	parisuhde
1	lapsen tarpeiden tunnistaminen

Pienten perjantai -perheryhmässä pidin lauluhetken perheille kahdeksalla tapaamiskerralla. Tarkoituksena oli pitää lauluhetki mahdollisuuksien salliessa jokaisella kerralla. Kaikkina kertoina en kokenut lauluhetkeä tarpeelliseksi, jos keskustelu päivän aiheesta/muu toiminta oli ollut aktiivista. En halunnut keskeyttää meneillään olevaa toimintaa, jos perheet innostuivat jostakin muusta puuhasta. Perheille lauluhetket olivat tärkeitä ja mukavia hetkiä. Lauluhetket tuovat yhteisöllisyyden kokemusta. Perheet olivat sitä mieltä, että lauluhetket olivat sopivan mittaisia. Ne kestivät noin 20 minuuttia.

Lauluhetket sujuivat hyvin. Lapset pitivät erityisesti soittimista. Samoja lauluja tuli laulettua kotonakin. (A2)

Oli ihania, ollaan laulettu enemmän kotonakin. Soittimien soittelu oli myös kivaa. (A1)

Kuva 7. Omakuvanäyttelyn teoksia (© Maija Ranta)

Kahvihetki sisältyi jokaiseen tapaamiskertaan. Kun päivän ohjattu toiminta oli ohi, vanhemmat antoivat lapsille lounaan, jonka jälkeen kahvittelivat itse. Vanhemmat sopivat, että jokainen tuo vuorollaan tarjottavaa. Systeemi toimikin mielestäni hyvin, ilman että minun olisi pitänyt siihen millään lailla puuttua. Kahvista perhetupa peri perheiltä pienen kulut kattavan korvauksen. Kahvihetket olivat monen perheen mielestä mukavia. Jotkut olivat kokeneet ne rauhoittaviksi ja rentouttaviksi. Kahvihetkillä vanhemmat keskustelivat vapaasti toistensa kanssa. Ryhmätapaaminen päättyi kahvihetkeen, joka oli mukava yhteisöllinen hetki useimmille perheille. Joku vastaaja oli kokenut olonsa vähän ulkopuoliseksi.

Kahvihetkillä useimmat keskittyivät lastensa syöttämiseen. Itse tunsin oloni siellä vähän ulkopuoliseksi. (A2)

Oli mukavaa kahvitella yhdessä muiden kanssa, myös lapsi viihtyi, kun sai katella toisten lasten syömistä. (A1)

Kysyin loppupalautteessa perheiltä mitkä tapaamiskerrat tukivat parhaiten vanhemmuuttasi. Perheet pitivät keskusteluista toisten vanhempien kanssa ja kokivat sen tärkeäksi. Vertaistuki on siis merkittävä vanhemmuutta tukeva toimintamuoto. Asiantuntijoiden vierailuista oli saatu käytännön vinkkejäkin arkeen ja vanhemmuuteen. Yhteistyötä neuvolan kanssa pidettiin toimivana. Useimmat perheet kokivat psykologin käynnin olleen hyödyllinen ja vanhemmuutta tukeva. Osa vastanneista mainitsi pitäneensä omakuvauksesta ja leikistä keskustelemisestä. Lausteen perhetuvan ohjaus perustuu arkilähtöiseen sosiaalipedagogiikkaan, jonka ajatuksena on rytmin saaminen elämään ja sen kautta arjen helpottuminen. Joku vastaajista oli huomannut sen oman perheensä elämässä ja pitänyt sitä vahvasti vanhemmuutta tukevana.

Kysyin perheiltä, miten ryhmä oli heidän mielestään muuttunut syksyn vauvaryhmästä. Tähän olivat vastanneet vain ne perheet, jotka osallistuivat syksyllä vauvaryhmään. Vauvaryhmässä on jokaisella tapaamiskerralla oma aiheensa koskien ensisynnyttäjiä ja vastasyntyneitä vauvoja. Ryhmä on kiinteä ryhmä, jolloin jokaiselle tapaamiskerralle tulevat samat perheet. Vauvaryhmä on pieni, tiiviimpi ja siellä on mahdollisuus keskustella enemmän, koska vauvat ovat pieniä, eikä heidän perässään tarvitse mennä. Kaikki olivat sitä mieltä, että ryhmä muuttui, koska lapset eivät enää olleet vauvoja vaan taaperoita. He olivat kokeneet ryhmän muuttuneen vähemmän tiiviiksi. Monet olivat sitä mieltä, että vauvaryhmässä oli helpompi keskustella asioista, kun kävijät olivat samoja eikä vaihtuvuutta ollut. Joku vastaajista oli sitä mieltä, että oma lapsi viihtyi paremmin hieman vanhempien lasten seurassa. Jotkut perheet uskoivat vanhan vauvaryhmän tapaavan varmasti ensi kesänäkin, mutta joku vastaaja oli sitä mieltä, että ryhmä on täysin erkaantunut toisistaan eikä kontakteja kaikkiin ryhmäläisiin enää ole.

Lopuksi pyysin vanhemmilta muuta palautetta vapaasti sekä vinkkejä ensi syksyn ryhmää ajatellen. Perheet kiittelivät toiminnasta ja kertoivat ryhmän olleen heille todella tärkeä. Useat vastaajista olivat olleet tyytyväisiä terveydenhoitajien ja psykologin kanssa keskusteluun. Perheet pitivät suunnitellusta toiminnasta ja sen säännöllisyydestä. Perheet pitivät hyvänä, että he tiesivät aina etukäteen mitä ryhmässä tulisi tapahtumaan. Yksi vastaajista ehdotti enemmän yhteistyötä Lausteen koulun eri toimijoiden välille. Perheet toivoivat ryhmän jatkuvan syksyllä samaan malliin.

Mahtavaa, että tällaista toimintaa järjestetään. Kaikki eivät varmasti perhetuvalla edes ymmärrä, ettei joka puolella tällaista ole. Ilmaistakin vielä. Lämpimät kiitokset! (A8)

Kehittämishankkeeni tavoitteena oli vuorovaikutuksen tukeminen lasten ja vanhempien välillä. Loppupalautteen perusteella vuorovaikutusta oli syntynyt ja sen tukemiseen käytetyistä menetelmistä oli pidetty. Olen olettanut, että hankkeessa perheille merkittävä voimautumisen lähde on vertaisryhmän tuki. Monesta vastauksesta tulikin ilmi, että tärkein anti perheille oli vertaistuki ja keskustelut muiden perheiden kanssa. Yhtenä tavoitteensa oli vauvaryhmässä syntyneiden suhteiden tukeminen vauvaryhmän loputtua. Tähän tavoitteeseen ei aivan päästy. Osa vauvaryhmän äideistä meni töihin ja lapsi hoitoon. Jotkut vanhat vauvaryhmäläiset kokivat ryhmänsä erkaantuneen eikä suhteita saatu kaikkiin säilymään. He, jotka pitivät jo vauvaryhmän aikana yhteyttä toisiinsa, jatkoivat varmasti yhteydenpitoa.

Koko perheen tasolla tarkoituksena oli tukea vanhempien jaksamista, joka heijastuu suoraan lapseen. Vanhempien oman jaksamisen edistäjänä toimivat sosiaaliset suhteet ja vertaistuki. Kehittämishankkeella oli myös mahdollista tukea lasta tämän ensimmäisinä kehityksen kannalta tärkeinä vuosina. Varsinkin neuvolan terveydenhoitajat keskustelivat aiheesta ja pystyivät antamaan vanhemmille tukea uudessa tilanteessa lasten kasvaessa vauvoista taaperoiksi.

Mielestäni hankkeen kehittämistehtävä, joka oli kehittää Pienten perjantai -perheryhmää sisällöllisesti vanhemmuutta tukevaksi yhteistyössä neuvolan kanssa, tuli toteutetuksi. Palautteen mukaan 80 prosenttia asiakkaista koki saa-

neensa erittäin hyvin tai hyvin tukea vanhemmuuteensa. Myös muista vastauksista oli nähtävissä tuen vaikutus. Käytännössä se näkyi esimerkiksi ryhmään sitoutumisena ja aktiivisena keskusteluna vanhemmuuteen liittyvistä aiheista.

Toinen kehittämistehtävä oli saada aikaan perheissä voimautumisen kokemus vanhempina. Voimautumista on hieman vaikea mitata. Kyselyssä kolme vanhempaa kymmenestä sanoi tunteen voimavaraistumisesta kasvaneen ryhmän aikana. Voimautumista saattoi kuitenkin havainnoida ryhmässä tapahtuvan tapaamiskertojen aikana. Esimerkiksi omavalokuvia katseltaessa ja valokuvanäytelyä pystyittäessä monet vanhemmat olivat todella tyytyväisiä itseensä ja omiin kuviinsa. Voimautuminen saattaa myös tapahtua viiveellä. Perhe voi kokea esimerkiksi kesän aikana sisäisten voimavarojensa kasvaneen, johtuen perheryhmässä käynnistä kevään aikana. Omakuvia katsellessa voi myös kokea myöhemminkin voimautumisen tunnetta.

5.6 Kehittämishankkeen levitys ja juurrutus

Pienten perjantai -ryhmä on saavuttanut 1,5 vuodessa oman kävijäkuntansa perhetuvan perheistä. Ryhmässä on käynyt paljon perheitä ja tieto ryhmän toiminnasta on levinnyt Lausteella asiakasperheeltä toiselle. Usein paras mainos perheryhmälle ovat tyytyväiset asiakkaat, jotka kertovat kokemuksistaan uusille perheille. Toimintaa on esitelty ja siitä on suullisesti raportoitu Lausteen perhetuvan tiimille, Turun kaupungin muille perheryhmä- ja vauva-työtä tekeville tahoille sekä Lausteen alueen pienten lasten verkostolle.

Pienten perjantai -perheryhmä on mahdollista toteuttaa muissakin Lausteen perhetuvan kaltaisissa perheille suunnatuissa paikoissa. Mallin voi siis helposti siirtää toisiin yksiköihin. Ryhmää olisi mahdollista vetää myös vaikka neuvolan yhteydessä. Hankkeen tulokset ja raportti tulevat käyttöön perhetuvalle, josta sitä on mahdollista esitellä eteenpäin perhetuvan tiimille tai Lausteen alueen pienten lasten verkostolle.

Pienten perjantai -perheryhmä on jatkanut toimintaansa Lausteen perhetuvalla, vaikka itse olen vaihtanut työpaikkaa. Ryhmässä on tällä hetkellä 6 perhettä ja se toimii edelleen vanhemmuuden tukemiseksi.

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

Pienten perjantai -perheryhmä on avointa varhaiskasvatustoimintaa, jossa on ennaltaehkäisevä lastensuojelullinen ote. Toiminta mahdollistaa vanhemmille sekä vertaistuen sekä ammatillisen tuen saamisen. Ryhmäläisten samankaltainen elämäntilanne pienten lasten vanhempina tukee vertaistuen saantia. Ryhmä edistää lähiverkoston laajenemista ja uusien ystävyysuhteiden syntymistä samassa lähiössä asuvien ihmisten kesken. Sosiaalisten suhteiden kautta vanhempien voimavarat lisääntyvät, jolloin myös arki helpottuu ja oma jaksaminen paranee. Ihmiset voivat myös kokea oman asuinalueensa turvallisemmaksi ja yhteisöllisemmäksi tutustuessaan alueen muihin ihmisiin.

Olen kehittänyt Pienten perjantai -perheryhmän yhdessä perhetuvan vanhempien kanssa. Juuri tällä tavalla toimivaa toista perheryhmää ei ole ainakaan Turussa. Asiakkaan näkökulma on tärkeä Pienten perjantai -ryhmässä. Toimintaa on kehitetty kausien aikana asiakkaiden toiveiden mukaan ja ohjaajan tekemien havaintojen mukaan. Toimintaan on vaikuttanut vahvasti myös asiakkaiden aina kauden päätteeksi antama palaute.

Hankkeen kehittämisprosessi alkoi syksyllä 2010. Syksyn ajan suunnittelin toimintaa ja hain yhteistyökumppaneita. Keväällä 2011 ohjasin 15 perheryhmätaapaamista Lausteen perhetuvalla. Hanke oli onnistunut kokeilu sisällyttää perheryhmään keskusteluja ja toiminnallisia menetelmiä sekä vanhemmille että lapsille. Yhteistyökumppaneiden kanssa toiminta onnistui hyvin ja perheet pitivät sitä hyödyllisenä. Palautteen perusteella hanke tuki perheitä ja mahdollisti vertaistuen saamisen.

Perheryhmä tarvitsisi toisen ohjaajan. Perheiltä tuli palautetta, että yksi ohjaaja ei ehdi tarpeeksi huomioida perheitä. Jos olisi kaksi ohjaajaa, niin jompikumpi olisi koko ajan perheiden kanssa. Olen tästä täysin samaa mieltä. Ohjaajaparin kanssa voisi jakaa vastuuta, tehtäviä ja havaintoja perheistä. Oma panokseni hankkeeseen oli suuri. Minulla oli hankkeen suunnittelu- ja toteutusvastuu sekä arvioin hanketta palautteen perusteella. Onneksi sain hankittua yhteistyökumppaneita, joiden kanssa oli mahdollista suunnitella ja keskustella hankkeesta. Tästä kehittämishankkeestani olen oppinut paljon uutta. Opin suunnittelemaan perheryhmyötä ammatillisesta näkökulmasta käsin. Oli haaste hallita isoa 15 tapaamiskerran hanketta yksin. Selvisin siitä kuitenkin mielestäni kiitettävästi. Ryhmän ohjaaminen yksin oli haastavaa, mutta palkitsevaa. Koen kehittyneeni ammattilaisena tämän hankkeen teon aikana.

Tulevaisuuden haasteena on kehittää ennaltaehkäiseviä palveluja perheille ja lisätä ihmisten yhteisöllisyyttä ja omien voimavarojen löytämistä. Haaste on myös palvelujen takaaminen perheille. Kaikilla tulisi olla yhtäläiset mahdollisuudet saada tarvitsemiaan palveluja. Perheiden taloudellinen asema ei saisi vaikuttaa palvelujen saantiin. Lausteen perhetuvan toiminta on perheille ilmaista ja se on alueen kaikkien pikkulapsiperheiden saatavilla. Nykyään perheet luottavat liikaa asiantuntijoihin ja toivovat näiltä ihmekeinoja selvittää perhe-elämästä. Perheryhmäohjaajan haasteeksi jääkin saada asiakas uskomaan omiin kykyihinsä toimia perheensä parhaaksi.

Eriyiset kiitokset Pienten perjantai -hankkeesta kuuluu niille 53 perheelle, jotka ovat käyneet ryhmän tapaamisissa. Olen saanut viettää heidän kanssaan ihania ja maailmoja avartavia hetkiä leikkien, laulaen, askarrellen, valokuvaten ja keskustellen. Ja kiitos niille perheille, jotka ovat mahdollistaneet tutkimuksen tekemisen kevään 2011 aikana ja kertoneet oman mielipiteensä Pienten perjantai -perheryhmästä. Tämän kehittämishankkeen tekeminen on ollut itselleni mieluisa ja omaa ammattitaitoani lisäävä kokemus.

LÄHTEET

- Ahlqvist, S. & Kanninen, K. 2003. Varhaisen vuorovaikutuksen arviointi. Teoksessa Niemelä, P; Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 339–363.
- Aulio, H. 1992. Lapsuuden kuvien jäljillä. Teoksessa Kivelä M. (toim.) Kasvamisen kuvia. Kuva-aideterapian näköaloja. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 17–26.
- Corbetta, P. 2003. Social Research. Theory, Methods and Techniques. London: SAGE Publications Ltd
- Hansen, M. 2004. Olipa kerran perhe. Arvostava työote perhetyössä. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry.
- Hautamäki, A.; Lehtonen, T.; Sihvola, J.; Tuomi, I.; Vaaranen, H. & Veijola, S. 2005. Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.
- Heikkinen, H. 2001. Narratiivinen tutkimus- todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 116–132.
- Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Häggman-Laitinen, A; Euramaa, K-I; Hotari, A-M; Kaakinen, J- & Hietikko, M. 2001. Lapsiperheiden varhainen tuki, tuen vaikuttavuus ja kustannushyöty. Lapsiperhe-projektin loppuraportti. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Häggman-Laitinen, A; Lyyra, V. & Ketomäki, T. 2003. Vauvaperheen ennaltaehkäisevä ja varhainen tuki. Teoksessa Niemelä, P; Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus.
- Jallinoja, R. 2006. Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä. Helsinki: Gaudeamus.
- Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Helsinki: Otava.
- Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus.
- Kaasila, R; Nurmi, K. & Rajala, R. 2008. (toim.) Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Karjalainen, A. 2004. Kokemuksesta kirjoittaminen ja kirjoittamisen kokemus. Omaelämäkerrallinen kirjoittaminen sosionomikoulutuksessa ja narratiivinen menetelmä sosiaalialan työssä. Helsinki: Diakonia-Ammattikorkeakoulu.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalvelujen kehittäminen. Raportteja 281. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES.
- Keränen, E.; Nissinen, P.; Saarnio, T. & Salminen, M. 2001. Sosiaalialan työn uudet ulottuvuudet. Helsinki: Tammi.

- Kinnunen, U. & Rönkä, A. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kivelä, M. 1992. Kuvataideterapeutin luovuus. Teoksessa Kivelä M. (toim.) Kasvamisen kuvia. Kuvataideterapian näköaloja. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 27–32.
- Kopomaa, T. (toim.). 2003. Kohti kaupunkisosaalityötä. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Kupiainen, A. 2010. Lapsiperheiden arki kaipaa tukea. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Väestöliiton vuosikirja 2009. Hyvän arjen puolesta. Helsinki: Väestöliitto, 6-12.
- Kurki, L. & Nivala, E. 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press.
- Leiman, M. 2003. Varhaisen vuorovaikutuksen semiotiikka. Teoksessa Niemelä, P; Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 44–57.
- Mannermaa, Lauri 2000. Uusia tapoja katsoa ja tuntea, nähdä ja oivaltaa. Teoksessa Heikkilä T; Paloheimo L. & Taipale I. (toim.). Mieli ja taide. Mielenterveyden keskusliitto, 61–74.
- Mäkinen, A. 2008. Voimaantumisen ja vertaistuki ryhmässä. Tulppa – kuntoutukseen osallistuneiden ryhmäläisten kokemuksia kuntoutuksesta. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Sairaanhoidon ylempi (AMK) opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu. Saatavana myös http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/1464/Opinnaytetyo_Anne%20Makinen_Metropolia.pdf?sequence=1.
- McLeod, J. 1998. An Introduction to Counselling. Buckingham: Open University Press.
- Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa Nätkin R. & Vuori, J. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 7- 39.
- Onnismaa, J. 2003. Epävarmuuden paluu. Ohjauksen ja ohjausasiantuntijuuden muutos. Kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 91. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Onnismaa, J; Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Peavy, R. 2000. Ammatinvalinnan ja urasuunnittelun ohjaus postmodernin aikana. Teoksessa Onnismaa, J; Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Jyväskylä: PS-kustannus, 14 – 40.
- Peavy, R. 2001. Elämäni työkirja. Konstruktivististen ohjausperiaatteiden soveltaminen: tehtäviä ja harjoituksia. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.
- Peavy, R. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21.vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.
- Peltonen, H. 2009. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen esteet ja mahdollisuudet kaupan alalla. Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutusohjelma. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Saatavana myös muodossa http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7843/Peltonen%20_Heta.pdf?sequence=1
- Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Kinnunen, U. & Rönkä, A. (toim.). Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 14–30.
- Puttonen, J. 2005. Toiveiden ja tarpeiden kartoitus perhekerhon kehittämisen välineenä. Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

- Ramstad, E. & Alasoini, T. (toim.) 2007. Työelämän tutkimusavusteinen kehittäminen Suomessa. Lähestymistapoja, menetelmiä, kokemuksia, tulevaisuuden haasteita. Helsinki: Tykes
- Rantala, T. 2008. Kuva, tarina ja koulu. Teoksessa Kaasila, R; Nurmi, K. & Rajala, R. Narratiivikirja: menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 7–17.
- Rautiainen, M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen Kuntaliitto
- Ruotsalainen, P. 2007. ”On todella hienoa, kun on mahdollista saada tämänkaltaista apua.” Perheiden kokemuksia Pohjois-Porin neuvolan perhetyöstä. Opinnäytetyö. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Russell, S. & Carey, M. 2006. Narratiivisen terapian peruskysymyksiä. Porvoo: Kuva ja mieli Ky.
- Rönkä, A; Malinen, K; Sevón, E; Kinnunen, U; Poikonen, P-L & Lämsä, T. 2009. Arki elämänalueiden leikkauspisteessä: johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa Rönkä, A; Malinen, K. & Lämsä, T. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-Kustannus, 273–297.
- Savolainen, M. 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment Oy.
- Silfverberg, P. 1996. Ideasta projektiksi. Projektinvetäjän käsikirja. Helsinki: Työministeriö
- Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Niemelä, P; Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 16–44.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun? 2. painos. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2003. Lapsen kiintymyssuhteen syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa Niemelä, P; Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 92–106.
- Suoninen, E; Pirttilä-Backman, A-M; Lahikainen, A. & Ahokas, M. 2010. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOY pro Oy.
- Tammi, S. 2004. Voimauttava valokuva nuoren identiteettityön tukena. Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Tolonen, K. 2007. ”Ei tiää ett ilman perhetupaa olisko siit selvinny ollenkaan”. Asiakkaiden kokemuksia Lausteen perhetuvalta. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Ulkuniemi, S. 2005. Valotetut elämät. Perhevalokuvan lajityyppiä pohtivat tilateokset dialogissa katsojien kanssa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: P-S kustannus, 100–113.
- Vesterinen, P. 2001. Projektiopiskelu ja -oppiminen ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Viitala, R. (toim.) 2008. Johda osaamista! Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön. Keuruu: Inforviestintä Oy.

Vilen, M.; Vihunen, R.; Vartiainen J.; Sivén T.; Neuvonen, S. & Kurvinen A. 2006. Lapsuus - erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilén, M.; Leppämäki, P. & Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Tammi.

Virtanen, P. & Wennberg, M. 2005. Prosessijohtaminen julkishallinnossa. Helsinki: Edita.

Økland, M. & Henriksbø, K. 2009. Community work –two Norwegian cases. Teoksessa Hutchinson, G. (toim.) Community work in the Nordic countries –new trends. Oslo: Universitetsforlaget AS, 148–167.

Elektroniset lähteet

FSD – yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Menetelmäopetuksen tietovarasto. KvaliMOTV. Viitattu 7.1.2011 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1.html>

Google Maps 2012. Viitattu 15.4.2012 www.maps.google.com

Kiuru, T. 2009. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi (YAMK) Sosiaaliohjauksen asiakassuunnitelmat. Sosiaaliohjaushanke Vantaalla. Diakonia ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Järvenpää. Viitattu 18.11.2010 https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4957/Kiuru_Taina.pdf?sequence=1

Lahden ammattikorkeakoulu 2009–2010. Opinto-opas 2009–2010. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalipedagoginen aikuistyö. Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö. Viitattu 18.11.2010 http://www.lamk.fi/material/ops0910_stl_sos.pdf

Sosiaaliportti 2011. Lastensuojelun käsikirja. Työmenetelmät. Viitattu 31.10.2011 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta/>

Sosiaaliportti 2008. Perhelähtöiset työkäytännöt. Viitattu 5.2.2011 <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/2d4ebd6a-917a-48e8-9628-eae0fdbe07e6.aspx>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2011. Hyvinvoinnin edistäminen. Viitattu 22.2.2011 <http://www.stm.fi/hyvinvointi;jsessionid=584aa784b965c27b5d8737390423>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010. Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH. Viitattu 15.2.2011 <http://www.terveytemme.fi/ath/turku/index.html>

Turku 2011 Euroopan kulttuuripääkaupunki -hanke. 2000 & 11 omakuvaa. Viitattu 14.3.2012 <http://www.turku2011.fi/ohjelmahanke/84/info>

Turun kaupunki 2011a. Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma. Viitattu 23.2.2011 <http://turku.fi/Public/default.aspx?contentid=137796&nodeid=4906>

Turun kaupunki 2011b. Muutoksen suunnat ajankohtaiskatsaus 4/2010. Viitattu 18.2.2011 <http://turku.fi/Public/default.aspx?contentid=229828>

Turun kaupunki 2011c. Turun alueprofiili 2011 on julkaistu. Viitattu 15.4.2012
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=306327&nodeid=23>

Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus/ Turun yliopisto 2010. Viitattu 27.2.2011
<http://www.utu.fi/cyri/tutkimuskeskus/>

Virtuaaliammattikorkeakoulu. Ylemmän Amk-tutkinnon metodifoorumi. Viitattu 16.1.2011
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749.html>.

Julkaisemattomat lähteet

Lausteen perhetupa. Perehdytyskansio.

Metsäranta, K. Turun kaupungin johtavan perhetyöntekijän haastattelu 24.1.2011

Suunnittelupalaverimuistio 21.1.2011. Lausteen neuvola.

28.1. PIENTEN PERJANTAI - ENSIMMÄINEN TAPAAMISKERTA

Tavoitteet:

- Tutustuminen.
- Tietoa kevään Pienten perjantai -perheryhmästä.
- Mahdollisuus vaikuttaa kevään tapaamiskertojen sisältöihin.

Toiminta:

- Perheet esittelevät itsensä.
- Kerron sosionomi (YAMK) - kehittämishankkeesta ja yleisesti koulutuksesta. Kerron perheille mikä on työni aihe ja miksi kehittämishankkeena on juuri tämä ryhmä ja miten kehittäminen vaikuttaa tapaamiskertoihin.
- Alkukartoituskysely, jossa perheiltä kysytään ideat, toiveet ja odotukset kevään ryhmätapaamisiin.
- Valokuvauslupa opinnäytetyötäni varten.
- Lauluhetki Kurre -käsinojen kanssa.
- Kahvitarjoilu

Kuva 8. Ruoka-aika perheryhmässä. (© Maija Ranta)

Asiakkaiden palaute:

- ”Kivat uudet tilat täällä.”
- ”Täällä on avaraa ja siistiä.”
- ”Kiva, kun saa ohjelmaa viikkoon.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 9 äitiä lapsineen, 1 isä + lapsi ja 1 isä & äiti + lapsi eli yhteensä 24 ihmistä.
- Ryhmään tuli 7 perhettä syksyn 2010 vauvaryhmästä, yksi kiinteään perheryhmän asiakas, yksi perhe kevään 2010 vauvaryhmästä, yksi Pienten perjantai -ryhmän vanha asiakas ja yksi uusi asiakas, jolle neuvola oli suositellut Pienten perjantai -ryhmää (oli sanonut kai-paavansa aikuiskontakteja).
- Tarkoituksena oli kysyä perheiltä palautetta jokaisen tapaamisker-ran päätteeksi. Se oli kuitenkin hankalaa, koska ihmiset lähtivät pois eri aikaan, riippuen lapsen päiväunirytmistä.
- Aikaa meni paljon tutustuessa uusiin tiloihin.
- Kaikki löysivät hyvin paikalle.
- Aika meni todella nopeasti (klo 12.15 poistui viimeinen asiakas).
- Ihmiset esittäytyivät omaehtoisesti toisilleen ja juttelivat keskenään.
- Tunnelma oli ystävällinen, mutta ei kovin rento.
- Ryhmä oli iso ja sitä oli vaikea hallita yksin uusissa, isoissa ja laajal-le levittäytyneissä tiloissa.
- Lauluhetkellä kaikki olivat innoissaan mukana.
- Ilmaiseen kahvihetkeen oltiin tyytyväisiä.
- 8 perhettä täyttivät alkukartoituskyselyn, 3 perhettä jättivät vastaa-matta.

4.2. PIENTEN PERJANTAI – VANHEMMUUS

Tavoitteet:

- Tutustuminen jatkuu.
- Virittäydytään aiheeseen vanhemmuus.
- Määritellään mitä tarkoittaa vanhemmuus ja miten perheet itse sen kokevat.
- Ryhmän yhteisöllisyyden kasvattaminen yhteisen tekemisen kautta.

Toiminta:

- Kaikille jaetaan vanhemmuuden roolikartta, josta keskustellaan.
- Tehdään yhteinen kollaasi aiheesta vanhemmuus leikkaamalla lehdistä kuvia ja tekstiä, jotka liimataan kartongille.
- Lauluhetki Kurre – käsinuken kanssa.

Kuva 9. Kollaasi vanhemmuudesta. (© Maija Ranta)

Asiakkaiden palaute:

- ”Uudet kokoontumistilat ovat toimivat.”
- ”Aikaa olisi voinut olla enemmänkin ryhmätöihin.”

- ”Ok.”
- ”Ensin ajattelin, että ei tuu mitään, mutta yllättäen olikin aika antoisa tehtävä.”
- ”Ryhmätyöt ovat aina kinkkisiä. Usein joku tekee ahkerammin ja toinen vähän vähemmän.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 10 perhettä, yksi isä, kaksi maahanmuuttajaa.
- Ryhmään tuli uusia perheitä, joita ei ensimmäisellä kerralla ollut.
- Taas meni paljon aikaa paikkoihin tutustumiseen.
- Lauluhetkellä kaikki olivat innoissaan mukana.
- Vanhemmuus – kollaasitehtävässä jaoin ryhmän kahtia. Kumpikin ryhmä teki oman kollaasin pahville. Aluksi ryhmät olivat vaitonaisia. Vahdin lapsia, jotta vanhemmat saivat rauhassa keskittyä tehtävään. Uudet ja vanhat perheet tutustuivat toisiinsa tehdessään työtä saman pöydän äärellä. Maahanmuuttajille tehtävä oli vaikea. Vanhemmuus jo käsitteenä vaati paljon selvittämistä. Emme ehtineet lainkaan katsoa valmiita tuotoksia yhdessä. Palaamme aiheeseen seuraavalla kerralla.
- Lasten ruokailuun ja aikuisten kahvitteluun meni tunti aikaa. Se on melko paljon kolmen tunnin ryhmästä. Toiminta-aikaa on vain tunti, koska monet tulevat ryhmään vasta kello 10, kun lapset ovat heränneet. Muutin kevääksi suunniteltua ohjelmaa tämän kokemuksen pohjalta. Olin suunnitellut aikataulullisesti liian kiireisen ohjelman. Karsin osan ohjelmasta pois.

Kuva 10. Toinen kollaasi vanhemmuudesta. (© Maija Ranta)

11.2. PIENTEN PERJANTAI – VANHEMMUUS

Tavoitteet:

- Vanhemmuus – mitä se on ja mitä siihen kuuluu.

Toiminta:

- Viime kerralla tehdyt vanhemmuuskollaasit ovat esillä ja niihin saa tutustua vapaasti.
- Keskustellaan vanhemmuuden roolikartasta.
- Psykologille voi jättää nimettömänä kysymyksiä ja ideoita koskien omaa jaksamista.
- Lauluhetki Kurren kanssa.

Kuva 11. Lasten lounasaika. (© Maija Ranta)

Asiakkaiden palaute:

- En ehtinyt kysyä palautetta, koska hoidin yhden äidin vauvaa.

Omat havainnot:

- Paikalla oli 11 äitiä lapsineen, joista kaksi maahanmuuttajaperhettä.
- Lauluhetki oli rauhaton, koska jouduin pitämään yhtä vastasyntyntä vauvaa olalla, enkä pystynyt kunnolla ohjaamaan.
- Ulkona oli pakkasta -20 astetta, josta saattoi johtua, että monet vanhemmat tulivat vasta klo 10.15.

18.2. PIENTEN PERJANTAI – LEIKKI

Tavoitteet:

- Leikin merkitys lapsen psyykkiselle, sosiaaliselle ja fyysiselle kehitykselle.
- Kannustaa vanhempia leikkimään lapsen kanssa joka päivä. Leikki luo pohjan kaikelle vuorovaikutukselle.

Toiminta:

- Leikkimonisteet perheille ja keskustelua leikin merkityksestä lapsen kehitykselle ja vuorovaikutussuhteelle.
- Mitä leikin lapseni kanssa? Vanhemmat kertovat millaisista leikeistä lapset tykkäävät tällä hetkellä.
- Teen valmiiksi nukke- ja kotileikin, johon perheet osallistuvat. Jokaisella perheellä on oma nukke, jota hoivataan.
- Ihmeelliset vuodet -vanhemmuuspyramidi on esillä seinällä.
- Esillä on kirjallisuutta, johon voi tutustua.

Piironen, L. 2004. Leikin pikkujättiläinen. Helsinki: WSOY

Webster-Stratton, C. 2006. Ihmeelliset vuodet. Helsinki: Profami

Vilen, M.; Vihunen, R.; Vartiainen J.; Sivén T.; Neuvonen, S. & Kurvinen A. 2006. Lapsuus -erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

- Kevään aikataulu perheille.
- Valokuvataiteilija Vesa Aaltosen omakuvapajoihin ilmoittautuminen.
- Psykologi Kati Rinteelle saa jättää kysymyksiä nimettömänä aiheesta oma jaksaminen.
- Lauluhetki Kurren kanssa.
- Kahvitarjoilu ystävänpäivän kunniaksi.

Asiakkaiden palaute:

- ”Olet tehnyt kivan ohjelman meille kevääksi.”
- ”Ohjelma vaikuttaa hyvältä.”
- ”Tästäkin (leikistä) hyvä jutella vanhempien kanssa. Olisi voinut saada enemmänkin irti. Ehkäpä jokin ohjattu juttu, käytäntöä.”
- ”Hyvin.”

- ”Tosi onnistunut teema. Sain hyviä vinkkejä ja näkemystä leikkiin. Lapsi tykkäsi kovasti kotileikistä ja nyt ollaan kotonakin välillä leikitty astioilla yms.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 9 äitiä ja lasta, joista kaksi maahanmuuttajaperhettä.
- Osa vanhemmista otti leikkimonisteet mukaan kotiin.
- Tunnelma ryhmässä oli leppoisa.
- Lauluhetki oli rauhallinen ja lapset olivat hyvin mukana.
- Vanhemmat olivat tyytyväisiä kevään ohjelmaan ja kyselivät siitä tarkemmin.
- Psykologille ei tullut enää lisää kysymyksiä.
- Perheet varasivat omakuvasajan itselleen.
- Puhuimme valokuvan merkityksestä ihmiselle. Jotkut äideistä innostuivat omavalokuvauksesta ja valokuvanäyttelyn tekemisestä perhetuvalle.
- Ohjelmaa oli edelleenkin liikaa. Tuli kiire ennen lasten ruokailuja ja leikistä keskustelu jäi pintapuoliseksi.
- Vanhemmat sopivat omaehtoisesti, että he tuovat vuorotellen tarjottavaa ryhmään.
- Jotkut vanhemmat vaihtoivat puhelinnumeroita ja sopivat tapaavansa perhetuvan ulkopuolella.

25. 2. PIENTEN PERJANTAI – OMAKUVAN IDEOINTIA JA JUMPPAA

Tavoitteet:

- Palataan viimekertaiseen leikki-aiheeseen ja siitä nousseisiin ajatuksiin.
- Lapsille ja vanhemmille yhteinen liikuntahetki koulun jumppasalissa.
- Omakuvan idea ja sen suunnittelua.
- Vanhempi-lapsi -kuvan emotionaalinen merkitys.

Toiminta:

- Leikki – kirjallisuus edelleen esillä.
- Jumppaa koulun salissa tunnin ajan.
- Katsellaan valokuvataidekirjoja ja pohditaan omakuvaa.

Valokuvakirjat:

Halkola, U; Mannermaa, L; Koffert, T. & Koulu, L. (toim.) 2009. Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Duodecim.

Savolainen, M. 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment Oy.

Hurskainen, W. 2008. Growth-kasvu. Helsinki: Musta taide.

Erävaara, T. & Tanskanen, I. (toim.) 2009. Välissä-valokuvat ymmärtämisen välineinä. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu.

+ oma vanha valokuva-albumi 1900-luvun alusta.

- Seinällä vanhempi-lapsi-valokuvia, joista voi hakea ideoita.
- Kysymyksiä psykologille voi vielä laittaa.
- Ilmoittautuminen omakuvaukseen jatkuu.

Asiakkaiden palaute:

- ”En ehtinyt yhtään katsomaan kirjoja leikistä, kun kaikki aika menee lapsen kanssa.”
- ”Kiva tämä tuleva kuvaus, kun kuvaan muutenkin tosi paljon lasta ja itselaukaisimella meitä molempia.”
- ”Pienet hieman ihmeissään isossa jumppasalissa. Jännää ja ihan mukavaa kuitenkin oli.”

- ”Hauskaa! Isot ja pehmeät pallot olivat pienten mieleen. Jumpsahetki kesti ehkä vähän liian kauan, lapsille alkoi tulla nälkä loppuvaiheessa.”
- ”Kivaa oli.”
- ”Oli kivaa, hyvä kun huomioitiin että pienimmätkin pystyivät kokeilemaan. Lauluhetki oli onnistunut.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli vain 6 vanhempaa, koska oli hiihtoloma viikko. Osa oli ilmoittanut ennakkoon, että ei tule.
- Tunnelma oli rento. Minulla oli aikaa keskustella perheiden kanssa ja huomioida kaikkia.
- Yksi perhe oli leiponut kotona pullaa, jota toivat kaikille.
- Koulun jumppasalissa vanhemmat olivat aktiivisia.
- Edellisellä kerralla leikittyä nukkeleikkiä jatkettiin edelleen innostuneena.
- Yhteinen keskustelu vanhempien kanssa on haasteellista, koska 1-vuotiaat lapset ovat kovia liikkumaan joka paikkaan, mutta tarvitsevat koko ajan aikuisen apua. Vanhempien kaikki huomio menee lapsiin.
- Joku vanhempi oli huolissaan, kun ei ehdi katsomaan tarjolla olevaa kirjaa ym. materiaalia, koska lapsi vie kaiken ajan.

Kuva 12. Tempuradalla tasapainoilua. (© Maija Ranta)

4.3. PIENTEN PERJANTAI -OMAKUVAN IDEOINTIA JA MUSIIKKIMAALAUSTA

Tavoitteet:

- Ideoita omakuviin.
- Varhainen vuorovaikutus.
- Uudet virikkeet lapsen kehittyessä.

Toiminta:

- Sama valokuvakirjallisuus esillä kuin viime kerralla.
- Vanhempi-lapsi kuvat seinällä katseltavana.
- Voi vielä ilmoittautua Vesa Aaltosen omakuvatyöpajoihin.
- Musiikkimaalausta pahville. Maaleina ovat hedelmäsoseet ja musiikkina Vivaldin neljä vuodenaikaa, kevät.

Kuva 13. Musiikkimaalausta. (© Maija Ranta)

Asiakkaiden palaute:

- ”Kivaa maalata lapsen kanssa.”
- ”Olen halunnut koettaa tätä kotona, mutta en oo saanut aikaiseksi.”
- ”Ihanaa. Tykkäsin itse ja lapsikin tykkäsi.”
- ”Oli hauskaa kaikista ja sotkuista nam.”

- ”Hauskaa kokeilua ensimmäistä kertaa. Sai idean kotiinkin. Alkeiskädentaitojuttuja olisi voinut olla enemmänkin.”
- ”Lapsi ei tykännyt.”
- ”Ihana kerta! Tehtiin taidetta ensimmäistä kertaa ja hauskaa oli lapsella ja äidillä.”
- ”Kivaa oli.”
- ”Hyvä idea. Lapsi tykkäsi kovasti, ollaan sen jälkeen kokeiltu samaa kotonakin.”
- ”Oli mukava kuulla/nähdä muiden omakuva- ideointeja.”
- ”Mielenkiintoista.”
- ”Maija osasi hienosti antaa vinkkejä millaisia kuvia olisi mahdollista ottaa.”
- ”Selailin kyllä kirjat läpi jne., mutta omakohtaisesti kuvien suunnittelu jäi suunnittelematta, eikä meillä ollut ylimääräisen rekvisiitan tarvetta tms.”
- ”Oli kiva tutkia valokuvakirjoja ja suunnitella tulevaa kuvausta.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 9 vanhempaa, joista 1 maahanmuuttaja.
- Lämmin tunnelma. Ihmiset puhuivat paljon keskenään.
- Lähes kaikki innostuivat musiikkimaalauksesta ja jotkut aikoivat kokeilla sitä vielä kotonakin. Otin neljä lasta kerrallaan maalaamaan soseilla.
- Nukenhoitoleikit jatkuivat. Äidit sanoittivat lapsen leikkiä ja olivat aktiivisesti mukana.
- Vanhemmillä oli paljon omakuvaideoita. Juttelimme eri tavoista ottaa lapsen kanssa kuvia. Yhdellä äidillä oli jo selkeä mielikuva kuvasta. Juttelimme perheiden hääkuvista ja lapsuudessa otetuista valokuvista ja niiden merkityksestä nykypäivänä itselle.
- Vanhemmat katselivat seinällä olevia vanhempi-lapsi-valokuvia ja keskustelimme niistä. Myös valokuvakirjoja selailtiin aktiivisesti.

11.3. PIENTEN PERJANTAI – PSYKOLOGI KATI RINNE: OMA JAKSAMINEN

Tavoitteet:

- Keskustella omasta jaksamisesta psykologin kanssa.
- Vertaistuki ja vinkit aiheeseen toisilta vanhemmilta.

Toiminta:

- Neljä perhettä on jättänyt ennalta kysymyksiä psykologille koskien omaa jaksamista.
- Keskustellaan ryhmänä omasta jaksamisesta psykologin vetäessä keskustelua.
- Vietetään yhteinen suunniteltu kotileikkihetki. Tarkoituksena on tukea varhaista vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä.
- Kehystetään viime kerralla tehdyt musiikkimaalaustaulut.

Asiakkaiden palaute:

- ”Kiinnostava keskustelu.”
- ”Herätti ajatuksia.”
- ”Syyllisyys –teema oli kiinnostava, kun aina tuntee jostakin asiasta syyllisyyttä.”
- ”Ymmärsin, että ei tarvi olla täydellinen, vaan vähempikin riittää.”
- ”Voi hakea apua ja kannattaakin.”
- ”Pystyi yllättävän hyvin keskustelemaan, vaikka lapset oli paikalla.”
- ”Oli hyvä kuulla ja keskustella näistä asioista.”
- ”Oma jaksaminen vaarantuu juuri tämän ikäisten lasten kanssa.”
- ”Täytyy antaa vastuuta enemmän isälle.”
- ”Tuli jollain asteella tarpeeseen (varmaan meille kaikille).”
- ”Hyvä idea pyytää hänet käymään. Ajatuksia herättävää.”
- ”Hyvin.”
- ”Tosi hyödyllinen kerta. Olen pannut monia vinkkejä käytäntöön kotona. Kati antoi hyvin myös ryhmän kertoa omia kokemuksiaan.”
- ”Keskustelukerta oli hyvä, vaikka useimmat eivät kommentoineet ja psykologi sai puhua lähes yksinään. Aihe oli tärkeä.”
- ”Ihan hyvin.”
- ”Hyviä neuvoja ja mukavan rento tunnelma.”

Omat havainnot:

- Keskusteltiin piirissä ja lapset leikkivät siinä keskellä. Yllättävän hyvin kaikki pystyivät keskittymään keskusteluun ja kertomaan omia kokemuksiaan. Monilta vanhemmilta tuli hyviä vinkkejä ja oivalluksia jaettavaksi.

- Vanhempien lasten äidit kertoivat, miten arki on helpottunut, kun lapsi osaa auttaa askareissa.
- Puhuimme ajan riittämisestä ja siitä mistä voisi tinkiä ja mitä pitää arvossa, syyllisyydestä, riittävän hyvästä äidistä, persoonan muutoksesta aikuiseksi ja äidiksi, omasta ajasta, vastuun jakamisesta lähipiirille ja siitä, että jokainen on vastuussa itse omasta jaksamisestaan.
- Psykologi sanoi perheille, että olette jo hoitaneet itseänne tulemalla perhetuvalle. Vertaistuki on tärkeää jaksamisen kannalta.
- Lopuksi sai tarvittaessa jutella henkilökohtaisesti psykologin kanssa. Ainakin yksi äiti keskusteli asioistaan kahden kesken.
- Psykologi jakoi kaikille kotiin vietäväksi monisteen omasta jaksamisesta ja omat yhteystietonsa.
- Laajensin kotileikkiä ottamalla mukaan ruoanlaittovälineitä ja rooli-vaatteita. Ruokaa tehtiin ja vauvoja hoidettiin, mutta kukaan ei ottanut rooli-vaatteita käyttöön. Leikkihetki jäi lyhyeksi, koska perheet tulivat vasta puoli tuntia ennen psykologin keskustelua.

18.3. PIENTEN PERJANTAI – VALOKUVATAITEILIJÄ VESA AALTOSEN TYÖPAJA 2000 & 11 OMAKUVAA

Tavoitteet:

- Voimautuminen vanhempänä valokuvia otettaessa.
- Tutkia omaa vanhempi-lapsi suhdetta valokuvauksen kautta.
- Varhainen vuorovaikutus.
- Lapsen kanssa yhdessä tehty asia, josta jää pysyvä muisto.
- Saadaan yhteiskuvia itsestä ja lapsesta.
- Osallistutaan Turku 2011-kulttuuripääkaupunkivuoteen.

Toiminta:

- Valokuvataiteilija Vesa Aaltonen ohjaa työpajan, jossa perheet ottavat omakuvia itsestään ja lapsestaan.
- Vanhempi saa kuvat itselleen muistitikulle/cd:lle.
- Yhden kuvan saa myös tulosteena heti matkaan.
- Valokuvakirjat ja vanhempi-lapsi-valokuvat vielä esillä.
- Lauluhetki.

Kuva 14. Omavalokuvastudiossa. (© Maija Ranta)

Asiakkaiden palaute:

- ”Seinällä olleista kuvista tuli idea omaan kuvaan.”

- ”Kuvaus vaikeaa, kun lapsi ei keskity eikä jaksaa.”
- ”Vaikea pohtia omaa ilmettä, lapsen katseen suuntaa ja painaa kaukolaukaisinta.”
- ”Kuvaus oli niin ihana, ihan parasta, aivan mahtavaa. Otin varmaan 80 kuvaa ja ne kaikki olivat ihania. Mun tukka vaan hulmusi, kun pompin niin paljon. Mahtavaa.”
- ”Tuli ihania kuvia. Osa on huonoja, jotka valkkasin heti pois. Mutta osa oli ihania.”
- ”Tulipas niitä kuvia, vaikka lapsi itki melki koko ajan, mut tässä kuvassakaan se ei näytä itkeneeltä ja punaiselta.”
- ”Se oli hankalaa. Tykkään enemmän, kun joku toinen ottaa kuvia musta. Saatiin kuitenkin ihan hyvä sarja.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 14 vanhempaa, joista kaksi isää ja kaksi maahanmuuttajaa.
- Aluksi monia vanhempia tuntui kuvaus jännittävän. Kuvauksesta pois tullessa vanhemmat olivat tyytyväisen oloisia. Jotkut vanhemmat olivat aivan innoissaan. Joitakin vanhempia turhautti, kun lapsi ei jaksanut olla paikalla.
- Kuvaus venyi tunnilla klo 13 asti. Ihmiset olivat mielellään vähän pidempään ryhmässä.
- Lauluhetki oli rauhallinen, vaikka aluksi pidin yhtä lasta sylissä ja lopuksi vielä toista.
- Ensi viikolla kuvaukseen menijät pohtivat vielä omia kuviaan, rekvisiittoja, asentoja ja ideoita.
- Äidit auttoivat kuvauksien järjestelyissä toisiaan. Esimerkiksi yksi äiti puhalsi toiselle saippuakuplia.

25.3. PIENTEN PERJANTAI – VALOKUVATAITEILIIJA VESA AALTOSEN TYÖPAJA 2000 & 11 OMAKUVAA

Tavoitteet:

- Voimautuminen vanhempänä valokuvia otettaessa.
- Tutkia omaa vanhempi-lapsi suhdetta valokuvauksen kautta.
- Varhainen vuorovaikutus.
- Lapsen kanssa yhdessä tehty asia, josta jää pysyvä muisto.
- Saadaan yhteiskuvia itsestä ja lapsesta.
- Osallistutaan Turku 2011-kulttuuripääkaupunkivuoteen.

Toiminta:

- Valokuvataiteilija Vesa Aaltonen ohjaa työpajan, jossa perheet ottavat omakuvia itsestään ja lapsestaan.
- Vanhempi saa kuvat itselleen muistitikulle/cd:lle.
- Yhden kuvan saa myös tulosteena heti matkaan.
- Valokuvakirjat ja vanhempi-lapsi-valokuvat vielä esillä.
- Lauluhetki.

Kuva 15. Omavalokuvien katselua studiossa. (© Maija Ranta)

Asiakkaiden palaute:

- ”Kuvaaminen oli haastavaa, mutta kivaa.”
- ”Jännittävää ja mielenkiintoista.”
- ”Ok.”
- ”Onnistui tosi hyvin.”
- ”Varmasti ikimuistoinen tapahtuma kaikille äideille! Saimme ihania kuvia ja ihan ilmaiseksi, tästä kiitos tuvalle ja Vesa Aaltoselle!”
- ”Tämä oli tosi hauska juttu ja parasta on se, että kuvat sai itsellekin, kun kotona ei tule kuvattua kuin lasta yksin.”
- ”Tosi ihania kuvia tuli.”
- ”Tosi kiva.”
- ”Ainutlaatuinen mahdollisuus, tuli ihania kuvia, yksi kevään kohokohdista!”
- ”Tästä saa intoa ja iloa.”
- ”Saatiin hyvät kuvat.”
- ”Lapset häpeevät varmaan äitiään myöhemmin, mutta itse olen tyytyväinen kuviin.”
- ”Lapsi jaksoi ihan hyvin, kun oli lelu mukana.”
- ”Kokeiltiin eri asennoissa olemista.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 14 perhettä, joista 1 isä ja 3 maahanmuuttajaa.
- Työpajan kanssa oli tällä kertaa hieman vastoinkäymisiä. Salama ei aluksi toiminut lainkaan. Vesa unohti tulostimen yhden osan työhuoneelle ja joutui lähtemään hakemaan sitä. Tämän takia työpaja venyi noin tunnin. Yksi lapsi pääsi yksin studioon ja kaatoi kameran, joka oli jalustalla. Objektiivi meni rikki, mutta kuvausta pystyttiin kuitenkin jatkamaan.
- Jotkut vanhemmat olivat panostaneet rekvisiittaan ja vaatteiden valintaa oli mietitty.
- Ryhmä jutteli ja toimi keskenään jo mukavasti. Lauluhetkeä ei olisi maltettu aloittaa, kun perheillä oli niin paljon asioita keskenään.
- Kiireinen kerta, koska aikataulut venyivät ja paljon perheitä oli paikalla. Minun täytyi auttaa yhtä äitiä kahden lapsen kanssa. Ensimmäinen asiakas tuli kello 8 ja viimeinen lähti kello 14 pois.

1.4 PIENTEN PERJANTAI – OMAKUVIEN TYÖSTÄMISTÄ

Tavoitteet:

- Voimautuminen, kun katsellaan yhdessä omakuvia.
- Kuvauskerran kokemusten jakaminen.

Toiminta:

- Puhutaan omakuva –pajatyöskentelystä.
- Katsotaan työpajoissa otetut kuvat videotykiltä ja pohditaan kuvien herättämiä tunteita.
- Kirjoitetaan pieni kuvaus tai runo kuvasta tai kuvanottohetkestä yhteiseen pahviin.
- Suunnitellaan näyttelyn avajaisia; näyttelyn nimi, ketä kutsutaan, kauanko kestää, kutsun teko ja tarjoilut.

Kuva 16. Omavalokuvauksen tuotoksia. (© Maija Ranta)

Asiakkaiden palaute:

- ”Olen katsellut kotona viimeksi täällä otettuja kuvia. Tykkään niistä.”

- ”Olen antanut kuvia sukulaisille, laittanut blogiin ja kaikki ovat kehu-
neet.”
- ”Teetin kuvista Ruotsissa lisäkuvia suvulle.”
- ”Kuvaus oli välillä vaikeaa. Jotkut asennot oli vaikeita.”
- ”Nää kuvat on niin ihania.”
- ”Sain omiin kuviin ideoita netistä. Selailin toisten ottamia kuvia lap-
sista ja siitä keksin ottaa korin kuvaan.”
- ”Tämä taisi olla tosiaankin sellainen voimaannuttava valokuvapro-
jekti. Eipä olisi arvannut, että tällaiseen päästiin mukaan.”
- ”Ok.”
- ”Hienosti.”
- ”Jokainen kävi yksin kuvansa lähinnä läpi.”
- ”Oli kiva nähdä myös muiden ihania kuvia.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 6 perhettä, joista 1 isä ja 2 maahanmuuttajaa. Useampi
perhe soitti ja ilmoitti olevansa sairaana. Yksi lapsista sairastui ryh-
män aikana.
- Katsoimme videotykitä vain niiden kuvat, jotka olivat paikalla. He
saivat ihailua ja rohkaisevia kommentteja muilta äideiltä.
- Ei sovittu näyttelystä vielä mitään, koska niin moni perhe oli pois.

8.4 PIENTEN PERJANTAI -OMAKUVIEN TYÖSTÄMISTÄ

Tavoitteet:

- Voimautuminen, kun katsellaan yhdessä omakuvia.
- Kuvauskerran kokemusten jakaminen.

Toiminta:

- Puhutaan omakuva –pajatyöskentelystä.
- Katsotaan työpajoissa otetut kuvat videotykiltä ja pohditaan kuvien herättämiä tunteita.
- Kirjoitetaan pieni kuvaus tai runo kuvasta tai kuvanottohetkestä yhteiseen pahviin.
- Suunnitellaan näyttelyn avajaisia; näyttelyn nimi, ketä kutsutaan, kauanko kestää, kutsun teko ja tarjoilut.

Asiakkaiden palaute:

- ”Raskas viikko takana. Lapsi sairas ja vähän itsekin.”
- ”Rajussa oksennustaudissa oltu koko perhe. Nyt on väsynyt olo.”
- ”Haluisin katsoa kuviani vasta kotona. En jaksa nyt keskittyä.”
- ”Puolisoni tykkäsi kuvista, vaikka kyllähän se meitä muutenkin näkee.”
- ”En ole ehtinyt yhtään katsoa kuvia kotona, kun lapsen kanssa vaikea päästä koneelle.”
- ”Ei jaksa laulaa tänään. Katsellaan vaan kuvia.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 9 perhettä, joista yksi isä ja 3 maahanmuuttajaa.
- Moni perhe ilmoitti olevansa edelleen sairaana.
- Edelleenkin minun pitäisi varata suunnitelluille asioille enemmän aikaa.
- Yhdellä vanhemmalla oli mukanaan tauluja, joista oli saanut inspiraation omakuvaan. Pohdimme yhdessä miten hän laittaa taulut osaksi kuvakokonaisuuttaan näyttelyyn.
- Lauluhetkeä ei pidetty, koska perheet halusivat keskittyä kuvien katseluun.
- Suunnittelimme, että näyttelypäivänä aamulla pystytämme näyttelyn ja vieraat saavat tulla klo 10 alkaen.

15.4 PIENTEN PERJANTAI – NEUVOLAN TERVEYDENHOITAJAT JAANA HUITTINEN JA KIRSI HAKALA: PÄIVÄRYTMI, RAJAT JA LAPSEN UHMA

Tavoitteet:

- Vanhemmat saavat tietoa alkukartoituksessa toivomistaan aiheista.
- Keskustelu ja vertaistuki.
- Vanhemmuuden uudet tilanteet lapsen kasvaessa vauvasta taaperoksi.
- Päivärytmin tärkeyden korostaminen ja vaikutus lapsen kehitykseen ja omaan jaksamiseen.
- Rajojen asettamisen merkitys.
- Lapsen uhma, suhtautuminen siihen ja siitä selviäminen.

Toiminta:

- Terveydenhoitajien johdolla keskustelua aiheista tunnin ajan.
- Valokuvanäyttelyn avajaisten valmistelua.

Asiakkaiden palaute:

- ”Kiire jutella ja päättää asioista. Ei ehdi keskittyä mihinkään.”
- ”Katseltiin kotona miehen kanssa niitä kuvia.”
- ”Enemmän olisi voitu keskustella, mutta toimi muistin virkistämisenä.”
- ”Yhteistyö neuvolan kanssa hyvä juttu. Keskustelu ei tainnut edetä kovin syvälle.”
- ”Hyvin.”
- ”Myös erittäin hyödyllinen kerta. Sain kuin myös hyviä vinkkejä arkeen ja olemme toteuttaneet myös niitä käytännössä.”
- ”Lapsia ja äitejä oli paljon. Ruoka-ajat taisivat lähestyä ja homma meni vähän hulinaksi. Muuten hyvä, muttei koskettanut vielä meitä.”
- ”Jälleen osuva teema. Hyviä neuvoja. Lapsi vain ei jaksanut oikein kuunnella.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 14 perhettä, joista 1 isä ja 5 maahanmuuttajaperhettä.
- Vanhemmat juttelivat paljon keskenään.
- Vietimme yhden lapsen synttäreitä ja siinä samalla pidimme lauluhetken.
- Jotkut vanhemmat tekivät kysymyksiä terveydenhoitajille aiheeseen liittyen.
- Isompien lasten vanhemmat kertoivat kuinka lapsen kasvaessa asiat muuttuvat esim. nukkumaanmenon kanssa.

- Päätimme nimen omavalokuvanäyttelylle. Tuli erilaisia ehdotuksia, joista valittiin ”Perhetuvan prinssit ja prinsessat”. Tein siinä heti kutsuja, joita jokainen sai jaettavaksi tutuilleen.
- Sovimme, että avajaisiin jokainen perhe tuo jotakin tarjottavaa. Vanhemmat sanoivat sopivansa tuomisista tarkemmin Facebookissa.
- Vanhemmat suunnittelivat mitä rekvisiittaa toisivat valokuvanäyttelyyn kuviinsa liittyen.
- Sovimme, että kello 8-9 vanhemmat tulevat pystyttämään näyttelyn ja kello 10 saapuvat kutsutut vieraat.

6.5 PIENTEN PERJANTAI – OMAVALOKUVANÄYTTELYN AVAJAISET

Tavoitteet:

- Juhlia yhdessä omakuvaukseen osallistumista.
- Saada positiivista palautetta ja huomiota toisilta.
- Yhteisöllisyys.
- Esitellä perhetupa omalle lähipiirille.

Toiminta:

- Omakuvanäyttely perhetuvalla.
- Kirjallinen palaute kotiin täytettäväksi.
- Lauluhetki Kurren kanssa.

Kuva 17. Valokuvanäyttelyn pystytys. (© Maija Ranta)

Asiakkaiden palaute:

- ”Oli pakko panostaa näihin kuvien ja rekvisiittojen suunnitteluun, kun kaverikin panosti.”
- ”Hienoja kuvia kaikilla.”
- ”Tulen tiistairyhmään mummon kanssa katsomaan näitä kuvia.”
- ”Harmi, kun ei päässyt ketään tuttua katsomaan.”
- ”Haluaisin olla enemmän tekemisissä toisten äitien kanssa, mutta ei tule puhuttua täällä. Ovatkohan he Facebookissa, jos ryhtyisin siellä kaveriksi?”
- ”Mukava idea. Juhlavuutta ja vieraita olisi saanut olla enemmänkin.”
- ”Hyvin meni.”
- ”Erittäin hyvin.”
- ”Ihana kerta. Sai nähdä kaikkien kuvat hienosti esille laitettuina. Nyyttäri-idea oli kiva, sitä voisi toteuttaa joskus vastaisuudessakin ihan tavallisella kerralla.”
- ”Lähdimme aikaisin jo asioille (muskarihetkeä ennen), joten jäi kahvittelu jne. näkemättä. Kuvat tuli kuitenkin esille.”
- ”Kiva.”
- ”Oli kivat avajaiset, kuvat ihan malliensa näköisiä ja ihania herkkuja.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 22 vanhempaa, joista 4 isää ja 6 maahanmuuttajaa.
- Vanhemmat pystyttivät näyttelyn itse Vesa Aaltoselta saatujen ohjeiden mukaan.
- Näyttelyteoksiin oli nähty vaivaa. Yksi isä oli muokannut kuviaan digitaalisesti ja jotkut äidit olivat tehneet runon, kirjoittaneet ajatuksiinsa, tuoneet muita kuvia omakuvan rinnalle, askarrelleet ja tehneet käsitöitä liittyen kuvaan.
- Perheet ottivat itsestään valokuvia näyttelyssä.
- Pajan vetänyt Vesa Aaltonen tuli katsomaan näyttelyä.
- Lähes kaikki perheet toivat nyyttäriherkkuja.
- Lähetin näyttelykutsun Lausteen koulun henkilökunnalle ja rehtorille, Karhunaukion päiväkodin henkilökunnalle ja johtajalle, Lausteen neuvolaan sekä päivähoidon aluepäällikölle.
- Lopuksi jaoin kaikille vaaleanpunaiset ruusut näyttelyn ja äitienpäivän kunniaksi.

13.5 PIENTEN PERJANTAI – RETKI LEAF-AREENALLE

Tavoitteet:

- Yhteisöllisyys.
- Lähteä pois sekä kotoa että Lausteen alueelta.
- Tutustua uuteen paikkaan, jossa voi myöhemmin käydä lapsen kanssa.
- Kevätretki.

Toiminta:

- Teemme retken Leaf-Areenan lastenmaahan, jossa lapsi voi liikkua ja seikkailla yhdessä vanhemman kanssa.

Kuva 18. Pallomeressä. (© Maija Ranta)

Asiakkaiden palaute:

- ”Kiva retki.”
- ”Mukava reissu, tosi aamupäiväunet hieman nopeuttivat kotia lähtöä.”
- ”Aluksi määränpää tuntui olevan aika kaukana. Hauskaa oli. Mukava oli tutulla porukalla ja ohjaajan emännöidessä käydä ekan keran.”
- ”Hyvin.”
- ”Tosi hyvin.”

- ”Ihan paras.”
- ”Mukava retki. Tuntui, että kaikki lapset tykkäsi tosi paljon.”

Omat havainnot:

- Paikalla oli 12 perhettä, joista 1 isä ja 4 maahanmuuttajaa.
- Olin sopinut kahden äidin kanssa, että menemme bussilla yhdessä Leaf -Areenalle, koska he eivät tienneet missä se on. Tapasimme aamulla perhetuvalla, josta lähdimme yhdessä.
- Retki oli onnistunut. Lapset leikkivät yhdessä ja vanhemmat katsoivat toistensakin lasten perään.
- Monet söivät paikan päällä lounaan ja syöttivät lapsensa.

20.5 PIENTEN PERJANTAI – VIIMEINEN TAPAAMISKERTA

Tavoitteet:

- Yhteisöllisyys.
- Kevään tapaamisten muistelu ja voimaantuminen sitä kautta.
- Juhlistetaan viimeistä kertaa.

Toiminta:

- Grillijuhlat uudella pihalla.
- Lauluhetki Kurren kanssa.
- Palautekyselyjen palautus.

Asiakkaiden palaute:

- En kysynyt enää suullista palautetta. Perheet palauttivat kyselyn.

Omat havainnot:

- Paikalla oli 11 vanhempaa, joista yksi isä ja kolme maahanmuuttajaa.
- Perheet nauttivat ensimmäisistä lämpimistä päivistä ulkona leikkien ja makkaraa syöden.
- Lopuksi menimme vielä sisälle leikkimään, laulamaan ja syöttämään vauvoja.

PIENTEN PERJANTAI – PERHERYHMÄN ALKUKARTOITUS 28.1.2011

Ikäni _____ Lapseni ikä /lasteni iät _____

1. Mitkä keskustelun aiheet kiinnostaisivat sinua / tukisivat omaa vanhemmuuttasi?
(rastita sopivat vaihtoehdot, voit rastittaa halutessasi useita)

- lapsen hoito ja sairaudet
- lapsen fyysinen kehitys
- lapsen psyykkinen kehitys
- lapsen sosiaalinen kehitys
- oma jaksaminen
- perhe- ja parisuhteet
- virikkeet ja leikki
- arjen hallinta
- muu mikä?

2. Mitä haluaisit tehdä Pienten Perjantaissa yhdessä lapsesi kanssa?
(rastita sopivat vaihtoehdot, voit rastittaa halutessasi useita)

- laulaa, leikkiä, lorutella
- jumpata
- askarrella
- tehdä retkiä
- vauvahieroa
- muuta mitä?

Muita ideoita ja toiveita kevään 2011 Pienten Perjantai –perheryhmään:

Kiitos vastauksista!

Hienoa, että olet tullut viettämään mukavaa aikaa Pienten Perjantain parissa!

Tehdään tästä mahtava kevät yhdessä!

**Valokuvauslupa Lausteen perhetuvalla Pienten perjantai -
perheryhmässä**

Minua ja lastani/lapsiani saa valokuvata, nauhoittaa ja videokuvata perjantaisin Lausteen perhetuvalla Pienten Perjantai perheryhmässä ajalla 28.1-20.5.2011.

Kuva saa olla esillä Lausteen perhetuvalla ja sen saa julkaista nimettömänä Maija Rannan ylempi amk –kehittämishankkeen raportissa.

Paikka _____ /____/2011

Allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

PIENTEN PERJANTAI -PERHERYHMÄN PALAUTEKYSELY kevät 2011

Rastita oikea vaihtoehto. Voit tarkentaa ja kommentoida vastaustasi viivoille.

	Erittäin hyvin	Hyvin	En osaa sanoa	Huonosti	Erittäin huonosti
Tapaamiset vastasivat odotuksiani _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐
Kellonaika 9-12 sopi minulle _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐
Tilat soveltuivat ryhmälle _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunta suoriutui tehtävästään _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐
Tapaamisten rakenne toimi _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteisten asioiden tiedotus toimi _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmän ikäraja 0-2 v. toimi _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐
Sain mahdollisuuden ilmaista mielipiteeni _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐
Sain mahdollisuuden keskustella asioistani _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐
Sain tukea vanhemmuuteen _____ _____	☐	☐	☐	☐	☐

Mistä olen pitänyt eniten Pienten Perjantaissa? Miksi?

Mistä pidin vähiten? Miksi?

Mistä luulen lapseni pitäneen eniten Pienten Perjantaissa? Miksi?

Entä mistä lapseni piti vähiten? Miksi?

Rastita asiat, joihin teidän käyminen Pienten Perjantaissa on vaikuttanut:

- oma jaksaminen
- enemmän sosiaalisia suhteita
- olen saanut uusia ystäviä
- avun saaminen ongelmiin henkilökunnalta
- avun saaminen ongelmiin muilta vanhemmilta
- valoisampi tulevaisuus
- kasvu vanhempana
- leikkimiseen lapsen kanssa
- iloa arkeen
- lasten kasvatukseen
- olen ottanut valokuvia itsestäni/perheestäni/lapsestani
- olen lähtenyt useammin kotoa liikkeelle
- lapsen tarpeiden tunnistaminen
- parisuhde
- olen laulanut kotona lastenlauluja/loruillut
- luottamus omaan vanhemmuuteen
- tunne voimavaraistumisesta

Miten tapaamiskerrat onnistuivat? Palautetta ja mielipiteitä erillisistä teemoista.
Jos et ollut paikalla, jätä se kerta tyhjäksi.

Lehdistä leikkaamalla kollaasi vanhemmuudesta ryhmissä

Keskustelua leikistä, leikkikirjallisuutta saatavilla, kotileikkivälineet esillä

Jumppa koulun salissa

Musiikkimaalaus marjasoseilla

Omakuvan suunnittelu, valokuvataidekirjoja ja omakuvia saatavilla

Psykologi Kati Rinne: oma jaksaminen

Valokuvataiteilija Vesa Aaltosen vanhempi-lapsi omakuvatyöpaja

Omakuvien työstäminen ja katselu yhdessä, valokuvanäyttelyn suunnittelu

Neuvolan terveydenhoitajat Kirsi Hakala ja Jaana Huittinen: päivärytmi, rajat, uhma

Perhetuvan Prinssit ja Prinsessat -näyttelyn avajaiset

Retki Leaf-Areenalle lastenmaailmaan

Lauluhetket

Kahvihetket

Mitkä tapaamiskerrat ja aiheet tukivat parhaiten vanhemmuuttasi?

Jos olit syksyllä vauvaryhmässä, miten ryhmä muuttui?

Jos olit syksyllä Pienten Perjantaissa, miten tämä kevät oli erilainen?

Vinkkejä ensi syksyn ryhmään, muut ruusut & risut ja terveiset

Lapseni on alle 1v.____
yli 1v.____

KIITOS VASTAUKSISTASI ja koko keväästä Pienten Perjantaissa.
Palauta viimeistään 20.5 eli viimeisellä kerralla.
Analysoin kyselyn tuloksia Turun Amk:n opinnäytetyössäni.

Aurinkoista kesää toivottaa Maija!